

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY

USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

ze dne 12. března 2003 č. 243

k Informaci o plnění usnesení vlády, týkajících se integrace romských komunit a aktivního postupu státní správy při uskutečnění opatření přijatých těmito usneseními k 31. prosinci 2002

V l á d a

I. bere na vědomí Informaci o plnění usnesení vlády, týkajících se integrace romských komunit a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých těmito usneseními k 31. prosinci 2002, obsaženou v části III materiálu č.j. 257/03;

II. schvaluje druhou aktualizovanou Koncepti romské integrace, obsaženou v části IV materiálu č.j. 257/03 (dále jen „Koncepce“);

III. m ě n í

1. usnesení vlády z 29. října 1997 č. 686, ke Zprávě o situaci romské komunity v České republice a k současné situaci v romské komunitě, ve znění usnesení vlády ze 14. října 2002 č. 1009, tak, že se

a) zrušuje bod III/2d až f uvedeného usnesení,

b) zrušuje bod III/9b uvedeného usnesení,

c) dosavadní bod III/9c označuje jako III/9b,

2. usnesení vlády ze 7. dubna 1999 č. 279, o koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti, tak, že se

a) zrušuje bod II/2 uvedeného usnesení,

b) dosavadní bod II/3 označuje jako II/2 a dosavadní bod II/4 označuje jako II/3,

c) v prováděcí doložce uvedeného usnesení vypouští slova „1. místopředseda vlády a ministr práce a sociálních věcí, spravedlnosti, vnitra, obrany, dopravy a spojů, zdravotnictví“,

3. usnesení vlády z 11. října 2000 č. 994, o opatřeních vlády vedoucích k uspořádání celospolečenské a parlamentní diskuse o nápravě vztahů mezi většinou společnosti a romskou menšinou, tak, že se

a) zrušuje bod III/1b uvedeného usnesení,

b) zrušuje bod IV/2 uvedeného usnesení,

c) dosavadní bod III/1c označuje jako III/1b, dosavadní bod III/1d označuje jako III/1c a dosavadní bod III/1e označuje jako III/1d,

4. usnesení vlády ze 14. června 2000 č. 599, ke Koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti, ve znění usnesení vlády z 26. června 2000 č. 658, tak, že se v příloze uvedeného usnesení - Úkoly k provedení koncepce politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity napomáhající jejich integraci do společnosti

a) zrušuje bod 2/c přílohy uvedeného usnesení,

b) zrušuje bod 4/c, d přílohy uvedeného usnesení,

c) dosavadní bod 2/d označuje jako 2/c a dosavadní bod 4/e označuje jako 4/c,

5. usnesení vlády z 25. července 2001 č. 781, o zřízení funkce koordinátora romských poradců při vyšších územních samosprávných celcích, tak, že se

a) zrušuje bod II/1, 2 uvedeného usnesení,

b) dosavadní bod II/3 označuje jako II/1, dosavadní bod II/4 označuje jako II/2 a dosavadní bod II/5 označuje jako II/3,

6. usnesení vlády ze 7. listopadu 2001 č. 1145, k Návrhu opatření k zintenzivnění implementace Koncepce politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti, tak, že se

a) zrušuje bod II/2b uvedeného usnesení,

b) dosavadní bod II/2c označuje jako II/2b a dosavadní bod II/2d označuje jako II/2c,

7. usnesení vlády z 5. srpna 2002 č. 761, k Návrhu akčního plánu k omezení

žádostí příslušníků romské komunity z České republiky o azyl ve státech Evropské unie a Norském království, tak, že se

a) zrušuje bod II/1 uvedeného usnesení,

b) dosavadní bod II/2 označuje jako II/1, dosavadní bod II/3 označuje jako II/2, dosavadní bod II/4 označuje jako II/3, dosavadní bod II/5 označuje jako II/4, dosavadní bod II/6 označuje jako II/5 a dosavadní bod II/7 označuje jako II/6;

IV. u k l á d á

1. 1. místopředsedovi vlády a ministru vnitra

a) průběžně monitorovat ve spolupráci s místopředsedou vlády pro výzkum a vývoj, lidská práva a lidské zdroje plnění úkolů týkajících se romské integrace kraji a obcemi (§ 6 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů),

b) zpracovat ve spolupráci s místopředsedou vlády pro výzkum a vývoj, lidská práva a lidské zdroje a vládě do 30. září 2003 předložit analýzu soudobé migrace a usazování příslušníků romských komunit ze Slovenské republiky na území České republiky,

c) předložit vládě do 31. července 2004 zprávu o postupu a průběžných výsledcích zavádění Národní strategie pro práci Policie České republiky ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám,

d) předložit vládě do 29. února 2004 zprávu o výsledcích činnosti pracovního týmu pro potírání lichvy v sociálně vyloučených romských komunitách při Policejním prezidiu České republiky a policejních týmů sestavených pro tento účel v rámci Policie České republiky Správy Severomoravského a Severočeského kraje,

2. ministru práce a sociálních věcí

a) zpracovat ve spolupráci s 1. místopředsedou vlády a ministrem vnitra a vládě do 30. září 2003 předložit zprávu o dopadu migrace příslušníků romských komunit ze Slovenské republiky do České republiky na sociální politiku České republiky,

b) plně převzít do 31. prosince 2003 program terénní sociální práce v romských komunitách,

3. ministryni školství, mládeže a tělovýchovy,

a) zajistit průběžné fungování programu podpory romských žáků středních škol a podat do 30. listopadu 2003 vládě zprávu o výsledcích tohoto programu,

b) předložit vládě do 29. února 2004 návrh koncepce včasné péče o děti ze

sociokulturně znevýhodněného prostředí,

4. ministru kultury zpracovat ve spolupráci s místopředsedou vlády pro výzkum a vývoj, lidská práva a lidské zdroje a vládě do 30. června 2003 předložit návrh možných variant právního statutu Muzea romské kultury v Brně,

5. ministru financí,

a) průběžně uvolňovat na základě usnesení Rady vlády České republiky pro záležitosti romské komunity dotace krajům a obcím z položky Předcházení sociálního vyloučení v romských komunitách a odstraňování jeho důsledků v rozpočtové kapitole Všeobecná pokladní správa státního rozpočtu České republiky na rok 2003,

b) převést z položky Předcházení sociálního vyloučení v romských komunitách a odstraňování jeho důsledků v rozpočtové kapitole Všeobecná pokladní správa státního rozpočtu České republiky na rok 2003 částku 2 mil. Kč do rozpočtové kapitoly Ministerstva vnitra na zajištění splnění úkolu podle bodu IV/1b tohoto usnesení,

6. místopředsedovi vlády pro vývoj a výzkum, lidská práva a lidské zdroje předložit vládě do 29. února 2004 návrh třetí aktualizace Koncepce romské integrace a Informaci o plnění usnesení vlády týkajících se integrace romských komunit a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých souvisejícími usneseními,

7. předsedovi Českého statistického úřadu zpracovat ve spolupráci s předsedou Úřadu pro ochranu osobních údajů a zmocněncem vlády pro lidská práva a vládě do 30. června 2003 předložit návrh postupu ke zjišťování statistického zastoupení příslušníků romských komunit ve školách, v evidenci úřadů práce a v jiných institucích v souladu s požadavky plynoucími z čl. 3 odst. 2 a čl. 10 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů,

8. ministru pro místní rozvoj podporovat průběžně v rámci Programu výstavby podporovaných bytů projekty zřetelně zaměřené na integraci romských komunit;

V. v y z ý v á hejtmany, primátora hlavního města Prahy, primátory statutárních měst, starosty obcí s rozšířenou působností a představitele Svazu měst a obcí k aktivní účasti při naplňování Koncepce.

Provedou:

1. místopředseda vlády a ministr vnitra,
místopředsedy vlády pro výzkum a vývoj,
lidská práva a lidské zdroje a

předseda Rady vlády České republiky pro
záležitosti romské komunity,
ministr práce a sociálních věcí, kultury, financí,
pro místní rozvoj, ministryně školství, mládeže a tělovýchovy,
předsedové Českého statistického úřadu a
Úřadu pro ochranu osobních údajů,
zmocněnec vlády pro lidská práva

Na vědomí:

hejtmani, primátoři statutárních měst,
starostové obcí s rozšířenou působností

Ph
Dr.
Vla
dim
ír Š
p i
d l
a ,
v. r.

P
ř
e
d
s
e
d
a

v
l
á
d
y

**Informace o plnění usnesení vlády týkajících se integrace romských komunit
a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých těmito usneseními
ke dni 31. prosince 2002**

V plánu nelegislativních úkolů na první pololetí roku 2003 uložila vláda místopředsedovi vlády pro výzkum a vývoj, lidská práva a lidské zdroje, aby jí do 28. února 2003 podal informaci o plnění úkolů vyplývajících z usnesení vlády, které se týkají integrace romských komunit a o aktivním postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých těmito usneseními. Jde o následující usnesení:

1. usnesení ze dne 29. října 1997 č. 686, ke Zprávě o situaci romské komunity v České republice a o plnění úkolů týkajících se romských komunit;
2. usnesení ze dne 14. července 1999 č. 720, ke Zprávě o postupu státních orgánů při postihu trestných činů motivovaných rasizmem a xenofobií nebo páchaných příznivci extremistických skupin a o aktivitách extremistických uskupení na území České republiky v roce 1998;
3. usnesení ze dne 7. dubna 1999 č. 279, o Koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti;
4. usnesení ze dne 28. července 1999 č. 789, k Návrhu usnesení o opatřeních proti hnutím směřujícím k potlačení práv a svobod občanů;
5. usnesení ze dne 22. září 1999 č. 978, o podpoře výstavby Vesničky Soužití v Ostravě-Muglínově;
6. usnesení ze dne 19. dubna 2000 č. 387, k rozvojovému programu komunitního bydlení občanů romské národnosti v městě Brně a zlepšení interetnických vztahů ve společnosti;
7. usnesení ze dne 14. června 2000 č. 599, ke Koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti;
8. usnesení ze dne 11. října 2000 č. 994, k Návrhu opatření vlády, vedoucích k uspořádání celospolečenské a parlamentní debaty o dosažení nápravy vztahů mezi většinovou společností a romskou menšinou;
9. usnesení ze dne 28. března 2001 č. 300, ke Zprávě o plnění úkolu 9.a) uloženého usnesením vlády ze 14. června 2000 č. 599, ke Koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti;
10. usnesení ze dne 25. července 2001 č. 781, o zřízení funkce koordinátora romských poradců při vyšších územních samosprávných celcích;
11. usnesení ze dne 7. listopadu 2001 č. 1145, k Návrhu na opatření k zintenzivnění implementace Koncepce politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti;
12. usnesení ze dne 5. srpna 2002 č. 761, k Návrhu akčního plánu k omezení žádostí příslušníků romské komunity z České republiky o azyl v zemích Evropské unie a Norska.

Informaci na základě vyžádaných zpráv příslušných resortů zpracoval zmocněnec vlády pro lidská práva – místopředseda Rady vlády pro záležitosti romské komunity. Předchozí informace o plnění

usnesení týkajících se romských komunit byly vládě předloženy k 30. září 1998, k 4. lednu 1999, k 5. listopadu 1999, k 24. květnu 2000, k 31. prosinci 2000 a k 31. prosinci 2001.

Je-li u úkolu uvedeno hodnocení „splněno“, nebude se k němu zpracovatel v další hodnotící zprávě (informaci pro vládu) vracet. V návrhu usnesení je rovněž navrženo zrušení některých již neaktuálních, respektive pouze deklaratorních úkolů. Pokud vláda přijme navržené usnesení, nebude plnění zrušených úkolů nadále sledováno. Předkládaná informace je pracovní pomůckou pro všechny státní orgány zabývající se romskou tematikou. Je aktualizována jednou ročně vždy k 28. únoru.

0.1. Obsah

0.1. OBSAH	2
0.2. NĚKTERÉ V INFORMACI UŽÍVANÉ ZKRATKY	3
1. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY	4
2. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ	16
3. MINISTERSTVO VNITRA	23
4. MINISTERSTVO KULTURY	32
5. MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU	36
6. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ	38
7. MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	39
8. MINISTERSTVO OBRANY	39
9. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI	42
10. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ	48
11. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ	51
12. MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ	53
1613. MINISTERSTVO DOPRAVY	55
1714. ZMOCNĚNĚC PRO LIDSKÁ PRÁVA	56
15. ZÁVĚR	57

0.2. Některé v informaci užívané zkratky

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
MV – Ministerstvo vnitra
MK – Ministerstvo kultury
MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu
MZe - Ministerstvo zemědělství
MŽP – Ministerstvo životního prostředí
MO – Ministerstvo obrany
MS – Ministerstvo spravedlnosti
MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj
MZV – Ministerstvo zahraničních věcí
MZd - Ministerstvo zdravotnictví
MDS – Ministerstvo dopravy a spojů
VS – Vězeňská služba
OkÚ, ObÚ – okresní, obvodní úřady
zLP – zmocněnec pro lidská práva
MrK – Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity

MŠ – mateřská škola
ZŠ – základní škola, základní školy
ZvŠ – zvláštní škola/y
ZUŠ – základní umělecká škola
SŠ – střední škola
SpgŠ a G – Střední pedagogická škola a gymnázium
VOŠ – vyšší odborná škola
UK – Univerzita Karlova
FF – Filozofická fakulta
PaedF – Pedagogická fakulta
MU – Masarykova univerzita v Brně
UP – Univerzita Palackého v Olomouci
UJEP – Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí na Labem
MRK - Muzeum romské kultury

ČOI – Česká obchodní inspekce
ČŠI – Česká školní inspekce
VÚP – Výzkumný ústav pedagogický
IPPP – Institut pedagogicko-psychologického poradenství
VÚOŠ - Výzkumného ústavu odborného školství (dále jen VÚOŠ)
AOP - Asociace občanských poraden

CERD – Výbor pro odstranění rasové diskriminace
TrZ – zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk 972)
TrŘ – zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

1. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

1.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 bylo ministru školství, mládeže a tělovýchovy uloženo:

1.1.1.

a) rozšiřovat síť přípravných tříd v systému základního vzdělání pro žáky z jazykové a sociokulturně znevýhodněného prostředí, termín – průběžně

Úkol je průběžně plněn. Přípravné třídy pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí jsou zřizovány již od školního roku 1997/98 jako konkrétní vyrovnávací postup. V mateřských školách a základních školách pracují přípravné třídy na základě Metodického pokynu MŠMT č.j.: 25484/2000-22 ke zřizování přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním a k ustanovení funkce vychovatele - asistenta učitele. Tyto třídy existují rovněž ve zvláštních školách, předpokládá se však jejich integrace do široce pojatého základního vzdělávání.

Přehled počtu přípravných tříd:

Školní rok	Celkem		Z toho					
			mateřské školy		základní školy		zvláštní školy	
	Třídy	Děti	třídy	děti	třídy	děti	Třídy	Děti
1997/98	47	638	1	18	24	366	22	254
1998/99	99	1237	8	128	50	670	41	439
1999/00	114	1425	11	150	62	834	41	441
2000/01	110	1364	7	107	63	829	40	428
2001/02	109	1467	13	198	66	927	30	342
2002/03	116	1489	11	171	72	915	33	403

Vytvoření dostatečného množství kvalitních pomůcek, vytvoření sady metodických materiálů pro práci v přípravných třídách a výcvik pedagogů v jejich používání pro tuto formu vzdělávání je součástí programu PHARE 2002 (CZ 0002-03-01, Vzdělávací programy pro Romy a PHARE CZ 0002-03-02, Kurikula pro multikulturní výchovu). V rámci tohoto projektu PHARE bylo do konce roku 2002 vybaveno dalších sedmdesát přípravných tříd potřebným nábytkem, učebními pomůckami a školními potřebami tak, aby mohly co nejlépe plnit své poslání. Pro tento účel byly ze státního rozpočtu uvolněny prostředky ve výši 7,2 mil. Kč.

◆ *průběžně plněno*

1.1.2.

b) zajistit posílení informačních toků do všech stupňů škol ohledně dostupné odborné literatury k otázkám multikulturní společnosti a výchovy k toleranci, termín – průběžně

Literatura s multikulturní tematikou je do škol distribuována po několika liniích. Vydání přímo podpořená MŠMT a distribuovaná do škol, manuály a výstupy z projektů neziskových organizací (kupř. projekt Varianty se zpracovanými moduly pro multikulturní vzdělávání žáků na ZŠ a SŠ. Školní úspěšnost romských žáků – zpráva z projektu Step by Step, byla distribuována v rámci prezentací v některých krajích ČR a obsahuje mimo jiné metodická doporučení, která významně podpořila školní úspěšnost žáků, komunikaci s rodiči a spolupráci s romským asistentem).

Přehled vynaložených finančních nákladů na informační materiály o Romech

Rok	Počet vydaných titulů	Finanční prostředky
1997	2	500 tis. Kč
1998	6	2 100 tis. Kč
1999	12	3 180 tis. Kč
2000	10	1 477 tis. Kč
2001	15	4 390 tis. Kč
2002	7	318 tis. Kč

V roce 2002 byly do škol distribuovány tyto publikace a informační materiály:

Videokazety:

- To jsou těžké vzpomínky (Holocaust Romů); 29 tis. Kč

Publikace:

- Nové horizonty výchovy k občanství (manuál pro učitele); 80 tis. Kč
- Sarava, L.: Jazyk a identita etnických menšin; 27 tis. Kč
- Interkulturní výchova(CDROM); 80 tis. Kč
- Dědič, J.: Než roztály děti; 8 tis. Kč
- Manuš, E.: Jdeme dlouhou cestou (Romové); 51 tis. Kč
- Elšíková, M.: Bubu (multikulturní výchova); 43 tis. Kč

Hlavní problémy a rizika:

Hlavním rizikem je formální přístup ze strany učitelů a nedocení významu této vzdělávací oblasti a nevyužívání informačních zdrojů, které byly školám poskytnuty k působení na žáky.

K vyhodnocení efektivity doporučujeme pověřit ČŠI tématickou inspekci zaměřenou na využívání stávající literatury s multikulturní problematikou na jednotlivých stupních škol.

◆ *průběžně plněno*

1.1.3.

c) postupovat při udělování výjimek pro minimální počet žáků ve třídě i v případech tříd s dětmi z romských rodin stejně jako v případě národnostních tříd, termín – průběžně,

Úkol je průběžně plněn. Jednotlivé školy této možnosti však využívají minimálně. Navrhujeme:

- Zařadit informaci o této možnosti do pravidelných měsíčních porad MŠMT s řediteli odborů školství jednotlivých krajů. Navrhujeme termín do 30.4. 2003.
- Podrobněji informovat referenty odborů školství jednotlivých krajů na pracovním semináři, které pořádá MŠMT odbor 22 ve spolupráci s občanským sdružením Step by Step v březnu 2003.

◆ *průběžně plněno*

1.1.4.

f) zajistit podmínky (včetně finančních) pro realizaci experimentálního projektu stupňovitěho vzdělávání romských poradců a po jeho vyhodnocení společně s ministrem práce a sociálních věcí a ministrem vnitra, Výzkumným ústavem odborného školství v Praze a s řešitelem projektu vypracovat koncepci tohoto typu vzdělávání, původní termín plnění do 31. 12. 1997

Na Evangelické akademii VOŠ sociálně právní a Střední škole sociální v Praze je rozhodnutím MŠMT č.j. 17 929/98-23 experimentálně ověřován projekt "Sociální činnost v prostředí etnických minorit". Na základě analýzy a evaluace projektu chceme navrhnout další řešení se záměrem rozšíření výše uvedeného projektu do vybraných středních škol.

V rámci projektu „PHARE 2000 – Posun“ je v současné době (rok 2003) koncipován nový obor zaměřený na přípravu romských asistentů a poradců na Vyšší odborné škole sociálně právní, Střední pedagogické škole a Obchodní akademii v Mostě. Obor bude umožňovat získání úplně střední odborné vzdělání a pedagogickou kvalifikaci.

◆ *průběžně plněno*

1.1.5.

i) zajistit nabídku dalšího vzdělávání v problematice národnostních a etnických menšin, a to v rámci systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, termín plnění: průběžně

Výše uvedená tematika je akcentována v Metodickém pokynu k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance č.j. 14 423/99-22, Věstník MŠMT, sešit 5/1999, ve kterém ředitelům škol na tomto úseku uložilo úkoly, jejichž plnění kontroluje Česká školní inspekce a ve Strategii výchovy k lidským právům. Je zapracována také ve Strategii pro zlepšení celkové situace vzdělávání romských dětí s Akčním plánem. (Materiál je zveřejněn na internetu www.msmt.cz.)

Kurikula multikulturní výchovy jsou zpracována v rámci projektu PHARE 1999 *Zlepšování vztahů mezi českou a romskou komunitou v podprogramu VARIANTY*, realizovaného o.p.s. Člověk v tísní v roce 2001-2002. MŠMT bylo supervizorem při zpracování manuálu pro učitele středních škol, který byl rozeslán všem SŠ a doporučen k využití. Na tento projekt navazuje projekt PHARE 2002, připravený MŠMT, který je určen pro oblast základního vzdělávání. V návaznosti na projekt Varianty byli v jednotlivých krajích ustanoveni „garanti multikulturního vzdělávání“ při pedagogických centrech, kteří mimo jiné zajišťují nabídku seminářů v jednotlivých lokalitách pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

MŠMT rovněž:

- Podpořilo projekty nestátních vzdělávacích subjektů, které jsou zaměřené na specifické interaktivní výukové metody orientované na lidská práva a na multikulturalitu. Projekt Občan (koordinuje Sdružení pro výchovu k občanství), projekt Kde končí Evropa a Ostrovy a křížovatky (koordinuje Tereza - Sdružení pro ekologickou výchovu).
- Při udělování akreditací na vzdělávací programy vyžaduje, aby pedagogická centra zařazovala problematiku novodobých dějin, národností a etnik do programů dalšího vzdělávání učitelů.
- Při udělování schvalovací doložky vyžaduje, aby v učebnicích byla zohledněna problematika národností a etnik (učebnice dějepisu, občanské výchovy a literární výchovy jsou posuzovány odborníky z Muzea romské kultury a z Židovského muzea).
- Vydalo informační materiály pro učitele: Téma - Holocaust (2000) a Téma - Odsun (2001) a Téma - Migranti a menšiny (2001) a distribuovalo je do všech základních a středních škol.

- Podpořilo vydání informační příručky pro školy „Rasismus a nacionalismus v současném životě“ (autoři: Karel Rýdl a Ivo Nezel, vydal Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR).
- Ve spolupráci s Kanceláří prezidenta republiky vyhlásilo literární soutěž „Holocaust - svědomí lidstva“ (soutěžní práce zaslalo 300 žáků, nejlepší byly vydány ve sborníku 2000).
- Udělilo schvalovací doložky učebnicím: Historie a kultura Židů, Romský dějepis, Právo pro každého, Základy demokracie-odpovědnost.

◆ **průběžně plněno**

1.1.6.

k) ve spolupráci s představiteli romské komunity zajistit, aby hudebně, pohybově i jinak umělecky talentované romské děti byly zařazovány do ZUŠ a měly tak možnost rozvíjet svůj talent a předpoklady pro přijetí ke studiu na konzervatořích, termín plnění: průběžně

Vzhledem ke stávající legislativě je obtížné sledovat počet romských žáků na ZUŠ a vyhodnotit tento proces. ZUŠ jsou průběžně informovány o potřebě vytvářet potřebné podmínky pro studium romských žáků.

◆ **průběžně plněno**

1.2. Usnesením vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279 bylo ministři školství, mládeže a tělovýchovy uloženo, aby:

1.2.1.

2 a) vytvářel podmínky zamezující rasové (případně i jiné) diskriminaci a v případě potřeby předložil vládě návrhy novel příslušných zákonů - termín neúveden, myšleno průběžně

- MŠMT vydalo Metodický pokyn k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance č. j. 14 423/99-22, Věstník MŠMT sešit 5/1999.
- **Princip zákazu diskriminace** v návaznosti na ustanovení příslušných článků Listiny základních práv a svobod, jimiž se zaručují základní práva s svobody všem bez rozdílu pohlaví, barvy pleti, jazyka, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině apod. (čl. 2 a 3 Listiny) a další dokumenty je respektován i v obecně závazných právních předpisech připravovaných pro oblast školství, tj. i v **nově připravovaném zákoně o počátečním vzdělávání.**

◆ **průběžně plněno**

1.2.2.

2 b) zpracoval do návrhu novel předkládaných podle bodu II / 2 a) tohoto usnesení ustanovení, která poskytnou právní možnost k uskutečňování vyrovnávacích akcí za účelem odstranění možného znevýhodnění příslušníků romské komunity, a to za účelem odstranění takového znevýhodnění do 31. 12. 2020,

Současná situace:

Vyrovnávací akce za účelem odstranění možného znevýhodnění příslušníků romské komunity jsou zpracovány do metodických pokynů (např. Metodický pokyn MŠMT č.j.: 25484/2000 zajišťuje možnost zřizovat přípravné třídy pro děti ze znevýhodněného sociokulturního prostředí, využívání vychovatelů – asistentů učitele, Metodický pokyn k zajištění přeřazení žáků ze zvláštních škol do

základních č.j. 28 498/99 – 24, Metodický pokyn č.j. 18 371/96 – 24 k doplnění vzdělání poskytnutého zvláštní školou atd.).

Reforma a modernizace cílů a obsahu vzdělávání je obsažena v návrhu „**Zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o počátečním vzdělávání), který by měl být předložen do vlády do 30.3.2003.** Zákon by měl nabýt účinnosti 1.9.2004. V zákoně je systémově řešena potřebná podpora ve vzdělávání také pro romské žáky. Zákon neodděluje základní a zvláštní školy, vytváří však v rámci základního vzdělávání podmínky pro to, aby všem žákům bylo poskytováno vzdělání a podpora odpovídající jejich specifickým vzdělávacím potřebám.

Rovný přístup všech osob ke vzdělávání a respektování individuálních potřeb jednotlivců při vzdělávání je v novém zákoně deklarován již v úvodních obecných ustanoveních, a to v Preambuli, definování zásad a cílů vzdělávání a prolíná celým zákonem. Zákon obsahuje speciální ustanovení ke vzdělávání národnostních menšin, vyučování náboženství, vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a mimořádně nadaných žáků.

◆ *průběžně plněn*

1.2.3.

3. zajistil provedení změn výukových programů na ZŠ a SŠ tak, aby tyto programy obsahovaly výuku o Romech, jejich historii (včetně historie nacistického holocaustu), jejich kultuře a tradicích, termín neuveden, lze chápat průběžně

Informace o Romech, jejich historii (včetně historie nacistického holocaustu), jejich kultuře a tradicích jsou zpracovány ve výukových programech ZŠ a SŠ. Školy využívají výsledků aktivit nestátních organizací (MKC, Člověk v tísni, PORYV, Nová škola a další), které připravují multikulturní vzdělávací programy. Celá problematika multikulturního vzdělávání je komplexně řešena v Rámcových vzdělávacích programech jednotlivých stupňů škol, které jsou součástí připravované úpravy zákona o počátečním vzdělávání.

◆ *průběžně plněno*

1.3. Usnesením vlády ze dne 28. července 1999 č. 789 bylo ministru školství, mládeže a tělovýchovy uloženo, aby:

1.3.1.

a) do 31. října 1999 provedl rozbor osnov a obsahové náplně výuky předmětů občanská výchova a dějepis z hlediska problematiky národnosti, menšin a etnik a na základě tohoto rozboru učinil opatření, aby tato výuka odrážela nejen celou historii Čechů, ale i dějiny dalších společenství, která žila nebo žijí na českém území Němců, Židů, Slováků, Romů a dalších, aby věnovala větší pozornost novodobým světovým dějinám včetně zločinné podstaty nacistické ideologie a trvalého nebezpečí, které podobné ideologie představují, a aby informovala o současných tendencích k evropské integraci o příklonu k toleranci a pokroku v oblasti lidských práv,

Na základě výzkumu provedeného Výzkumným ústavem pedagogickým byly stanoveny principy zavádění multikulturních prvků do výuky škol. S ohledem na výsledky výzkumu jsou zpracovávány připravované rámcové i středoškolské vzdělávací programy i navazující dokumenty, např. Katalogy požadavků ke společné části maturitní zkoušky nebo Sdělení MŠMT k postupu při zařazování učebnic a učebních textů do seznamu učebnic. **K hodnocení reálného plnění by ovšem byla nutná nezávislá analýza,** jež by posoudila, nakolik se situace změnila od let 1998-99, kdy bylo vypracováno několik velmi kritických studií o etnocentrickém pojetí používaných učebnic.

◆ *průběžně plněno, stupeň realizace však nelze na základě dostupných podkladů hodnotit*

1.3.2.

b) do Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice zařadil a do 31. prosince 2000 rozpracoval pro ZŠ a SŠ problematiku všech etnik, která žila nebo žije na českém území a problematiku dodržování lidských práv s důrazem na aplikaci v praxi,

Národní program rozvoje vzdělávání (Praha, 2001) stanovuje obecné teze, jež jsou dále rozpracovány v připravovaných rámcových vzdělávacích programech pro základní a střední vzdělávání. Problematika etnik je explicitně uvedena v obecných cílech, jež směřují k vytváření klíčových kompetencí. Tyto kompetence vyjadřují očekávání státu na výstupy ze základního i středního vzdělávání. Reálný postup bude možno vyhodnotit na základě nezávislé analýzy.

◆ ***průběžně plněno, stupeň realizace však nelze na základě dostupných podkladů hodnotit***

1.3.3.

c) trvale zabezpečoval pro pedagogy pracující v lokalitách s výskytem rasismu a etnických konfliktů speciální výcvikové kurzy v komunikačních technikách orientované na prevenci řešení konfliktů, termín plnění: průběžně

Výchova žáků k toleranci v praktickém životě je zařazena v programech dalšího vzdělávání učitelů. Všem školám se doporučuje využívat v dostatečné míře nabízené programy orientované na prevenci konfliktů, doporučené metodické materiály a odborné publikace (kterými jsou školy průběžně vybavovány). Pokud se ve větší míře objeví v určité lokalitě nárůst xenofobie, extremismu a rasismu, budou pedagogové dostatečně a aktuálně informováni pověřenými odbornými lektory o specifice kultury menšiny či etnika, vůči které xenofobie v lokalitě vznikla.

◆ ***průběžně plněno, stupeň realizace však nelze na základě dostupných podkladů hodnotit***

1.3.4.

d) přijal opatření, aby v pregraduální přípravě učitelů byla zařazena tematika multikulturní výchovy, výchovy k toleranci a proti rasismu; termín neuveden, průběžně

Pedagogickým a filozofickým fakultám bylo dopisem (č.j. 11 918/2000-300) doporučeno zařazovat tematiku multikulturního vzdělávání do společného základu studijních programů fakult. V dopise byl též přiložen Metodický pokyn MŠMT k výchově k toleranci a proti projevům rasismu (č.j. 14 423/99 – 22). Vzhledem k nezávislosti vysokých škol je ovšem nejisté, do jaké míry se fakulty doporučením řídily a jaký tedy mělo splnění úkolu praktický dopad

◆ ***splněno***

1.4. Usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599/00 bylo ministru školství, mládeže a tělovýchovy uloženo:

1.4.1.

a) průběžně ve spolupráci se zLP zajišťovat při transformaci školství vzájemnou prostupnost ZvŠ a ZŠ,

Tato prostupnost je umožněna Metodickým pokynem k zajištění přeřazení žáků ze zvláštních škol do základních č.j. 28 498/99 –24 a Metodickým pokynem č.j. 18 371/96 – 24 k doplnění vzdělání poskytnutého zvláštní školou. Dále pak zákonem č. 19/2000 Sb., §19, odstavec 1, na základě něžž mohou žáci základních i zvláštních škol svobodněji volit obory středního vzdělávání. Systémově je potřebná podpora ve vzdělávání i pro romské žáky řešena v připravované nové právní úpravě, jež neodděluje základní a zvláštní školy, vytváří však v rámci základního vzdělávání podmínky pro to, aby všem žákům bylo poskytováno vzdělání a podpora odpovídající jejich specifickým vzdělávacím potřebám.

Ze Zprávy o dosavadní aplikaci Koncepce integrace romské komunity v oblasti školství 2002, předložené vládě 13.11. 2002, kterou vzala vláda na vědomí usnesením č. 1112/2, vyplývá, že:

„Jednotliví úspěšní žáci zvláštních škol romského etnika jsou vzděláváni podle individuálně upravených učebních plánů a osnov (individuální vzdělávací program, postavený na bázi vzdělávacího programu základní škola/obecná škola) ve smyslu § 4 odst. 9 vyhlášky MŠMT ČR č.127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách. Uvedená možnost je chápána jako cílená příprava k přestupu žáka do základní školy.“

„Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů neumožňuje orgánům veřejné správy vést evidenci příslušníků národnostních menšin. Proto údaje, které uvádějí někteří nezávislí zpracovatelé, nejsou a nemohou být kvantitativně podloženy. Navíc tyto počty se velmi liší podle lokalit a záměrů nestátních mezinárodních subjektů a záměrů pozorovatelů.“

„Nezanedbatelná je též možnost vzniku speciálních tříd základní školy pro žáky se specifickými vývojovými poruchami učení nebo chování při zvláštních školách, a to především na 1. stupni zvláštních škol tak, aby 2. stupeň mohli žáci absolvovat v běžných základních školách. Záměr byl zpočátku ověřován na vybraných zvláštních školách v ČR na základě pokusného ověřování dle § 58 písm. a školského zákona. Po skončení experimentu byly tyto třídy zařazeny jako součásti speciálních škol. Těmto romským žákům se tudíž dostává plnohodnotného vzdělání za využití vstřícných podmínek speciálního školství (snížené počty žáků ve třídách, učitelé se speciálně pedagogickou kvalifikací, množství didaktických pomůcek k výuce, zvýšené náklady na vzdělávání apod.).“

„Metodickým pokynem MŠMT č.j. 28 498/99-24 k zajištění přeřazení úspěšných žáků zvláštních škol do základních škol (Věstník MŠMT č.2/2000) jsou vytvořeny předpoklady pro to, aby na základě doporučení pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra a se souhlasem rodičů mohli být žáci přeřazeni do základní školy. Poradenští pracovníci doporučují k přeřazení celou řadu žáků, bohužel však souhlas rodičů k přeřazení se podařilo získat jen u některých. (Ve školním roce 1998/1999 bylo např. k přestupu do základní školy navrženo 140 žáků romského etnika, se souhlasem rodičů však přestoupilo pouze 37 žáků. K zajištění plynulého přechodu úspěšných žáků ze zvláštní školy do školy základní byl všem školským úřadům v ČR zaslán dopis (č.j. 10 433/99-24), ve kterém bylo školám doporučeno, aby při zařazování nových šestiletých žáků romského etnika do zvláštních škol postupovaly uvážlivě s akcentem na specifika především v oblasti testů školní zralosti. Bylo doporučeno zařazovat do zvláštních škol pouze ty děti romské komunity, které mají odborně prokázané mentální postižení, a umožnit rodičům

mimořádně úspěšných romských žáků ve zvláštní škole s výborným prospěchem (průměru 1-1,5) požádat o rediagnostiku jejich dětí k přeřazení.”

K řešení přeřazování úspěšných žáků ze zvláštních škol do ZŠ mohou pozitivně přispět závěry a doporučení experimentálního programu, který realizovala Step by Step ČR. MŠMT umožnilo v roce 1999 této o.p.s. experiment *Reintegrace romských žáků zvláštních škol do škol základních*, realizovaný s podporou Open Society Institut New York na pěti zvláštních školách (Praha, Ostrava, Kladno, Brno, Ústí nad Labem), kde je vysoké procento romských dětí. Cílem programu je zajistit hladký přechod těchto dětí do základní školy. Podmínkou pro realizaci je účast asistenta učitele z řad Romů, zapojení rodičů a komunity do procesu vzdělávání a výcvik učitelů v metodologii multikulturní a protipředsudkové výchovy. Hlavním cílem je vzdělávat děti na úrovni jejich schopností nikoliv podle předepsaných osnov, tedy důsledně individualizovat výuku. V programu je zapojeno i Maďarsko, Slovenská republika a Bulharsko. Výsledky v partnerských zemích jsou srovnatelné s výsledky zjištěnými v České republice. V nezávislém výzkumu, který je součástí českého projektu, bylo zjištěno, že více než polovina žáků zvláštních škol by byla s menší či větší podporou úspěšná v základních školách. Pro tyto žáky se podařilo najít základní školy, které je po důkladné profesní přípravě pedagogů a odborné supervizi zařadí do vzdělávání na základní škole.

Na konci roku 2002 proběhly semináře organizované na objednávku MŠMT společností Step by Step, na nichž byly výsledky a způsob realizace tohoto tříletého výzkumu předány školám v některých regionech ČR.

◆ ***průběžně plněno***

1.4.2.

b) průběžně zřizovat pro MŠ v oblastech vyšší koncentrace Romů místa romského koordinátora (asistenta), který bude provádět nábor a zajišťovat docházku dětí do těchto škol

Funkce romského asistenta byla více specifikována a v důsledku toho také přejmenována na „vychovatel – asistent učitele“, upravena legislativně, bylo zajištěno financování asistentů na různých typech škol.

◆ ***průběžně plněno***

1.4.3.

c) vytvořit předpoklady pro zřízení odborného pracoviště pro multikulturní výchovu (ústav, katedru, oddělení některého ústavu), termín plnění: 31. 12. 2000

Zpracování multikulturní výchovy do vzdělávacích dokumentů komplexně zajišťuje resortní pracoviště MŠMT – Výzkumný ústav pedagogický a Národní ústav odborného vzdělávání průběžně. V návaznosti na nový školský zákon a navazující restrukturalizaci úkolů je výše uvedená problematika trvalou součástí všech koncepčních záměrů a realizací resortu školství. Od roku 2002 byl při Fakultě sociálních věd zřízen Kabinet výchovy k demokratickému občanství.

◆ ***plněno průběžně***

1.4.4.

d) ve spolupráci s prvním místopředsedou vlády a ministrem práce a sociálních věcí posoudit programy tzv. „otevřených škol“, programy s účastí rodičů na práci školy, společné programy školy pro rodiče a děti, včetně zapojení předškolních dětí, které se zkušebně realizují v některých školách v České republice a srovnání těchto programů s obdobnými programy realizovanými v zahraničí, termín plnění: 31. 10. 2000,

Od září 2002 je v šesti základních školách, v lokalitách s výrazným zastoupením romského etnika, ve spolupráci s občanským sdružením Liga komunitních škol realizován experimentální projekt školy s celodenním programem. Jedná se o formu experimentálního ověřování po dobu dvou let, MŠMT vyčlenilo z rozpočtu Programu na podporu vzdělávání národnostních menšin a multikulturní výchovy finanční dotaci na vybavení uvedených škol učebními pomůckami. Budou též vytvořeny podmínky poskytování bezplatného stravování některých žáků.

◆ průběžně plněno

1.4.5.

e) průběžně zařazovat výzkum romské problematiky mezi významné výzkumy resortu, zajišťovat systematický výzkum soužití etnik

V návrzích programů a témat, které mohou být řešeny v rámci výzkumu pro státní správu, podle zákona č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů, je zařazeno téma: „Názory pedagogů a žáků škol na Romy a možnosti tyto názory ovlivňovat prostřednictvím aktivit realizovaných školami a školskými zařízeními“.

V návrzích programů a témat, které by mohly být řešeny podle zákona č. 300/1992 Sb., o státní podpoře výzkumu a vývoje., ve znění pozdějších předpisů, je zařazeno téma: „Výzkum specifík vzdělávání dětí pocházejících z minoritních skupin populace na českém území - se zvláštním zřetelem na děti romské“.

◆ vytvořeny předpoklady k průběžnému plnění

1.4.6.

f) jako součást úkolu uloženého v bodě II/3 usnesení vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279, o koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti, zajistit vydání metodického pokynu pro ředitele středních pedagogických škol, pedagogických center zřizovaných MŠMT a dalších vzdělávacích zařízení zřizovaných školskými úřady a vydání metodických publikací pro učitelky MŠ a vychovatele s cílem podpory vzdělávání v učitelských studijních oborech a dalšího vzdělávání učitelek MŠ a vychovatelů, a to se zaměřením na multikulturní výchovu a práci učitelek MŠ a vychovatelů s dětmi z etnických skupin, termín plnění: 31. 12. 2000

Na přijetí školského zákona navazuje Rámcový vzdělávací program pro předškolní a základní vzdělávání, který mj. obsahuje také multikulturní výchovu dětí a žáků. MŠMT považuje za vhodné postupovat systematicky a vydat metodickou příručku, navazující na rámcové programy, což pomůže učitelům vytvářet školní vzdělávací programy zaměřené např. na vzdělávání dětí a žáků, včetně dětí romského etnika, v návaznosti na rámcové programy.

◆ průběžně plněno

1.5. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru školství, mládeže a tělovýchovy uloženo:

1.5.1.

a) aby shromáždil ve vybraných lokalitách poznatky učitelů základních, speciálních a středních škol, zvláště učitelů občanské výchovy a základů společenských věd, o dosavadních besedách a jiných akcích na téma soužití s Romy, o názorech žáků na toto soužití a představách učitelů o tom, jak je možno názory žáků ovlivnit, jakož i poznatky organizátorů uvedených besed a akcí a tyto poznatky ve spolupráci se zmocněncem vlády pro lidská práva do 31. března 2001 vyhodnotit,

Úkol byl splněn.

◆ **splněno**

1.5.2.

b) aby – vycházející z vyhodnocení uvedeného v bodě III/1a tohoto usnesení (viz 1.5.1.) – připravil do 31. května 2001 ve spolupráci se zLP metodický materiál pro učitele k pořádání besed a dalších akcí s žáky o vztazích mezi většinovou společností a romskou menšinou a o možnostech jejich nápravy,

Na základě zkušeností z proběhnuvších besed a na základě jejich vyhodnocení doporučujeme tento úkol vypustit. Problematika soužití s Romy a vztahů mezi většinovou a menšinovou společností vyžaduje širší řešení a v tomto smyslu je řešena semináři na téma multikulturní soužití v několika probíhajících projektech (např. projekt Varianty) v nichž jsou připravovány a probíhají interaktivní semináře. Jsou koncipovány tak, aby pozitivně ovlivnily postoje žáků a studentů k této otázce. Výstupem z těchto projektů jsou také Kurikula multikulturní výchovy. V současné době je dokončen manuál pro učitele středních škol, jehož supervizorem bylo MŠMT, a který bude doporučen školám k využití.

Doporučení zpracovatele: Souhlasíme se zrušením tohoto úkolu. Podmínky v jednotlivých regionech jsou tak rozdílné, že metodický materiál uplatnitelný celorepublikově by musel být velice nekonkrétní a ničemu zvláště by nenapomohl.

◆ **návrh na zrušení úkolu**

1.5.3.

c) podporovat semináře, besedy a obdobné akce, týkající se soužití s romskou menšinou, pořádané ve školách, myšleno průběžně

Úkol je průběžně plněn, jak vyplývá i z dalších bodů této zprávy.

◆ **průběžně plněno**

1.5.4.

e) uložit pedagogickým centrům (přednostně v lokalitách s větším počtem Romů) do vzdělávacích programů pro učitele trvale a aktuálně zařazovat vzdělávací semináře o Romech nejen z hlediska kulturního, ale i zdravotního a sociálního, a tato centra vybavit odpovídajícími romskými periodiky, literaturou, filmy a videokazetami, které budou trvale k dispozici školám, a současně doporučit pedagogickým centrům, aby navázala spolupráci s místními romskými sdruženími a dalšími představiteli Romů, termín neuveden, pořádková lhůta je tedy 30 dnů – do 11. 11. 2000.

Seznam poskytované literatury a videokazet je uveden v této zprávě (viz. I. b)). Pedagogická centra pravidelně nabízí do vzdělávacích programů pro učitele zmíněná témata. Hlavním rizikem v této oblasti jsou priority škol a učitelů, na základě nichž si z nabídky vzdělávání volí témata pro svůj další odborný růst. Nabízené semináře, které se zabývají problematikou Romů se často nerealizují pro nedostatečný počet přihlášených účastníků. MŠMT doporučuje provést podrobnější evaluaci.

Doporučení zpracovatele: Zvýšit zájem o tyto semináře je možno dvojím způsobem, buď budou školám poskytovány dotace na multikulturní přípravu učitelů adresně (tj. nebude možno využít je k jinému účelu) nebo budou pedagogická centra nabízet tyto semináře pro školy bezplatně. Třetí cestou je zavedení povinnosti pro učitele absolvovat takové semináře.

◆ průběžně plněno

1.6. Usnesením vlády ze dne 7. listopadu 2001 č. 1145 bylo ministru školství, mládeže a tělovýchovy uloženo:

1.6.1.

a) průběžně zintenzivňovat podporu a propagaci zřizování přípravných tříd a funkce vychovatel-asistent učitele s cílem rozšířit tyto formy vyrovnávacích postupů systematicky tam, kde se u romských žáků projevují vzdělávací problémy a přípravné třídy a funkce vychovatel-asistent učitele dosud zřízeny nebyly, usilovat o to, aby funkce vychovatel-asistent učitele byla ustavována také na úrovni druhého stupně základních škol, ve středních odborných učilištích a v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy

V současné době pracuje na území ČR 116 přípravných tříd na 102 školách. Navštěvuje je 1490 žáků. Počet vychovatelů – asistentů učitele vzrůstá a zvyšuje se i jejich kvalifikace. Úkol je průběžně plněn, budeme pokračovat v tomto roce. Chceme se zaměřit na zefektivnění spolupráce učitelů a asistentů, připravujeme společné vzdělávání učitelů a asistentů zaměřené na vzájemnou spolupráci. Ve školním roce 2002 pracovalo na různých typech škol ČR 214, ve školním roce 2002/2003 již 318 vychovatelů – asistentů učitele.

◆ průběžně plněno

1.6.2.

b) vybrat do 31. března 2002 ve spolupráci s Meziřesortní komisí pro záležitosti romské komunity a odbornou skupinou MŠMT pro vzdělávání Romů pět škol pro zpracování projektu škol s celodenním programem, na jehož nevýukové části je účast žáků dobrovolná a iniciovat, aby zřizovatelé těchto škol projekt zpracovali a Meziřesortní komise zprostředkovala následné jednání se zainteresovanými resorty o finančním a organizačním zabezpečení celostátní realizace projektu tak, aby mohl být projekt realizován od školního roku 2002/2003 - do 31. března 2001, dále průběžně

Bylo vybráno 6 škol v různých lokalitách ČR (Praha, Brno, Ostrava, Kladno, Ústí nad Labem, Most - Rudolice), které budou projekt realizovat. Projekt je plánován na období 1.9. 2002 – 31.12.2003. Vzhledem k posunutí zahájení projektu doporučujeme prodloužit realizaci projektu do 30.6.2004.

◆ průběžně plněno

1.6.3

c) zpracovat a vládě do 31. března 2002 předložit zprávu o situaci ve školách s převahou žáků z odlišného sociokulturního prostředí s návrhem řešení

Zpráva byla předložena vládě a projednána dne 17.dubna 2002 a schválena jako vládní usnesení č. 394/02. Obsahuje analýzu situace a návrhy opatření k jejímu zlepšení.

◆ **splněno**

1.6.4.

d) zpracovat a vládě do 31. března 2002 předložit komplexní informaci o možnostech založení střední odborné školy s převažující orientací na romskou kulturu

Zpráva byla předložena vládě 17.4. 2002 a přijata usnesením č. 394/02. Aktuální situace: V současné době jsou v poslední fázi přípravy učební dokumenty nového zaměření hudebního oboru „Hudební kultura romského etnika“, které budou zahrnovat charakteristiku oboru, profil absolventa, učební plán, učební osnovy jednotlivých všeobecně vzdělávacích a odborných předmětů i popis materiálního, prostorového a personálního zabezpečení. Předpokládáme, že učební dokumenty budou schváleny do konce března 2003 a v roce 2004 bude zahájena výuka na Janáčkově konzervatoři v Ostravě. Janáčkova konzervatoř v Ostravě působí v novém moderním objektu zprovozněném před několika lety a zohledňuje náročné požadavky, které vyžaduje příprava výkonných umělců a uměleckých pedagogů. Novou složkou konzervatoře se stane oddělení specializované na oblast romské hudební a pěvecké kultury. V souladu s platnými právními předpisy budou ke studiu přijímáni žáci a další uchazeči, kteří úspěšně ukončili základní školu a mají schopnosti, zájem a zdravotní způsobilost pro studium oboru.

V průběhu 1. - 5. ročníku si žáci nejprve doplní potřebné vědomosti a dovednosti a následně budou připravováni pro výkon teoretické a praktické umělecké činnosti. Po úspěšném ukončení 5. ročníku mohou žáci vykonat maturitu a studium ukončit nebo pokračovat ve studiu a ukončit studium po 6. ročníku absolutoriem a získat odbornou a pedagogickou způsobilost pro výkon umělecko-pedagogické činnosti. Učební dokumenty umožní dále žákům přestup do jinak zaměřeného hudebního nebo pěveckého oboru s širokým rozsahem teoretických a praktických dovedností. Absolventi budou připravováni tak, aby se mohli uplatnit zejména v těchto činnostech: hra na lidové nástroje (jako komorní hráči a zpěváci specializovaných souborů a sdružení, členové orchestrů folkloristických souborů nebo souborů populární hudby i jako sólisté), výkonní vedoucí kulturní pracovníci a profesionální instruktoři (v zařízeních rozvíjejících přirozené aktivity etnik a zabezpečujících jejich integraci) a jako učitelé svého oboru (pokud se rozhodnou absolvovat umělecko-pedagogickou přípravu). Absolventi budou dále připravováni pro vysokoškolské studium, zejména příslušného oboru.

Práce na učebních dokumentech probíhá v úzké součinnosti pracovníků MŠMT, kraje, Janáčkovy konzervatoře v Ostravě a specializovaného pracoviště Pedagogické fakulty Ostravské univerzity.

Pro jejich kvalitní realizaci však bude nezbytné:

- zabezpečit finanční prostředky na nákup učebních pomůcek (hudební nástroje) v částce 4 – 5 milionů Kč (část bude nutno hradit z investičních výdajů),
- zabezpečit každoročně škole finanční prostředky na mzdy učitelů v rozsahu, který odpovídá rozdílu mezi stanoveným normativem pro hudební obor a skutečnou zvýšenou potřebou - asistenti apod.),
- připravit příslušné učitele konzervatoře pro výkon pedagogických a umělecko-pedagogických činností v jedinečném oboru prostřednictvím odborného pracoviště na ostravské univerzitě, sledovat a vyhodnocovat celkový průběh uměleckého vzdělávání, řešit s konzervatoři možné problémy,
- vyhledávat nadané a talentované žáky na území celé republiky.

◆ *průběžně plněno*

1.7. usnesením vlády ze dne 5. srpna 2002 č. 761 bylo ministryni školství mládeže a tělovýchovy uloženo

1.7.1.

předložit vládě do 31. října 2002 zprávu o dosavadní aplikaci Koncepce integrace romské komunity v oblasti školství

V říjnu 2002 byla předložena vládě Zpráva o naplňování koncepce integrace romské komunity v oblasti školství, kterou vláda schválila dne 13. listopadu 2002 usnesením č. 1112. Zpráva popisuje jednotlivé části vzdělávacího systému České republiky, realisticky hodnotí dosažené výsledky a poukazuje na překážky, které stojí v cestě dalšímu zlepšování situace v této oblasti.

◆ *splněno*

2. Ministerstvo práce a sociálních věcí

2.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 bylo ministru práce a sociálních věcí uloženo:

2.1.1.

b) kodifikovat práci romského asistenta a romského poradce v katalogu činností a katalogu povolání, termín 31. 12. 1997

Vládním nařízením č. 469/2002 byl schválen nový katalog povolání, který práci romského poradce a romského asistenta kodifikuje.

◆ *splněno*

2.1.2.

d) dlouhodobě finančně zajišťovat rekvalifikační kurz sociálně-právní akademie pro pracovní funkce romský asistent a romský poradce podle projektu řešitele, termín plnění: průběžně

MPSV sděluje, že zabezpečilo ve spolupráci s úřady práce tři kurzy (dva v sociálně-právní akademii a jeden u Ligy proti rasismu) pro pracovní funkce romský asistent s celkovým počtem cca 50 uchazečů o zaměstnání, v současné době není ze strany úřadů práce, které zprostředkovaly pro většinu účastníků zaměstnání další zájem, neboť nastupují na trh práce odborně kvalifikovanější absolventi kolínské romské střední školy sociálně právní a ještě nejsou v rámci reformy státní správy plně stabilizovány orgány pověřených obcí. Z těchto důvodů – nástup středoškoláků sociálně právní školy romského původu -doporučuje vypustit toto opatření.

◆ *splněno, úkol navržen ke zrušení*

2.1.3.

e) vypracovat systém motivace zaměstnavatelů k zaměstnávání obtížně zaměstnatelných osob a osob romského původu, termín 31.12.1997

Na základě přijatého usnesení vlády č.418 ze dne 5. května 1999 o Národním plánu zaměstnanosti jsou postupně realizována jeho jednotlivá opatření, a to buďto v rámci legislativních kroků (např. novelizace zákona č.1/1991 Sb. a přípravě prací na komplexní novelizaci zákonů o zaměstnanosti) nebo prostřednictvím usnesení vlády (např.usnesení vlády č.640 ze dne 23.6.1999 o opatřeních na podporu zaměstnanosti osob obtížně umístitelných na trhu práce (se zřetelem na příslušníky romské komunity), usnesení vlády ČR č. 534 k návrhu urgentních opatření k řešení současné situace na trhu práce, usnesení vlády ČR č. 1362 z 22.12.1999 k informaci o stavu realizace Národního plánu zaměstnanosti za rok 1999 a dalších připravovaných). Jedním z hlavních cílů je pomocí široké škály nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti vytvořit takové podmínky, které povedou ke zvýšení motivace zaměstnavatelů k zaměstnávání zejména osob obtížně umístitelných na trhu práce.

Právě proto, že MPSV SSZ vychází z daného stavu, uvědomuje si i nutnost zvýšení motivace ze strany uchazečů o zaměstnání tak, aby zájem o "práci" odpovídal jejímu reálnému naplňování, jednou z cest je i přeměna sociálních dávek v aktivizujícího činitele, pokud tuto úlohu nebudou částečně plnit různá občanská sdružení, romská nebo neromská, nebo představitelé různorodých romských komunit. Preference pro uplatnění obtížně umístitelných uchazečů o zaměstnání na trhu práce (nelze na základě nedávných událostí identifikovat uchazeče o zaměstnání podle etnického nebo národnostního principu, pokud k tomu příslušné osoby nedají písemný souhlas) motivuje zaměstnavatele následujícím způsobem:

- získávají maximální výši finančního příspěvku při zaměstnávání na SUPM,
- uchazeči o zaměstnání se připravují na konkrétní pracovní místa u zaměstnavatele (příprava k práci),
- podporuje se zaměstnávání obtížně umístitelných na trhu práce při zadávání a zejména realizaci veřejných zakázek,
- připravují se uchazeči o zaměstnání na svoji pracovní a společenskou integraci,
- zapojují se další subjekty jak zaměstnavatelské, tak samosprávné, občanské a vzdělávací do tohoto procesu.

Takovým způsobem se na základě získaných zkušeností v jednotlivých okresech postupně praxí prohlubuje systém motivace zaměstnavatelů (a ne pouze jich) k zaměstnávání obtížně umístitelných uchazečů o zaměstnání na trhu práce; s postupným očekávaným ekonomickým rozvojem se rozšíří o další možnosti vedoucí k reálnému uplatnění na trhu práce, i když z počátku na sekundárním trhu. Cílem totiž není vytváření umělé zaměstnanosti zvyšováním počtu osob ve státních a samosprávných orgánech, ale naopak zvýšení zaměstnanosti marginalizovaných skupin ve společnosti.

Pro zaměstnávání obtížně umístitelných uchazečů o zaměstnání využívá MPSV a SZ všechny nástroje, které zákon obsahuje, u zvláště obtížně umístitelných pak finančně podporuje zaměstnavatele v maximálně možné míře. Počet nelze ze známých důvodů statisticky podchytit. Tytéž nástroje používá pro podporu zaměstnanosti u tzv. romských podnikatelských subjektů při zadávání veřejných zakázek. Tato politika služeb zaměstnanosti je navíc podporována opatřeními Národních akčních plánů zaměstnanosti a realizací evropských programů. Z tohoto důvodu žádá MPSV o zrušení tohoto úkolu, neboť obdobný se bude vyhodnocovat v rámci naplňování NAPZ.

◆ *plněno, navrženo ke zrušení*

2.1.4.

f) vytvářet podmínky na úrovni působnosti okresních úřadů v regionech s vyšší koncentrací nezaměstnaných osob romského původu pro přijímání pracovníků do funkce sociálních asistentů z řad romské komunity, který by pomáhal řešit danou problematiku, termín plnění: průběžně

Zadání „vytvářet podmínky na úrovni působnosti OkÚ“ není úkol pro MPSV, nýbrž pro přednosty již zrušených OkÚ, proto MPSV navrhuje vypustit.

◆ **nelze vyhodnotit, úkol navržen ke zrušení**

2.2. Usnesením vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279 bylo ministru práce a sociálních věcí uloženo, aby:

2.2.1.

2 a) vytvářel podmínky zamezující rasové (případně i jiné) diskriminaci a v případě potřeby předložil vládě návrhy novel příslušných zákonů, termín myšlen průběžně

Novela zákona o zaměstnanosti č.1/91 Sb., kde v § 1. je uveden zákaz jakékoli diskriminace - přímé či nepřímé a v § 26 stanoví oprávněnost provádění kontrolní činnosti, které mohou provádět MPSV a úřady práce. Současně v zákonu č.9/1991 Sb. je v § 8 stanoven rozsah kontrolní činnosti a v § 9 výše pokut při prokázání porušení pracovních předpisů o zaměstnanosti.

◆ **plněno průběžně**

2.2.2.

2. b) zapracoval do návrhu novel předkládaných podle bodu II. / 2. a) tohoto usnesení ustanovení, která poskytnou právní možnost k uskutečňování vyrovnávacích akcí za účelem odstranění možného znevýhodnění příslušníků romské komunity, a to za účelem odstranění takového znevýhodnění do 31. 12. 2020,

Průběžně se plní, jak ve smyslu evropských direktiv, tak při tvorbě Legislativních opatření; konkrétním výstupem je účast zvláště obtížně umístitelných uchazečů o zaměstnání na programech zaměstnanosti úřadů práce.

◆ **průběžně plněno**

2.3. Usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599 bylo ministru práce a sociálních věcí uloženo:

2.3.1.

a) ve spolupráci s ministrem vnitra a se zLP zpracovat systém metodického vedení romských poradců okresních úřadů a asistentů při okresních úřadech, včetně koncepce jejich vzdělávání v oblasti veřejné správy a sociální práce, termín plnění: 30. 9. 2000,

Romští poradci a asistenti jsou účastní školení zvláštní odborné způsobilosti v gesci MV.

◆ **průběžně plněno**

2.3.2.

b) průběžně nadále zařazovat výzkum romské problematiky mezi významné výzkumné úkoly resortů o jednotlivých výzkumech informovat MrK,

Úkol je plněn a jeho plnění pokračuje. MPSV zadalo v rámci podpory výzkumu a vývoje dvouletý výzkum sociálně ekonomické situace romské populace v České republice. Výzkum v roce 2003 pokračuje druhým rokem a výsledky budou k dispozici v prosinci 2003.

◆ průběžně plněno

2.3.3.

c) průběžně postupně upřesňovat, vymezovat a zveřejňovat pojem osob obtížně umístitelných na trhu práce - se zřetelem na příslušníky romské komunity - ve smyslu usnesení vlády ze dne 23. června 1999 č. 640, o opatřeních na podporu zaměstnanosti osob obtížně umístitelných na trhu práce (se zřetelem na příslušníky romské komunity), tak, aby definice této skupiny byla obecně známá,

Splněno, vymezením pojmu v předkládací zprávě Usnesení vlády ČR ze dne 23.června 1999 č. 640 O opatřeních na podporu zaměstnanosti osob obtížně umístitelných na trhu práce (se zřetelem na příslušníky romské komunity) je cílová skupina charakterizována následovně:

- a) dlouhodobá nezaměstnanost nebo její hrozba,
- b) nízká nebo žádná kvalifikační úroveň spojená často se zdravotním postižením,
- c) nízká sociální úroveň vyplývající často z odlišného sociokulturního prostředí.

K upřesnění jednotlivých bodů:

a) dlouhodobá nezaměstnanost nebo její hrozba

Dlouhodobá nezaměstnanost se definuje ve dvou kategoriích:

- delší než 6 měsíců, tj. po období, kdy uchazeč o zaměstnání pobírá hmotné zabezpečení
- delší než 12 měsíců, tj. statický údaj, který slouží ke srovnání s ostatními státy

Ohroženost z přechodu uchazečů o zaměstnání do dlouhodobé nezaměstnanosti vyplývá z reálného odhadu situace na trhu práce v období cca 3-4 měsíční evidence, kdy je zřejmé, že se svojí kvalifikací nenajde uplatnění na trhu práce, neboť jeho původní ani příbuzná profese není požadována na trhu práce a na základě monitoringu trhu práce ani v budoucnosti nebude.

Pro zapojení do programů pro dlouhodobě nezaměstnané se doporučuje pracovat intenzivně se všemi skupinami, zvláště zřetel pak věnovat nezaměstnaným déle než 24 měsíců, protože jejich resocializace a reaktivizace je mnohem časově i personálně náročnější mj. i tím, že tato skupina dlouhodobě nezaměstnaných přizpůsobila svůj životní styl úrovni poměrně demotivujících sociálních dávek.

b) nízká nebo žádná kvalifikační úroveň spojená často se zdravotním postižením

Za nízkou nebo žádnou kvalifikací související s nedostatečnou profesní kvalifikací lze považovat uchazeče o zaměstnání

- s neukončeným základním vzděláním,
- s ukončeným základním vzděláním,
- s neukončeným středoškolským vzděláním

Dokončení základního vzdělání je v kompetenci MŠMT, které by mělo tyto požadavky pokrýt sítí škol, které různými formami u stanovených, většinou základních škol zabezpečí odpovídající přístup ke studiu, totéž platí o neukončeném středním vzdělání ve středních školách.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat první skupině se zaměřením buďto dokončení školní docházky, nebo alespoň kursem praktické rekvalifikace, u ostatních dvou by se měla aktivita zaměřit na návrat do školského systému pro získání vyučení alespoň v dvouletém učebním oboru. U zdravotně postižených pak podporou chráněných dílen a pracovišť, v oblasti vzdělání pak přípravou k práci, v optimálním případě pak zaučením nebo vyučením v odpovídajících oborech. Zaměřit se ve větším rozsahu na různé formy motivačních kursů buď samostatně nebo v rámci rekvalifikačních aktivit, včetně "Prostoru pro osobnostní a sociální rozvoj".

c) nízká sociální úroveň vyplývající často z odlišného sociokulturního prostředí

Odlišná sociální úroveň vyplývá zejména z následujících podmínek sociokulturního prostředí, které znevýhodňují přístup na trhu práce:

- adolescentní rodiny a rodiny s vyšším počtem dětí (čtyři a více),
- neúplné rodiny (jednorodičovské) s vyšším počtem dětí,
- nedostatečná sociální integrace jedince (neodpovídající znalost českého jazyka, chybějící zázemí),
- chronické onemocnění, psychologické onemocnění nebo jiné zdravotní postižení, tj. narušený zdravotní stav, bránící rovnoprávnému uplatnění na trhu práce,
- nedostatečné zabezpečení výživy a ošacení,
- nevyhovující bytové podmínky,
- zneužívání návykových látek (drogy, alkohol, kouření).

Při výběru osob obtížně umístitelných na trhu práce se zřetelem na příslušníky romské komunity do programů politiky zaměstnanosti se doporučuje úzká spolupráce mezi úřady práce a poskytovateli sociálních dávek, vzdělávacích a bilančně diagnostických pracovišť a zaměstnavateli. Pro zapojení osob z romského prostředí lze využít i některé silné stránky romské komunity jako uznávání autorit (pozůstatek rodové soudržnosti), řemeslnou zručnost získanou zejména v tradičních romských řemeslech, skupinovou aktivitu, umění pružně přizpůsobovat se změnám, stejně tak jako místní sociální rozvrstvení romských komunit.

◆ splněno

2.3.4.

e) průběžně informovat zLP o zřizování a situaci „domů na půl cesty“ jako sociální služby určené mladým lidem propuštěným ze školských zařízení po dosažení zletilosti

Aktualizovaný seznam domů na půl cesty zaslán zLP

◆ průběžně plněno

2.4. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru práce a sociálních věcí doporučeno, aby:

2.4.1.

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou,

◆ **průběžně plněno**

2.5. Usnesením vlády ze dne 7. listopadu 2001 č. 1145 bylo ministru práce a sociálních věcí uloženo:

2.5.1

a) vypracovat do 31. prosince 2001 ve spolupráci se zmocněncem vlády pro lidská práva a předsedou Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity projekt terénní sociální práce v sociálně vyloučených romských komunitách s cílem jeho pilotního provedení v roce 2002 a následného zavedení do systému sociálních služeb v roce 2003 termín 31.12.2001,2002 a 2003

Projekt byl pilotně ověřen a je průběžně zaváděn do systému sociálních služeb. Vzorovou pracovní náplň terénního pracovníka MPSV vypracovalo a předalo sekretariátu Rady vlády pro záležitosti romské komunity. V roce 2004 převezme plně gesci MPSV.

◆ **průběžně plněno**

2.5.2

b) zvážit vypracování do 31. prosince 2001 návrhu zákona, který by měnil zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, v němž by bylo stanoveno, že návštěva mateřských škol dětmi ze znevýhodněného sociokulturního prostředí nebude mít za následek zánik nároku na rodičovský příspěvek,

Na úkol bylo reagováno stanoviskem ministra práce a sociálních věcí, ve kterém zdůvodnil, že tento úkol je nereálný a zásadně nesouhlasil s dalšími opakovanými návrhy na zařazování tohoto úkolu pro jeho věcnou nesprávnost. Rodičovský příspěvek je určen k zabezpečení celodenní řádné péče o děti a navržené řešení je zcela v rozporu s účelem této dávky. Rodičovský příspěvek se poskytuje do 4 let věku (čerpá se nejčastěji jen do tří let) a mateřské školy jsou určeny pro děti od 3 let (nejčastěji však od 5-ti let) věku. MŠMT předpokládá bezplatné umístění dětí do MŠ až od 5-ti let. Oblast výplaty rodičovského příspěvku a pobyt dětí v mateřských školách se tedy navíc časově neshodují.

Komentář zpracovatele: Záměr zpracovatele nebyl pochopen a bude třeba o úkolu znovu diskutovat. Na základě této diskuse bude formulován nový úkol. Podle zpracovatele stačilo novelizovat zák. č. 117/1995 v § 30 v odstavci 7 doplněním odseku e) dítě navštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím čtyři hodiny denně, jestliže je to pro zajištění zvládnutí českého jazyka a kulturních norem české společnosti potřebné na doporučení pedagogicko-psychologické poradny.

K neshodě oblasti výplaty RP a docházky do MŠ, kterou MPSV uvádí, musí zpracovatel poznamenat, že bohužel jeden rok mezi třemi a čtyřmi lety věku dítěte je shodný a pro psychický vývoj dítěte velmi důležitý.

◆ **úkol bude zrušen a po projednání formulován nově**

2.5.3

c) předložit vládě do 30. června 2002 zprávu o výsledcích práce Komise ministra práce a sociálních věcí k realizaci opatření na podporu zaměstnanosti obtížně umístitelných skupin na trhu práce se zřetelem na romskou komunitu

Zpráva o činnosti Komise ministra práce a sociálních věcí ČR k realizaci opatření na podporu zaměstnanosti obtížně umístitelných skupin na trhu práce se zřetelem na romskou komunitu byla přijata vládou na její 36. schůzi konané dne 11. září 2002.

◆ *splněno*

2.5.4

c) sjednotit do 31. prosince 2001 praxi při uplatňování programu podpory romských žáků středních škol tak, aby nedocházelo k započítávání této podpory do celkových příjmů rodiče (rodičů) žáka při posuzování jejich sociální potřeby podle zákona č. 463/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů, a k poskytování dávek sociální péče na úhradu nákladů hrazených z prostředků programu

Ministerstvo práce a sociálních věcí zpracovalo metodický materiál pro příslušné správní orgány, rozhodující o dávkách sociální péče podle zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů. Jde o Komentář MPSV č. 2/2002 k programu podpory romských žáků středních škol v resortu školství a jeho návaznosti na poskytování dávek sociální péče, vázaných na sociální potřebnost občana, uveřejněný pod čj. 21/72/2002 ve Zpravodaji MPSV č.2/2002. S komentářem a s navrženým postupem byly seznámeny v rámci metodické činnosti MPSV příslušné správní orgány, rozhodující o dávkách sociální péče podle zákona o sociální potřebnosti, především orgány v několika místech, kde došlo k chybnému započítávání podpory jako příjmu při hodnocení sociální potřebnosti rodin romských žáků středních škol. V následujícím období již nebyly k postupu příslušných správních orgánů ze strany příjemců podpory z uvedeného programu žádné připomínky.

◆ *splněno*

2.6. usnesením ze dne 5. srpna 2002 č. 761 bylo ministru práce a sociálních věcí uloženo

2.6.1.

a) *do 30. září 2002 provést a předložit vládě analýzu fungování systému sociálních dávek ve vztahu k občanům České republiky, kteří žádají o azyl v jiné zemi, a ve vztahu ke zneužívání sociálních dávek lichvářskými praktikami,*

MPSV předložilo v září 2002 vládě Analýzu fungování systému sociálních dávek ve vztahu k občanům České republiky, kteří žádají o azyl v jiné zemi, a ve vztahu ke zneužívání dávek lichvářskými praktikami. Materiál byl vládě předložen k informaci. V návaznosti byla vládou přijata novela zákona č. 517/2002 Sb. O sociálních dávkách

◆ **splněno**

2.6.2

b) *do Národního akčního plánu zaměstnanosti na rok 2003 zapracovat systémová opatření směřující ke zvýšení zaměstnanosti Romů,*

I bez uložení tohoto úkolu by Národní plán zaměstnanosti tato opatření obsahoval. MPSV doporučuje úkol zrušit.

◆ **splněno**

2.6.3

c) *do 31. srpna 2003 předložit zprávu o činnosti Komise k realizaci opatření na podporu zaměstnanosti obtížně umístitelných skupin na trhu práce se zřetelem na romskou komunitu*

Poslední zpráva této komise byla vládou přijata na 36. schůzi dne 11. září 2002.

◆ **plněno**

3. Ministerstvo vnitra

3.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č.686 bylo ministru vnitra uloženo:

3.1.1.

d) *v přijímacím řízení uchazečů o práci v Policii České republiky důsledně zjišťovat sklony k předsudkům, zejména rasovým a uchazeče s náklonností k rasistickým projevům odmítat, termín plnění: průběžně*

Národní strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám (dále jen Strategie) - dle usnesení č.761/2002 (oddíl 2.3. Psychologické šetření uchazečů o práci u Policie ČR, monitoring xenofobní hodnotové orientace policisty v rámci základní odborné přípravy) obsahuje následující úkoly:

Cíl	navrhovaná opatření	další navrhovaná opatření	časový harmonogram	odpovědný orgán
Existence mechanismů snižujících riziko zaměstnávání příslušníků s xenofobní hodnotovou orientací	1. navrhnout a vypracovat psychodiagnostickou metodu usnadňující odhalování xenofobních, rasistických či jinak extrémních sklonů uchazečů o práci u Policie ČR		31.5. 2004	Odbor personální MV ČR
	2. implementovat položky měřící kontinuum xenofobie-nestrannost do nového systému průběžného hodnocení policistů a zaměstnanců Policie ČR		31.12.2003	Odbor personální MV ČR
	3. systémově řešit otázku monitoringu uchazečů o práci u policie ČR s ohledem na xenofobní projevy v rámci ZOP	3a) zvážit ustavení funkce „mentora“ v rámci zkušební doby odpovědného za monitoring uchazečů o práci u Policie ČR 3b) systémově zajistit spolupráci funkcionářů s personální pravomocí s příslušným zaměstnancem PČR (např. „mentorem“), který je v rámci zkušební doby odpovědný za monitoring uchazečů o práci u Policie ČR		31.5.2004

Personálními pracovišti Policie ČR je věnována zvýšená pozornost při výběru uchazečů o přijetí do služebního poměru, aby jakékoliv náznaky rasismu u uchazečů o práci u Policie ČR byly včas odhaleny. Při psychologickém šetření uchazečů o práci u Policie ČR jsou monitorovány xenofobní hodnotové postoje, a ty jsou dále sledovány při základní odborné přípravě policisty.

◆ *průběžně plněno*

3.1.2.

e) zajistit maximální přístup romským uchazečům ke studiu na středních policejních školách, při splnění podmínek přijímacího řízení k Policii České republiky, pro tyto uchazeče zajisti kurs ke studiu na těchto školách, termín plnění: průběžně

Národní strategie pro práci Policie ČR (oddíl 2.2. Multikulturní policie, zaměstnávání příslušníků národnostních menšin u Policie ČR) obsahuje následující úkoly:

Multikulturní policie - zaměstnávání příslušníků národnostních menšin u Policie ČR.

Cíl	navrhovaná opatření	časový harmonogram	odpovědný orgán
Vytvořit systémová opatření podporující nábor příslušníků národnostních menšin k Policii ČR, která by zahrnovala mechanismy propagace přijímání příslušníků národnostních menšin, identifikace vhodných adeptů, studijní programy pro příslušníky národnostních menšin a způsob efektivního zařazení absolventů do struktury policejní organizace	1. vytvořit policejní mechanismy identifikace vhodných uchazečů pro práci u Policie ČR z řad příslušníků národnostních menšin	31.12.2003	Odbor personální MV ČR Policejní prezidium ČR
	2. provádět v předmětné oblasti instruktáž příslušníků Policie ČR s personální pravomocí	31.5.2004	Policejní prezidium ČR Odbor vzdělávání a správy policejního školství MV ČR
	3. posoudit možnosti využití projektu čtyřletého maturitního studia pro příslušníky národnostních menšin (studijní obor Veřejnosprávní činnost“) na SPŠ MV v Brně	30.6.2003	Odbor vzdělávání a správy policejního školství MV ČR

Od roku 2000 probíhají ve Střední policejní škole MV ČR (dále jen SPŠ MV ČR) v Brně jednoměsíční kurzy „Příprava občanů národnostních menšin k přijetí do služebního poměru příslušníků Policie ČR“, jejichž cílem je vytvoření předpokladů pro úspěšné vykonání přijímacího řízení do služebního poměru k Policii ČR. K dnešnímu dni se realizovalo již 6 kurzů (z toho 2 v roce 2002), kterými prošlo celkem 90 uchazečů, z nichž 23 uspělo v přijímacím řízení do služby k Policii ČR. Projekt je zaměřen nejen na romské občany, ale i na občany jiných národnostních menšin, neboť je odvozen od předpokladu integrace České republiky do evropských struktur a je zde předpoklad, že do služebního poměru budou přijímáni kromě romských občanů také občané jiných národnostních menšin. Na SPŠ MV ČR v Brně, která je gestorem a realizátorem projektů, byl zřízen poradní sbor ředitele SPŠ MV ČR v Brně složený ze zástupců všech středních policejních škol MV ČR, Ministerstva vnitra ČR a Policie ČR.

Na tyto kurzy navazují ve stejné škole „Pětiměsíční přípravné kurzy“ pro občany národnostních menšin, kteří jsou policisté, ale nedosáhli ještě úplného středního vzdělání. Cílem je prohloubit a rozšířit vědomosti a dovednosti studentů tak, aby mohli absolvovat nástavbové dvouleté studium, kterým získají úplné středoškolské vzdělání, projdou odbornou přípravou a stanou se plně kvalifikovanými policisty.

V roce 2002 podala SPŠ MV ČR v Brně návrh na zřízení čtyřletého maturitního studia pro národnostní menšiny. Pilotní třída se otevře v roce 2004. V současné době probíhají přípravné práce k vytvoření studijního programu, který bude vycházet ze studijního oboru „Veřejnosprávní činnost“ s rozšířením výuky jazyka a kultury národnostních menšin jako dalšího odborného předmětu.

◆ *průběžně plněno*

3.1.3.

f) provádět kontrolu, zda občanská sdružení nevyvíjejí činnost propagující rasovou nesnášenlivost, fašismus a národnostní nesnášenlivost, v kladném případě je vyzvat, aby od takovéto činnosti upustila, jestliže sdružení v takovéto činnosti pokračují, rozpustit je, termín plnění: průběžně,

Působnost ve věcech registrace občanských sdružení a politických stran má v rámci Ministerstva vnitra odbor všeobecné správy. Aktivitami neregistrovaných organizací či uskupení extremistické scény se průběžně zabývá Bezpečnostní informační služba a Policie ČR (specialisté na problematiku extremismu).

Pokynem ministra vnitra č. 33/1999 byla stanovena povinnost Úřadu vyšetřování pro ČR oznamovat průběžně odboru všeobecné správy MV zahájení a ukončení přípravného řízení ve věcech, kde se trestná činnost s prvky extremismu prokazovaná obviněným váže na jejich aktivity ve sdruženích registrovaných Ministerstvem vnitra.

Obecně lze říci, že v zastoupení extremistických směrů nebyly zaznamenány výrazné změny. Problematika postupu vůči extremistickým hnutím je zabezpečena vládními usneseními č.720/1999, č.684/2000 a č.903/2001 a na ně navazujícími interními akty řízení. Je kladen důraz na monitoring vývoje české extremistické scény. I nadále jsou sledovány situace a trendy vývoje extremismu v České republice a ve světě se zvýšeným důrazem na sousedící státy. Přehled jednotlivých hnutí a skupin je průběžně aktualizován včetně odhadu počtu členů a příznivců a sledována provázanost české extremistické scény se zahraničními subjekty.

Formou pravidelných informací poskytuje ředitel Bezpečnostní informační služby ministru vnitra materiály a informace k extremistickým subjektům, zejména uvedeným ve Zprávě o problematice extremismu na území ČR v roce 2001. V rámci prevence, prostřednictvím periodických zpráv o problematice extremismu na území České republiky, jsou veřejnosti zpřístupňovány informace o registrovaných, ale i neregistrovaných organizacích, jejichž některé aktivity lze podle odpovědných státních orgánů spojovat s extremismem, protisystémovými postoji či s nebezpečím subverzních aktivit.

Ministerstvo vnitra se průběžně zabývá problematikou postihu registrovaných organizací za jednání porušující zákonné podmínky jejich činnosti. Proti organizacím porušujícím podmínky registrace je uplatňován ofenzivní postup exekutivy.

Dne 12. dubna 2002 byla u Ministerstva vnitra registrována politická strana Národní sjednocení. Tato strana se prozatím navenek nijak neprojevuje. Na základě posouzení dokumentu sdružení Republikánská mládež „Program RM“, v němž bylo požadováno obnovení domovského práva pro Cikány, vyzvalo Ministerstvo vnitra Republikánskou mládež, aby od uvedené činnosti v určené lhůtě upustila a o přijatých opatřeních ministerstvo informovala. Podle jejího sdělení byl dokument požadovaným způsobem upraven. Respektování uplatněné výzvy bylo předmětem šetření příslušných orgánů ministerstva. Protože byl však na internetových stránkách i nadále prezentován „Program RM“ v původní podobě, rozhodlo Ministerstvo vnitra dne 5. února 2002 o rozpuštění občanského sdružení Republikánská mládež. Proti tomuto rozhodnutí podala Republikánská mládež opravný prostředek k Nejvyššímu soudu ČR, kterým bylo dne 13.12.2002 rozhodnutí Ministerstva vnitra potvrzeno. Rozhodnutí soudu ovšem ještě nenabýlo právní moci.

Ministerstvo vnitra odmítlo provedení registrace Národní strany. Proti tomuto rozhodnutí podala Národní strana rovněž opravný prostředek k Nejvyššímu soudu; tento se však se stanoviskem Ministerstva vnitra neztotožnil. Nabytím právní moci rozsudku se stala Národní strana právnickou osobou.

♦ průběžně plněno

3.1.4.

g) uvolnit z Komplexního součinnostního programu prevence kriminality a prevence drogových závislostí na místní úrovni podle aktuálních potřeb finanční prostředky na doplňkové programy pro romskou komunitu, termín plnění: průběžně

Odpovědnost za vytváření koncepce a koordinaci preventivní politiky nese od roku 1996 Republikový výbor pro prevenci kriminality. Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra plní funkci sekretariátu Výboru a nese plnou gesci za rozdělování prostředků.

V letech 1996-2002 bylo podpořeno celkem 351 projektů podporujících romskou komunitu v celkové výši 32 538 000 korun. Tyto prostředky jsou uvolňovány na základě usnesení vlády z kapitoly Všeobecná pokladní správa. Z celkových prostředků uvolněných v roce 2002 v programu prevence kriminality činil podíl projektů, v nichž romská komunita byla čistě cílovou skupinou, 23,44 %. Projekty zaměřené na rizikovou skupinu dětí a mládeže tvořily cca 90% podpořených projektů sociální prevence. Sociální prevence se především zaměřuje na rizikové skupiny dětí a mládeže, sociálně handicapované skupiny, dále na oběti trestné činnosti, na problémové lokality, na interetnické konflikty apod. Realizátory byly nejčastěji nestátní neziskové organizace, dále samosprávy, školy, církevní organizace a státní správa.

Rok	počet podpořených projektů	Výše přidělené dotace
1996	9	565 000
1997	35	6 220 000
1998	65	7 816 000
1999	74	6 473 000
2000	82	4 793 000
2001	28	2 280 000
2002	58	4 391 000
Celkem	351	32 538 000

♦ průběžně plněno

3.2. Usnesením vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279 bylo ministru vnitra uloženo, aby:

3.2.1.

2. a) vytvářel podmínky zamezující rasové (případně i jiné) diskriminaci a v případě potřeby předložil vládě návrhy novel příslušných zákonů, myšleno průběžně

Žádný z obecně závazných předpisů, jejichž gestorem je ministerstvo vnitra, neřeší speciálně problematiku integrace Romů, případně dalších etnických menšin do společnosti. Ministerstvo vnitra na základě usnesení vlády č. 279/1999 ke "Koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti" dbá při přípravě právních předpisů na odstraňování případných rozporů stávající právní úpravy s Listinou základních práv a svobod a s Mezinárodní úmluvou o odstranění všech forem rasové diskriminace.

Prověrka právních předpisů v gesci ministerstva vnitra, provedená na základě předchozích usnesení vlády k této problematice, ukázala, že stávající právní předpisy v dané oblasti regulace společenských vztahů, jejichž gestorem je MV, zaručují práva a svobody každého bez rozdílu a nejsou proto v rozporu s čl. 3 Listiny základních práv a svobod.

Při tvorbě nového zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů byla oblast diskriminace zohledněna a návrh obsahuje výslovná antidiskriminační ustanovení.

Na základě žádosti romských členů "Pracovní skupiny Rady vlády pro záležitosti romské komunity pro oblast vnitra a Policie ČR" zpracovalo Ministerstvo vnitra v roce 2001 materiál "Diskriminace při vstupu do restaurací a obdobných zařízení", který shrnoval možnosti obrany před tímto jednáním.

V září 2001 jmenoval ministr vnitra svého zmocněnce k ochraně národnostních menšin před projevy rasové nesnášenlivosti, který je organizačně zařazen ve struktuře Policejního prezidia. Záběr jeho činnosti je velice široký. V individuálních případech vede k ochraně před rasovou diskriminací.

◆ ***průběžně plněno, přichází v úvahu zrušení úkolu***

3.2.2.

2. b) zpracoval do návrhu novel předkládaných podle bodu II. 2. a) tohoto usnesení ustanovení, která poskytnou právní možnost k uskutečňování vyrovnávacích akcí za účelem odstranění možného znevýhodnění příslušníků romské komunity, a to za účelem odstranění takového znevýhodnění do 31. 12. 2020

Podle dostupných informací nebyly žádné takové návrhy předloženy.

◆ ***plnění nelze hodnotit, přichází v úvahu zrušení úkolu***

3.3. Usnesením vlády ze dne 28. července 1999 č. 789 bylo ministru vnitra uloženo, aby:

3.3.1

c) zabezpečil, aby Policie České republiky formou metodických zaměstnání a seminářů zvyšovala odbornost svých příslušníků, s důrazem na příslušníky pořádkové policie, a jejich schopnost rozpoznávat trestné činy a přestupky spáchané ke škodě jiného pro jeho národnost, rasu, původ, politické smýšlení nebo náboženské vyznání, a snižovala tak možnou bagatelizaci této kriminality při prvním kontaktu oběti s policií, a aby o plnění tohoto úkolu podal zprávu do 31. března 2000

Pravidelně jsou prováděna instrukčně metodická zaměstnání specialistů služby kriminální policie a vyšetřování týkající se odhalování extremistické kriminality. Tito specialisté pak provádí školení na různých republikových instrukčně metodických zaměstnáních a na kurzech kriminalistů ve Střední policejní škole MV ČR v Pardubicích.

V lednu 2002 se uskutečnila studijní cesta zástupců Parlamentu ČR, Ministerstva vnitra, Policejního prezidia a Policie ČR, Kriminálního úřadu, Úřadu vyšetřování a zástupců národnostních menšin do Velké Británie na téma „Policejní práce v oblasti etnických menšin“. Cílem bylo rozšířit znalosti v dané problematice, srovnat přístupy a opatření Velké Británie ve vztahu policie a etnických menšin. Poznatky ze studijní cesty byly zhodnoceny v následném semináři v Senátu v březnu 2002. Osm vybraných příslušníků Policie ČR absolvovalo výcvik odborných lektorských dovedností ČR s britskými lektory. Školení byla finančně podpořena fondem Home Office. Cílem školení bylo vytvořit lektorskou základnu pro vzdělávání českých policistů pro práci policie v oblasti menšin. Činnost lektorů je vymezena v dokumentu „Strategie pro práci policie v oblasti národnostních a etnických menšin“.

Mezi další vzdělávací aktivity patří např. seminář ke kapitole o vzdělávání, která je stěžejní částí Strategie, kurz „Integrity a etiky“ ve spolupráci s Transparency International. Kurzu, zaměřeného na integraci etického aspektu policejní práce do všech předmětů výuky, se pod vedením lektorky z USA zúčastnilo 30 učitelů středních policejních škol.

V rámci programu PHARE, modul 3.11 „Vzdělávání učitelů středních policejních škol a policejní akademie“ se uskutečnily tři studijní cesty pro celkem 20 učitelů a 6 ředitelů středních policejních škol, 6 zástupců Policejní akademie ČR a 3 zástupců odboru vzdělávání a správy policejního školství. Cílem bylo rozvíjet pedagogické komunikační dovednosti a zkušenosti v oblasti etického výcviku a výchovy k lidským právům, zejména rasové rovnosti.

V roce 2002 byla zahájena realizace mezinárodního projektu Královské kanadské jízdni policie „Police and Community Reform Project“ (Policejní práce v oblasti menšin a komunity ve střední Evropě). Projekt je zaměřený na komunitní řešení problémů v soužití majority s minoritou na lokální úrovni s uplatněním principu CAPRA (Client-Analysis Partnership-Response-Assesment). Princip CAPRA spočívá v partnerském přístupu k definování problémů a hledání společného řešení za účasti všech zainteresovaných stran. Důraz je kladen na zapojení všech článků „komunity“ do procesu řešení problémů, tzn. policie, státní správy (města), sociálních pracovníků, učitelů, NGOs, zástupců menšin atd. V ČR probíhají workshopy (kulaté stoly) v Ústí nad Labem, v Jirkově a v Karviné.

V květnu 2002 byla ve spolupráci s Amnesty International vydána skripta „Dodržování lidských práv orgány činnými v trestním řízení“. Střední policejní škola v Praze - Hrdlořezích vypracovala učební texty „Výchova k lidským právům“ (metodická příručka pro učitele společenských věd) a „Vybrané sociálně patologické jevy současné doby“.

♦ *průběžně plněno*

3.4. Usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599 bylo ministru vnitra uloženo:

3.4.1.

c) ve spolupráci s 1. místopředsedou vlády a ministrem práce a sociálních věcí zpracovat návrh na zřízení funkce koordinátora romských poradců při vyšších územně-samosprávních celcích, termín plnění: 31. 12. 2000,

Plnění úkolu bylo k přímému zabezpečení uloženo úseku pro reformu veřejné správy (povinnost zřízení funkce romského koordinátora pro romské záležitosti je uložena v § 67 odst. 1 písm. f) zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů). Úkol týkající se zřízení funkce koordinátora romských poradců v krajích byl splněn v rámci legislativního zabezpečení II. fáze reformy územní veřejné správy. Prostřednictvím zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, byl zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů doplněn o povinnosti krajských úřadů a obecních úřadů obcí s rozšířenou působností plnit úkoly napomáhající integraci příslušníků romské komunity do společnosti jako svoji přenesenou působnost. Zákonem č. 231/2002 Sb, kterým byl novelizován zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších

předpisů, byla zakotvena povinnost zřizovat funkci koordinátora pro romské záležitosti (obdobný návrh na povinnost zřizovat u obecních úřadů obcí s rozšířenou působností poradce pro romské záležitosti v novele zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů, byl při projednávání v Senátu vypuštěn).

Ministr vnitra v prosinci 2002 písemně požádal hejtmany krajů o prověření situace u obcí s rozšířenou působností, aby napomohli pozitivnímu řešení. Ministr vnitra hejtmany současně požádal, aby zajistili informování Rady vlády pro záležitosti romské komunity o přijatých opatřeních a o stavu v kraji.

Komentář zpracovatele: Koordinátoři romských poradců pracují ve všech krajích i když některé kraje vymezili jejich funkci jinak (např. koordinátor pro národnostní menšiny apod.), případně tuto funkci kumulovali s dalšími činnostmi (např. koordinace protidrogových činností). Hůře však dopadli romští poradci okresních úřadů. Zdaleka ne všichni přešli na obce pověřené výkonem státní správy, ti kteří přešli mají zpravidla svou funkci kumulovanu s jinými, často zcela nesouvisejícími činnostmi, výkon své funkce nemají nad celým správním územím bývalého okresu a někteří dostali dnem nástupu současně výpověď. Dlouho budovaná síť romských poradců, za kterou naši republiku chválily zahraniční instituce, je v troskách a bude obtížné ji znovu vybudovat.

◆ **splněno**

3.4.2

d) průběžně zařazovat výzkum romské problematiky mezi významné výzkumy resortu

V rámci systému státní podpory vědy a výzkumu resortu je romská problematika zařazena do výzkumného programu „Nejzávažnější bezpečnostní rizika“. V uplynulém kalendářním roce však žádný subjekt (právníká či fyzická osoba) návrh s touto tematikou nepředložil.

◆ **průběžně plněno**

3.5. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru vnitra doporučeno, aby:

3.5.1

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, myšleno průběžně

Odbor legislativy, koordinace předpisů a kompatibility s právem ES, který je gestorem za legislativní oblast resortu, plní uvedený úkol průběžně.

◆ **průběžně plněno**

3.6. Usnesením vlády ze dne 25. července 2001 č. 781 bylo ministru vnitra uloženo:

3.6.1.

II/1) projednat do 31. října 2001 ve spolupráci s 1. místopředsedou vlády a ministrem práce a sociálních věcí s představiteli krajů postup zřízení funkce koordinátora

Postup zřízení funkce koordinátora romských poradců byl projednán 8. listopadu 2001 na poradě ředitelů krajských úřadů. Současně jim byla předána vzorová náplň funkce koordinátora, kterou vypracovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí a bylo doporučeno organizační zařazení koordinátora do sekretariátu ředitele krajského úřadu. Na základě tohoto usnesení byly pro rok 2002 vyčleněny finanční prostředky v kapitole Všeobecná pokladní správa na věcné a osobní výdaje související s prací koordinátorů.

◆ *splněno*

3.6.2.

II. 2) zahrnout do návrhů připravovaných zákonů zpracovaných v souvislosti se zrušením okresních úřadů, úpravu činností, kterými se realizuje integrace příslušníků romské komunity do společnosti, vykonávaných koordinátory a romskými poradci při okresních úřadech jako přenesenou působnost krajů a obcí s rozšířenou působností

Hlavním záměrem tohoto úkolu je vytvořit podmínky pro činnost koordinátora romských poradců při krajském úřadu, vytvořit podmínky pro činnost romských poradců na obcích s rozšířenou působností a tím zachovat a rozšířit vybudovanou síť romských poradců při okresních úřadech a magistrátech měst.

Působnost koordinátorů romských poradců a samotných romských poradců byla ministerstvem vnitra zahrnuta do příslušných návrhů zákonů vypracovaných k realizaci reformy územní veřejné správy. Návrhy těchto zákonů vláda schválila na svém zasedání dne 7. listopadu 2001.

Právní úprava činnosti koordinátorů a poradců byla zahrnuta do „Návrhu zákona o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů.“ Jedná se o část 67, v níž se doplňuje § 6, zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, o nové odstavce 7 a 8.

Postavení koordinátorů a poradců je upraveno v „Návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 129/2000 Sb., o krajích“ (§ 67, písm. e) a v „Návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 128/2000 Sb., o obcích“ (§ 66, odst. 2).

◆ *splněno*

3.7. Usnesením vlády ze dne 5. srpna 2002 č. 761 bylo místopředsedovi vlády a ministru vnitra uloženo:

3.7.1.

a) pověřit policejního prezidenta vytvořením pracovního týmu pro potírání lichvy v romských komunitách,

Odbor prevence kriminality vytvořil na základě žádosti Rady vlády pro záležitosti romské komunity materiál „Lichva v romské komunitě.“ Požadavek byl motivován snahou nalézt odpovídající řešení tohoto problému. Materiál vymezuje pojem lichvy, kazuisticky popisuje případy lichvy, které byly úspěšně vyřešeny orgány činnými v trestním řízení, nastiňuje zásady a důležitost sociální práce v etnicky a sociálně vyloučených komunitách, shrnuje hlavní znaky lichvářství a rizika spojená s vedením trestního řízení proti jeho pachatelům, navrhuje několik doporučení a v poslední části obsahuje statistické údaje dokumentující nízkou četnost trestného činu lichvy, která je podmíněna vysokou latencí.

V souvislosti s plněním úkolu z usnesení vlády č.761/2002 ze dne 5. srpna 2002, kterým vláda uložila I. místopředsedovi vlády a ministru vnitra pověřit policejního prezidenta vytvořením pracovního týmu pro potírání lichvy v romských komunitách, se odbor bezpečnostní politiky:

- zasadil o realizaci pracovního týmu LICHVA při Policejním prezídiu ČR (tým byl vytvořen ke dni 14. listopadu 2002)
- zasadil o realizaci pracovního týmu pro potírání lichvy v sociálně vyloučených romských komunitách při Policii ČR Správy Severomoravského kraje
- vypracoval pilotní projekt „Asistent Policie ČR pro potírání lichvy v sociálně vyloučených romských komunitách“ jako součást Národní strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám

Úkoly plynoucí z realizace pilotního projektu Asistent Policie ČR pro potírání lichvy v sociálně vyloučených romských komunitách

Cíl	navrhovaná opatření	časový harmonogram	odpovědný orgán
Prostřednictvím ročního pilotního projektu otestovat efektivitu mechanismu asistenta policie pro potírání lichvy v sociálně vyloučených romských komunitách	1. dopracovat pilotní projekt „asistent Policie ČR pro potírání lichvy v sociálně vyloučených romských komunitách“ (kritéria výběru, financování, metodické vedení asistentů, vzdělávací a výcvikové kurzy pro asistenty policie a pod.)	30.6.2003	Odbor bezpečnostní politiky MV ČR
	2. analyzovat možnosti využití pilotního projektu „asistent Policie ČR pro potírání lichvy v sociálně vyloučených romských komunitách“ v konkrétních podmínkách příslušné krajské Správy Policie ČR	30.6.2003	Odbor bezpečnostní politiky MV ČR

- v rámci terénního šetření Analýza důvodů vedoucích příslušníky romské komunity k emigraci z ČR (realizovaného na základě usnesení vlády ČR č.761/2002, které uložilo do 31. října 2002 zmocněnci vlády ČR pro lidská práva v součinnosti s místopředsedou vlády a ministrem vnitra a ministrem práce a sociálních věcí vypracoval a předložil vládě podrobnou analýzu důvodů vedoucích příslušníky romské komunity k emigraci) provedl monitoring výskytu lichvy v romských komunitách
- provádí systematický monitoring postupu Policie ČR ve věci plnění úkolu plynoucího z vládního usnesení č.761 /2002

splněno

3.7.2.

b) předložit vládě do 31 prosince 2002 návrh Národní strategie pro práci Policie České republiky ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám v České republice

Usnesením vlády č. 761/2002 bylo ministru vnitra uloženo vypracovat návrh Strategie a předložit jej vládě do 31.12.2002. Odbor bezpečnostní politiky vypracoval návrh a předložil jej v daném

termínu vlády. Koncepce Strategie definuje principy policejní práce ve vztahu k osobám nebo komunitám osob, které se odlišují na základě etnických, rasových, náboženských či obecně kulturních zvláštností. Ve svých záměrech se Strategie vztahuje na příslušníky národnostních a etnických menšin na území ČR. Na všech úrovních koncepce Strategie vychází z prioritizace preventivních mechanismů policejní práce. Strategie vytváří předpoklady, aby příslušníci Policie ČR v dostatečné míře disponovali dovednostmi pro policejní práci v multikulturní společnosti, navrhuje mechanismy a opatření pro posílení komunikace s minoritami a hledá cesty, jak do policejní práce příslušníky národnostních menšin zapojit. Strategie navrhuje (na základě poznatků a zkušeností ze zahraničí s respektem ke specifikám české právní, společenské a institucionální reality) zavedení mechanismů a opatření, které by podpořily zavádění strukturálních a organizačních změn v práci Policie ČR v předmětné oblasti a které by byly orientovány pojetím policejní práce jako služby veřejnosti. Strategie byla projednána vládou ČR 22. ledna 2003.

◆ *splněno*

4. Ministerstvo kultury

4.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 bylo ministru kultury uloženo:

4.1.1.

a) zohledňovat průběžně v rámci dotační politiky resortu vůči občanským sdružením příslušníků národnostních menšin specifické potřeby romských aktivit v oblasti osvětové, kulturní a kulturně vzdělávací, periodických i neperiodických publikací, přijímání a šíření informací ve veřejnoprávních médiích, termín plnění: průběžně,

Projekty, jejichž náplní jsou kulturní aktivity příslušníků romské komunity nebo aktivity, které se této národnostní menšiny týkají, byly v rámci programu na podporu kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin žijících v České republice v r. 2002 podpořeny částkou 1 965 000 Kč. Jednalo se celkem o celkem 23 projektů (23 předkladatelů). Nejvyšší částkou, 1 120 000,- Kč, bylo podpořeno Muzeum romské kultury, o.p.s. Celkově bylo v r. 2002 na projekty v rámci programu na podporu kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin žijících v České republice rozděleno 7 588 600 Kč.

V konkurzu na podporu integrace příslušníků romské komunity získalo v r. 2002 státní dotaci celkem 33 projektů od 29 žadatelů. Byla rozdělena částka v celkové výši 1 450 000 Kč. Dodatečně - mimo konkurz - získalo z programu Integrace romské komunity Muzeum romské kultury, o.p.s. státní dotaci ve výši 1 200 000,- Kč.

Kromě výše uvedených konkurzů, spadajících do náplně práce odboru regionální a národnostní kultury, získávají „romské“ projekty podporu také z jiných programů. Jedná se zejména o podporu periodického tisku v programu „Rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin“. Romský periodický tisk byl v r. 2002 podpořen celkovou částkou 6 380 000 Kč. Jednalo se o 4 tituly:

Amaro Gendalos	1.940.000.- Kč
Romano kurko	1.400.000.- Kč
Romano hangos	1.420.000.- Kč
Kereka	1.620.000.- Kč.

Ministerstvo kultury každoročně podporuje několik festivalů etnické hudby, na kterých je pravidelně zastoupena romská hudba. V roce 2002 to např. byly festival United Colour of

Akropolis, Praha (200 000,- Kč), Ostravský buben, Ostrava (40 000,- Kč), Respect Ethnic World Music Festival 2002, Praha (70 000,- tis. Kč). Odbor umění a knihoven poskytl dotaci z „Programu podpory stálých profesionálních symfonických orchestrů a pěveckých sborů“ Karlovarskému symfonickému orchestru (560 000,- Kč), který uspořádal společný koncert s romským souborem (Setkání dvou světů). Pokud jde o podporu divadelní činnosti, byla např. občanskému sdružení Les divokých sviní určena dotace ve výši 80 000,- Kč na projekt „Prezident krokodýlů“, který byl realizován pod názvem Bareder Papežis. Jedná se o divadelní představení inspirované životem ústeckých Romů. Vzniklo ve spolupráci s Činoherním studiem v Ústí nad Labem a účinkují v něm převážně mladí Romové.

Z oblasti výtvarného umění bylo poskytnuto na prezentaci a propagaci romského malíře Rudolfa Dzurka celkem 180 tis. Kč. V rámci programu Knihovna 21. století byla poskytnuta finanční dotace Muzeu romské kultury v Brně ve výši 10 tis. Kč na projekt Čtenářství romských dětí.

V programu na podporu rozvoje náboženských a nábožensko-kulturních aktivit v roce 2002 poskytlo Ministerstvo kultury dotaci:

- občanskému sdružení „PETROV - sdružení pro práci s dětmi a mládeží“ na projekt „Celostátní romská pout“ ve výši 20 000,- Kč
- Občanskému sdružení „Občanské sdružení ŠES-T Škola etnicky smíšená - Tolerance“ na projekt „Všichni jsme děti jednoho Otce“ ve výši 10 000,- Kč.

◆ *průběžně plněno*

4.1.2.

b) zajistit odbornou spolupráci při budování Muzea romské kultury v Brně a dle rozpočtových možností se průběžně podílet na finančním zajištění jeho činnosti, termín plnění: průběžně

Projekt Muzea romské kultury, o.p.s. byl podpořen v programu na podporu kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin žijících v České republice částkou 1 120 000,- Kč a dále v programu Integrace romské komunity částkou 1 200 000,- Kč. Z programu Ministerstva kultury ČR Integrovaný systém ochrany movitého kulturního dědictví bylo Muzeum romské kultury podpořeno částkou 200 000,- Kč účelově na vybavení depozitářů muzea. Sbírka Muzea romské kultury je evidována podle zákona č. 122/2000 Sb. v centrální evidenci sbírek. Muzeum romské kultury má vhodné, nově vybavené depozitáře pro uchovávání muzejních sbírkových předmětů. Z programu Ministerstva kultury ČR Integrovaný systém ochrany movitého kulturního dědictví obdrželo muzeum v r. 2002 částku 200 000 Kč (viz výše) investičních finančních prostředků na vybavení speciálním depozitářním mobiliářem (klimatizační jednotka, posuvné regálové stěny, konstrukce na zavěšování obrazů apod.).

Systémové financování provozu Muzea romské kultury však není dosud zajištěno

◆ *průběžně plněno*

4.2. Usnesením vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279 bylo ministru kultury uloženo, aby:

4.2.1.

2. a) vytvářel podmínky zamezující rasové (případně i jiné) diskriminaci a v případě potřeby předložil vládě návrhy novel příslušných zákonů, myšleno průběžně

V oblasti platné legislativy se vytváření podmínek zamezujících rasové, případně jiné diskriminaci dotýká především zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění zákona č. 309/2002 Sb., kde se ochrana rovnoprávného postavení

národnostních menšin (a v jejich rámci rovněž romské komunity) promítá do zákazu zařadit do vysílání pořady podněcující k nenávisti z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti nebo příslušnosti k určité skupině obyvatelstva. Za jedno z kritérií pro výběr uchazeče o licenci k vysílání zákon stanoví rovněž přínos žadatele k zajištění rozvoje kultury národnostních, etnických a jiných menšin v České republice (viz § 17 odst. 3). Podle § 31 má provozovatel vysílání ze zákona povinnost sestavovat programovou skladbu tak, aby ve svém vysílání poskytoval vyváženou nabídku pro všechny obyvatele se zřetelem na jejich věk, pohlaví, barvu pleti, víru, náboženství, politické či jiné smýšlení, národnostní, etnický nebo sociální původ a příslušnost k menšině.

Jako nástroj, jímž může být princip rovnosti ve vysílání prosazován, lze chápat rovněž zakotvení institutu odpovědi, který může být využit v případě dotčení cti, důstojnosti nebo soukromí fyzické osoby sdělením uveřejněným ve vysílání. Úpravu institutu odpovědi zahrnuje rovněž platný zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění zákona č. 302/2000 Sb. a zákona č. 320/2002 Sb.

V rámci právní úpravy hromadných sdělovacích prostředků lze dále připomenout zákon o České televizi (č. 483/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů), podle nějž mezi hlavní úkoly veřejné služby v oblasti televizního vysílání patří rovněž „vytváření a šíření programů a poskytování vyvážené nabídky pořadů pro všechny skupiny obyvatel se zřetelem na svobodu jejich náboženské víry a přesvědčení, kulturu, etnický nebo národnostní původ, národní totožnost, sociální původ, věk nebo pohlaví tak, aby tyto programy a pořady odrážely rozmanitost názorů a politických, náboženských, filozofických a uměleckých směrů, a to s cílem posílit vzájemné porozumění a toleranci a podporovat soudržnost pluralitní společnosti.

Z připravovaných předpisů lze pak dále připomenout navrhovanou novelu zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění zákona č. 309/2002 Sb. V současné době je vládní návrh zákona projednáván v parlamentu. Jeho součástí je zákaz reklamy a teleshoppingu útočících na náboženské nebo politické přesvědčení a zákaz reklamy a teleshoppingu obsahujících diskriminaci na základě pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, národního nebo sociálního původu či příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině.

◆ *plněno průběžně*

4.2.2.

2. b) zapracoval do návrhu novel předkládaných podle bodu 2. a tohoto usnesení ustanovení, která poskytnou právní možnost k uskutečňování vyrovnávacích akcí za účelem odstranění možného znevýhodnění příslušníků romské komunity, a to za účelem odstranění takového znevýhodnění do 31. 12. 2020,

Návrhy vyrovnávacích postupů nebyly předloženy

◆ *nelze hodnotit, přichází v úvahu zrušení úkolu*

4.2.3.

4. učinil kroky k podpoře a popularizaci romské kultury, myšleno průběžně

◆ *plněno průběžně - viz následující úkol z usnesení 559/00*

4.3. Usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599 bylo ministru kultury uloženo:

4.3.1.

průběžně informovat vládu o postupech v souvislosti s plněním úkolu podle bodu II/4 usnesení vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279, o koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti, a které dále činí k podpoře a popularizaci romské kultury

Ministr kultury převzal záštitu nad festivalem Romská píseň, který se v r. 2002 konal již po osmé v areálu Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Pod záštitou ministra kultury se konaly i další akce, jejichž obsahem je propagace romské kultury, zejména světový romský festival KHAMORO a multietnický festival Praha - srdce národů, v jehož programu mají své místo také romské soubory. Ministr kultury převzal svou záštitu také nad projektem Setkání dvou světů; pod tímto názvem se uskutečnil společný koncert romské folkrockové hudební skupiny Gypsy Hery Band a karlovarského symfonického orchestru. Za podpory ministra kultury a pod jeho záštitou vznikl v průběhu posledních let (od r. 2000) televizní seriál krátkých filmů Amare Roma, informující o historii a kultuře Romů, o romském jazyce a představující zajímavé osobnosti z řad Romů; realizátoři tohoto seriálu jsou členové občanského sdružení Yetti Climbers Club. V r. 2002 bylo natočeno posledních deset dílů, informujících nejen o Romech žijících v České republice, ale také v sousedních státech (Maďarsko, Slovensko, Německo). Závěrečné díly projektu byly slavnostně prezentovány na Ministerstvu kultury dne 14.11.2002.

Cena Ministerstva kultury Artis Bohemiae Amicis za šíření dobrého jména české kultury byla v r. 2002 udělena dr. Evě Davidové „za celoživotní práci v oblasti záchrany, dokumentace a prezentace tradiční hmotné i duchovní kultury Romů v České republice a na Slovensku.“

◆ *průběžně plněno*

4.4. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru kultury uloženo:

4.4.1.

2) průběžně podporovat tvorbu o romské menšině a její kultuře, jazyce a minulosti a podílet se na kulturních aktivitách vyplývajících z této tvorby,

Do kategorie projektů, zabývajících se romskou menšinou, její kulturou, historií a jazykem patří zejména výše popsany projekt Amare Roma, na jehož realizaci byla občanskému sdružení Yetti Climbers Club poskytnuta státní dotace jak z programu Kulturní aktivity příslušníků národnostních menšin žijících v České republice (150 000,- Kč), tak z programu Integrace romské komunity (100 000,- Kč). Z projektů, podpořených v r. 2002 v rámci programu Integrace romské komunity, je v této souvislosti dále třeba připomenout projekt společnosti TOSARA FILM, s.r.o. Pokus českých Romů o emigraci (dotace 100 000,- Kč), televizní seriál „Romské pohádky“ společnosti Synergia Film, s.r.o. (dotace 50 000,- Kč), vydání obrazové publikace Rudolf Dzurko nakladatelstvím Arbor Vitae Martina Součka (dotace 40 000,- Kč) a literární soutěž Romano suno, pořádanou již tradičně organizací Nová škola, o.p.s. (dotace 30 000,- Kč).

Z dalších grantových programů připomínáme výše uvedený projekt Čtenářství romských dětí z programu Knihovna 21. století (dotace 10 000,- Kč).

V programu na podporu rozvoje náboženských a nábožensko-kulturních aktivit v roce 2002 byla poskytnuta dotace na tyto projekty týkající se romské komunity:

- občanskému sdružení „PETROV - sdružení pro práci s dětmi a mládeží“ na projekt „Celostátní romská pout“ ve výši 20 000,- Kč
- Občanskému sdružení „Občanské sdružení ŠES-T Škola etnicky smíšená - Tolerance“ na projekt „Všichni jsme děti jednoho Otce“ ve výši 10 000,- Kč.

◆ *průběžně plněno*

5. Ministerstvo průmyslu a obchodu

5.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č.686 bylo ministru průmyslu a obchodu uloženo:

5.1.1.

a) ve spolupráci s ČOI důsledně dbát na dodržování zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, v platném znění, zejména § 6 s využitím možnosti ukládání pokut pro ty podnikatele, kteří odmítají obsluhovat občany jen kvůli jejich příslušnosti k romské menšině, termín plnění: průběžně,

Činnosti České obchodní inspekce při potlačování rasové diskriminace Romů při prodeji zboží a poskytování služeb: ČOI jako dozorový orgán v oblasti vnitřního trhu kontroluje problematiku rasové diskriminace ve vztahu k §6 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele. Kontroly charakterizují následující údaje:

1. Kontroly prováděné v roce 2002 byly zaměřeny na maloobchodní prodej a pohostinské služby, přičemž některé vycházely z podnětů občanů a občanských iniciativ. Při kontrolách byla umožněna také účast zástupců romských občanských iniciativ. Využívána byla spolupráce s Policií ČR a živnostenskými úřady. Zjištění evidovaná v databázi o provedených kontrolách jsou využívána k provádění opakovaných kontrol provozoven, na něž bylo podání směřováno.
2. Kontroly probíhají za přítomnosti romských inspektorek, které jsou v současné době u ČOI zaměstnány dvě, a to v Ústí nad Labem a v Ostravě. V roce 2002 provedly tyto inspektorky 697 kontrol, přičemž každá z nich byla i kontrolou rasové diskriminace. Při žádné z běžných kontrol však nebyla diskriminace zjištěna. (Činnost romských inspektorek je uvedena v části č. 2 níže).
3. V měsíci listopadu a prosinci 2002 provedla ČOI rozsáhlou kontrolní akci cíleně zaměřenou na diskriminaci spotřebitele. Rasová diskriminace nebyla při žádné z provedených kontrol zjištěna.
4. Za celý rok 2002 provedla ČOI kontrolu rasové diskriminace v 1733 provozovnách, což je oproti roku 2001 nárůst počtu kontrol o 171,2 %. Byly při nich zjištěny tři případy diskriminace romských občanů (1 podnět a 2 kontroly vyžádané romskými aktivisty a s nimi provedené), na jejichž základě byla uložena sankční opatření.

Nové instituty zavádějí do našeho právního řádu zcela nové procesní prvky posilující pozici poškozených na základě rasového či etnického původu. Tuto pozici nelze srovnávat s možnostmi orgánu státní správy ve správním řízení. V zájmu rychlého a účinného vyřizování věcí bude ČOI systematicky informovat stěžovatele o možnosti jednoduššího a rychlejšího postupu prostřednictvím podávání žalob. Jde o novelu ustanovení § 133a občanského soudního řádu, jehož odstavec 2 s účinností od 1.1.2003 stanoví, že skutečnosti tvrzené o tom, že účastník byl přímo či nepřímo diskriminován na základě svého rasového nebo etnického původu, má soud ve věcech prodeje zboží v obchodě nebo poskytování služeb za prokázané, pokud v řízení nevyjde najevo opak. Nové ustanovení § 25b o.s.ř. umožňuje zastupování před soudy organizacemi hájícími práva národnostních a etnických menšin. Obdobné ustanovení bylo vloženo i do zákona o ochraně spotřebitele, které v ustanovení § 25 odst. 2 nově umožní podat návrh na zahájení řízení před soudem o zdržení se protiprávního jednání ve věci ochrany spotřebitele i sdružení, v jehož stanovách jsou uvedeny tyto cíle.

◆ *průběžně plněno*

5.1.2.

b) rozšířit podporu projektů zaměřených na zaměstnávání obtížně zaměstnatelných osob v rámci Podpory malého a středního podnikání z dosavadní formy omezené na doplňkový program Speciál, termín plnění: průběžně

Činnosti podle programu SPECIÁL na podporu podnikatelů, kteří zvyšují počet pracovních míst pro občany z problémových skupin obyvatelstva, přiměřeně se vztahující i na občany z romských komunit: Program podpory malého a středního podnikání SPECIÁL byl schválen usnesením vlády č. 1257/2000 na období 2001 - 2004. Program je zaměřen na podporu podnikatelů zaměstnávajících občany z problémových skupin obyvatelstva. Za příslušníky této skupiny jsou pro účely tohoto programu považováni občané se změněnou pracovní schopností (včetně invalidů) a občané společensky nepřizpůsobení (podle § 91 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení). Pokud občané romských komunit náleží k těmto skupinám, může podnikatel, který je zaměstná, z tohoto programu získat podporu. Formou podpory je příspěvek na každého nově přijatého zaměstnance z uvedených skupin ve výši 4000 Kč za každý jím odpracovaný měsíc po dobu 4 let. Program realizuje a podpory poskytuje Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.

V roce 2002 byla z programu SPECIÁL poskytnuta podpora pro 37 podnikatelů v celkové výši 29,5 mil. Kč. Bylo tak podpořeno vytvoření celkem 163 nových pracovních míst a zaměstnán stejný počet osob z uvedených skupin obyvatelstva.

Nejvíce podnikatelů bylo z tohoto programu podpořeno v Moravskoslezském kraji (9 podnikatelů: 8,4 mil. Kč, 46 pracovních míst) a Ústeckém kraji (7 podnikatelů: 9,4 mil. Kč, 52 míst).

◆ *průběžně plněno*

5.2. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru průmyslu a obchodu doporučeno, aby:

5.2.1.

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, průběžně

◆ *průběžně plněno*

5.3. usnesením ze dne 5. srpna 2002 č. 761 bylo ministru průmyslu a obchodu uloženo

5.3.1.

zajistit prostřednictvím ústředního ředitele České obchodní inspekce posílení kontrolní činnosti v oblasti působnosti zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a podat vládě zprávu do 31. prosince 2002,

Zpráva byla vypracována a rozeslána do připomínkového řízení.

◆ *splněno*

6. Ministerstvo zemědělství

6.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 bylo ministru zemědělství uloženo:

6.1.1.

ve spolupráci s ministrem práce a sociálních věcí, s představiteli romských organizací nacházet možnosti pro využití firem zaměstnávajících romské občany při zadávání zakázek v rámci působnosti jejich resortů (týkajících se např. údržby vodních toků v rámci Státní meliorační správy a Lesů České republiky), termín plnění: průběžně

Při zadávání veřejných zakázek v úseku lesního a vodního hospodářství docházelo v souvislosti s uplatněním romských firem a firem, zaměstnávající převážně romské občany k obdobné situaci jako v předešlých letech. I když pro resortní organizace platí doporučení Ministerstva zemědělství, aby v co největší míře oslovovaly romské firmy, realizace těchto zakázek je problematická. Týká se to především odvětví lesního hospodářství. Státní podnik Lesy České republiky, s.p., vypisuje výběrová řízení, do kterých se zmíněné firmy přihlašují. Při vyhodnocování nabídek zadavatelem nastává situace, kdy přihlášený romský subjekt nesplňuje požadavky na technické a odborné předpoklady, které jsou pro zadávání zakázek vyžadovány. Tyto firmy většinou postrádají živnostenské oprávnění a nejsou vybaveny potřebnou technikou pro provádění odborné lesnické činnosti. Vyskytují se i případy, kdy firma získá zakázku, ale s pracemi ve stanoveném termínu nezapočne nebo dohodnutý objem prací není schopna zrealizovat.

Přesto se některé romské firmy uplatňují v lesním hospodářství jako vykonavatelé méně náročných technických prací nebo manuálních prací. O něco příznivější situace je v oblasti vodního hospodářství. V loňském roce získaly romské firmy zakázky od investorů jako např. Povodí Labe, Povodí Moravy, Povodí Vltavy, Povodí Odry a Státní meliorační správy. I v případě zakázek v resortu vodního hospodářství se projevuje nepřipravenost romských firem získat zakázky na rozsáhlejší akce, např. odstraňování povodňových škod. Firmy se dokáží uplatnit většinou u prací spojených s údržbou drobných vodních toků (čištění koryt, údržba břehových porostů).

Při jednání MPO s představiteli sdružení došlo k předání informací a výměně názorů obou stran na problematiku uplatnění romských firem převážně v lesním a vodním hospodářství. Závěrem jednání došlo ke shodě obou stran, že pro zlepšení zapojení romských subjektů při zadávání zakázek je potřeba vyvinout a zintenzivnit činnost v těchto oblastech:

- rozvoj právního vědomí romských subjektů

- rekvalifikace zaměstnanců těchto subjektů a nezaměstnaných z řad Romů

- organizace seminářů a školení pro začínající i stávající romské podnikatele

Bylo dohodnuto, že o činnosti obou sdružení a o tom, jakým způsobem se jim daří zajišťovat realizaci tří výše uvedených priorit, bude MZe dostávat zprávy.

- **průběžně plněno**

6. 2. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru zemědělství doporučeno, aby:

6.2.1.

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, termín plnění: průběžně

Materiály připravované na Ministerstvu zemědělství, či zde hodnocené v rámci meziresortního připomínkového řízení, jsou vždy posuzovány rovněž z hlediska soužití většinové společnosti s romskou menšinou s ohledem na vládní koncepci integrace Romů. Celý systém hodnocení je řešen komplexně až do nejnižších organizačních článků, tj. zemědělských agentur působících v jednotlivých okresech, státních podniků a rozpočtových a příspěvkových organizací našeho resortu.

- ◆ **plněno**

7. Ministerstvo životního prostředí

7.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 bylo ministru životního prostředí uloženo:

7.1.1.

ve spolupráci s ministrem práce a sociálních věcí, s představiteli romských organizací nacházet možnosti pro využití firem zaměstnávajících romské občany při zadávání zakázek v rámci působnosti jejich resortů (týkajících se např. údržby vodních toků v rámci Státní meliorační správy a Lesů České republiky), termín plnění: průběžně

Zakázky zadávané MŽP získávají firmy které už z povahy svého zaměření zaměstnávají příslušníky romských komunit. Při výběrových řízeních, pokud není přesně vymezeno kdo to je příslušník romské komunity, není možno podobnou podmínku uložit.

♦ *úkol k úvaze, zda zrušit*

7.2. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru životního prostředí doporučeno, aby:

7.2.1.

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, průběžně

♦ *průběžně plněno*

8. Ministerstvo obrany

8.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 bylo ministru obrany uloženo, aby:

8.1.1.

b) v rámci základní prezenční služby přispívat ke získání / zvýšení profesní kvalifikace příslušníků romské komunity, termín plnění: průběžně

Úkol je plněn průběžně. Především u skupin nízce kvalifikovaných vojáků považuje armáda plnění tohoto úkolu za důležité. Zejména v těch případech, kdy jde o profese styčné s civilními spojené s obsluhou moderní techniky (automobilní, ženíjní, spojovací atd.) anebo službami logistickými (příprava stravy, zásobování, opravárenství atd.).

♦ *průběžně plněno*

8.2. Usnesením vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279 bylo ministru obrany uloženo, aby:

8.2.1.

2. a) vytvářel podmínky zamezující rasové (případně i jiné) diskriminaci a v případě potřeby předložil vládě návrhy novel příslušných zákonů, průběžně

MO se podařilo výše požadované podmínky vytvořit. Činilo tak paralelně se snahou o eliminaci šikany, kterou považuje za jeden z nejzvrudnějších a nejškodlivějších sociálně patologických jevů.

♦ *průběžně plněno*

8.2.2.

2. b) zapracoval do návrhu novel předkládaných podle bodu II / 2. a) tohoto usnesení ustanovení, která poskytnou právní možnost k uskutečňování vyrovnávacích akcí za účelem odstranění možného znevýhodnění příslušníků romské komunity, a to za účelem odstranění takového znevýhodnění do 31. 12. 2020,

MO nepovažuje „vyrovnávací akce“ v řízeném resortu za potřebné. Pokud se ovšem někde, tj. mimo hranice resortu obrany, taková nutnost objeví, je MO ochotno a připraveno na ni podle svých dispozic a vládních intencí adekvátně reagovat.

◆ *plnění nelze hodnotit*

8.3. Usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599 bylo ministru obrany uloženo, aby:

8.3.1.

při provádění náboru do Armády České republiky věnovat zvýšenou pozornost náboru mladých romských mužů a žen, termín plnění: průběžně,

MO učinilo několik veřejných nabídek, tlumočených speciálně na romských fórech, bez viditelných úspěchů a většinou i bez ohlasu. Bude hledat účinnější prostředky propagace i živé práce, neboť na rekrutaci adeptů z romské komunity je opravdu zainteresováno. O příslušníky národnostních menšin včetně romské má Armáda ČR vnitřní zájem už z důvodu vyváženosti mezi romskými vojáky základní služby a romskými vojáky z povolání.

◆ *průběžně plněno*

8.4. Usnesením vlády ze dne 23. ledna 2002 č. 87 bylo členům vlády uloženo aby:

8.4.1.

v rámci svých působností přijali vhodná opatření ke zintenzívněnému plnění úkolů vyplývajících z integrace romských komunit, uvedených v Konceptci, které ještě nebyly splněny či jejichž plnění je průběžné, anebo aspoň učinili kroky, jež realizaci těchto opatření podpoří.

Na základě tohoto usnesení ministr obrany uložil 11. února 2002 úkolovým listem čj . 21003/4/2002 - 8764, adresovaným své náměstkyni pro personalistiku, „zajistit splnění úkolu vyplývajícího pro resort MO z předmětného usnesení v součinnosti s NGŠ AČR a VŘ IMO.“ Přímým vyřízením a tudíž i gescí byla pověřena personální sekce MO (č. j. 5002/44/2002 - 5824). Realizačním výrazem naplňování rezortní odpovědnosti za nastolené řešení je mimo jiné na léta 2002 – 2004 navržený sociální program „ROMOVÉ“.

MO konstatuje, že v resortu nejsou viditelné problémy týkající se příslušníků romských komunit: „Je to zjevně dáno jednotným režimem služby pro všechny příslušníky ozbrojených sil. Ten totiž vychází z pravidel podložených zákony a stanovených na ně návaznými prováděcími předpisy, jež neznají ani nepřipouštějí výjimky, a proto jsou přesně tak i uplatňovány. Vojáci nejsou ničím více, ale též ne méně než občany v uniformách, což je nezvratnou a nezadatelnou zásadou přístupu k nim. Právě toto se pak stává všeobecným principem, jež má v sobě sílu zmíněné problémovosti

předcházet. Na zmíněné konto lze pak už jenom dodat, že ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, se národnost neregistruje a nesleduje, což platí také ani pro národnost romskou. V žádném případě proto není kritériem pro služební zařazování, které se děje výlučně podle objektivně posuzovaného zdravotního stavu, resp. tělesné zdatnosti a prokázané profesní kvalifikace, čímž nedochází k diskriminační koncentraci vojáků romského původu, natož jejich segregaci. Naopak, jejich víceméně rovnoměrné rozložení v organizačně dislokační struktuře AČR se i z výše uvedených důvodů jeví vcelku evidentním. Snad zrovna tato skutečnost bude jednou z hlavních příčin jejich přirozené a zároveň neasimilačně pojaté integrity s ostatním vojenským i civilním personálem v rámci resortu.

Pokud se sporadicky přece jenom vyskytnou byť pouhé náznaky rasových projevů, jsou hned v zárodku a naprosto striktně řešeny, resp. stíhány.

Opatření.

1. Ověřit, zda v rezortu MO tzv. romská otázka existuje a nakolik se projevuje jako problémová, byť pouze potenciálně.

a) Šetření extenzivní (subjektivní zjišťování)

- sekundární analýzy minulých výzkumů (položek takto tematicky zaměřených)
- průzkum aktuálního veřejného mínění (v rezortním rámci event. mimo něj a na obou stranách vztahového spektra)
 - zpracování rekapitulační monografie (empirické hodnocení jevu)
 - posoudit členské zapojení Romů do občanských sdružení blízkých Ministerstvu obrany a odborových organizací

b) Šetření intenzivní (objektivní zjišťování)

- souhrnná zpráva o kontrolních poznatcích posledních let (generalizace)
- rozbor konkrétně řešených případů
- analýza psychologických souvislostí
- popis odrazu v sociálně patologických projevech

2. Rozvinout osvětovou kampaň přibližující vojenské veřejnosti romskou mentalitu na pozadí jejích kořenů v historických kontextech a popularizovat pozitivní vzory integrovaných osobností.

- zavést pokud možno pravidelnou, ev. i standardizovanou hlídku typu „Profily“
- připravit k vydání publikaci „Romové ve stejnokroji“
 - podnítit širší mediální aktivitu v prezentaci stavu romské integrace resp. problematiky vůbec
 - uspořádat odborný seminář o výkonu VZS romskou populací a její profesionální orientaci na vojenská povolání (integrace versus asimilace)
 - zapojit romská kulturní tělesa do vojenských uměleckých soutěží a festivalů, umožnit jim veřejná vystoupení v posádkových ev. útvarových klubech
 - vyhodnotit splnění tohoto programu, zformulovat nový (minimálně dvouletý) a zveřejnit ho s co největší publicitou

3. Přijmout účinná opatření přispívající faktické integraci romské komunity do společnosti, konkrétně armádního prostředí.

- soustředit marketingovou pozornost na ofenzivní rekrutaci mladých, schopných (způsobilých) a perspektivních romských jedinců do AČR

- využít kapacit, zkušeností a iniciativ občanských sdružení blízkých Ministerstvu obrany a odborových organizací pro práci mezi romskou komunitou (zahájit neprodleně a vytrvat)
 - promyslet, ev. zorganizovat „vyrovnávací“ nástupní kurs pro potenciální romské adepty vojenské profesionální dráhy (eliminace handicapů, depistáž)
 - zvážit založení tradice každoročního přijímání romské vojenské delegace (reprezentace) ministrem obrany (zvolit vhodný výroční den)
 - poradit se s ČMOSA o možném konstruktivním řešení romské integrace u občanských zaměstnanců
4. Zabezpečit všestrannou a důslednou realizaci tohoto sociálního programu, případně jeho tvořivou aplikaci či další rozvinutí.
- zajistit v rámci střednědobého plánu pro tyto účely potřebné finanční prostředky na rok 2004 i léta následující
 - projednat jednotlivé programové body podrobně s gestory jejich plnění
 - koordinovat společný postup i vzájemnou součinnost zainteresovaných složek a podat o tom ke konci každého kalendářního roku písemnou hodnotící zprávu, a tu publikovat

◆ **Průběžně plněno**

9. Ministerstvo spravedlnosti

9.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 bylo ministru spravedlnosti uloženo:

9.1.1.

sledovat stav trestné činnosti s rasovým kontextem a pravidelně informovat vládu o vývoji této trestné činnosti, termín plnění: průběžně

Ředitelství Probační a mediační služby podrobně mapuje situaci v oblastech probačních a mediačních činností s pachateli rasově motivovaných trestných činů, včetně využívání alternativních postupů a trestů pro tyto pachatele. Ze souhrnného počtu případů, které střediska PMS dosud řešila, je procento rasisticky motivovaných trestných činů velmi nízké. V roce 2001 to bylo 69 případů z celkového počtu 18 410 případů, v roce 2002 řešila 75 případů z celkového počtu 29 290 případů. Z hlediska trestněprávní kvalifikace se ve většině případů jednalo o trestné činy veřejného projevování sympatií k hnutí uvedenému v § 260 tr.zák. a jiné trestné činy s extremistickým podtextem (§ 257 odst. 1, 202 odst. 1, 197a a 199 odst. 1 tr.zák.). Jednalo se převážně o výhrůžky násilím a zabitím, včetně napadení, a slovní a fyzické útoky proti příslušníkům jiných etnik.

Skutečnost, že probační a mediační služba prozatím zpracovávala tak nízký počet případů uvedeného typu, může být vysvětlena jednak samotnou trestněprávní praxí (trestných činů

stíhaných jako trestné činy s rasovým podtextem je ve srovnání s celkovým počtem trestných činů málo), jednak tím, že se k probační a mediační službě i z tak malého počtu případů dostane jen část.

Z analýzy zjištěných údajů dále vyplývá, že střediska probační a mediační služby do procesu řešení těchto případů vstupují většinou až v rámci vykonávacího řízení, kdy jsou nejčastěji pověřována přípravou podkladů pro nařízení výkonu trestu obecně prospěšných prací a následným prováděním kontroly tohoto trestu (trest obecně prospěšných prací je nejčastěji ukládaným trestem u trestných činů spojených s rasismem).

Druhou nejpočetnější skupinou jsou podněty k zahájení výkonu dohledu nebo kontroly zkušební doby u podmíněných trestů odnětí svobody za současného uložení přiměřených povinností či omezení. Ve fázi přípravného řízení a řízení před soudem vstupovala zpočátku střediska PMS do procesu trestního řízení pouze minimálně. Poté, co ředitelství Probační a mediační služby spolu s Nejvyšším státním zastupitelstvím vypracovalo koncepci vzájemné spolupráce v rámci přípravného řízení trestního, byla nastartována intenzivnější spolupráce mezi středisky Probační a mediační služby a státními zástupci i při řešení trestných činů s rasistickým podtextem. Střediska Probační a mediační služby usilují o vlastní vstup do řešení případů této trestné činnosti a to zejména v přípravné fázi, kdy je možno ve vhodných případech uvažovat o řešení konfliktní situace, vzniklé v důsledku trestného činu, mediačními aktivitami.

Význam mediace ze strany oběti lze spatřovat zejména v tom, že jí bude umožněno lépe porozumět situaci a motivům jednání obviněného, čímž by mohlo docházet ke zmírnění pocitu ohrožení a posílení její důvěry a pocitu bezpečí do budoucna. Lze také předpokládat, že mediace mezi obětí a pachatelem pozitivním způsobem ovlivní i pohled obviněného nejen na konkrétní trestný čin, kterého se dopustil, ale i pohled na oběť jako příslušníka minoritní etnické skupiny. Vedle možností provádět mediaci stejně intenzivně vnímáme potřebu pracovat na změnách chování a názorů obviněného ve smyslu zamezení další recidivy a přijetí společensky přijatelného způsobu života. I v této souvislosti vidíme potřebu vstoupit do kontaktu s obviněným již ve fázi přípravného řízení trestního jako předpoklad dlouhodobé práce s pachatelem v rámci řízení vykonávacího, kdy je nařízen dohled spojený s přiměřenými povinnostmi či omezeními. V této fázi může probační pracovník na základě shromážděných informací provést analýzu potřeb obviněného, analýzu potenciálních zdrojů pomoci a rizik jeho dalšího chování. Na základě toho pak může být střediskem Probační a mediační služby zpracována informace týkající se možnosti zacházení se zjištěnými riziky a potřebami pachatele. Tím by práce střediska v rámci přípravného trestního řízení mohla efektivně ovlivnit možnosti další dlouhodobé práce s pachatelem v rámci vykonávacího řízení.

◆ *průběžně plněno*

9.2. Usnesením vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279 bylo ministru spravedlnosti uloženo, aby:

9.2.1.

2._a) vytvářel podmínky zamezující rasové (případně i jiné) diskriminaci a v případě potřeby předložil vládě návrhy novel příslušných zákonů, termín plnění: průběžně

Ministerstvo spravedlnosti vypracovalo návrh novely trestního zákona, ve kterém se skutkové podstaty trestných činů násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 196 a 197a), hanobení národa, rasy a přesvědčení (§ 198) a trestného činu podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování práv a svobod (§ 198a), ublížení na zdraví (§ 221 a 222), vraždy (§ 219) rozšiřují tak, aby poskytovaly trestněprávní ochranu také před závažnými útoky motivovanými nenávistí k určité etnické skupině. Tato novela trestního zákona č. 134/2001 Sb. nabyla účinnosti dne 1.7.2002.

Ministerstvo spravedlnosti vypracovalo dále návrh novelizace občanského soudního řádu, do níž bylo zařazeno ustanovení § 26 odst. 3, podle nějž ve věcech ochrany před diskriminací na základě

rasového nebo etnického původu se účastník občanského soudního řízení může dát zastupovat i právníkou osobou, jejímž posláním je ochrana před takovou diskriminací. Tato novelizace je v souladu s požadavkem Směrnice Rady 2000/43/ES.

Ustanovení § 133a o.s.ř. bylo potom touto novelizací doplněno tak, že skutečnosti tvrzení o tom, že účastník řízení byl diskriminován na základě svého rasového nebo etnického původu, bude mít soud v pracovních věcech za prokázané, pokud v řízení nevyšel najevo opak. Totéž se vztahuje na řízení ve věcech zdravotní a sociální péče, přístupu ke vzdělání a odborné přípravě, přístupu k veřejným zakázkám, členství v organizacích zaměstnanců a zaměstnavatelů a členství v profesních a zájmových sdruženích a při prodeji zboží v obchodě nebo poskytování služeb. I v tomto případě jde o implementaci směrnice Rady 2000/43/ES. Novela, publikovaná pod č. 151/2002 Sb., nabyla účinnosti dne 1.1.2003.

◆ **průběžně plněno**

9.2.2.

2. b) zpracoval do návrhu novel předkládaných podle bodu II / 2. a tohoto usnesení ustanovení, která poskytnou právní možnost k uskutečňování vyrovnávacích akcí za účelem odstranění možného znevýhodnění příslušníků romské komunity, a to za účelem odstranění takového znevýhodnění do 31. 12. 2020,

O plnění tohoto úkolu nepodalo MS zprávu. V resortu spravedlnosti si však lze obtížně takové vyrovnávací postupy představit, jeví se jako racionální úkol zrušit

◆ **plnění nelze vyhodnotit, nabízí se zrušení úkolu**

9.3. Usnesením vlády ze dne 14. července 1999 č. 720 bylo ministru spravedlnosti uloženo:

9.3.1.

7) průběžně sledovat vyřizování trestních věcí s extremistickým podtextem soudy z hlediska rychlosti a plynulosti trestního řízení a pokud bude v rámci prověrky zjištěno závažnější pochybení v rozhodování soudů, posoudit návrh na využití práva podat mimořádný opravný prostředek – stížnost pro porušení zákona

Za období od 1.1.2002 do 31.12.2002 bylo soudy České republiky pravomocně odsouzeno celkem 194 osob za trestné činy motivované rasovou nesnášenlivostí, což představuje 0,2 % z celkového počtu 65 099 pravomocně odsouzených osob (v roce 2001 bylo odsouzeno za tyto trestné činy celkem 150 osob). Z uvedeného počtu bylo 37 osob mladistvých, tj. 19 %, a 29 osob bylo označeno jako recidivisté.

Nejvíce osob - celkem 80 - bylo odsouzeno pro trestný čin podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod občanů podle § 260 nebo § 261 tr.zák. Celkem 35 osob bylo odsouzeno za trestné činy násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci podle § 196 tr.zák., dále 33 osob za trestný čin hanobení národa, rasy a přesvědčení podle § 198 tr.zák., 9 osob za trestný čin ublížení na zdraví podle § 221 tr.zák., 7 osob pro trestný čin poškozování cizí věci podle § 257 tr.zák., 6 osob pro trestný čin výtržnictví podle § 202 tr.zák., 9 osob pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 tr.zák., 5 osob pro trestný čin obecného ohrožení podle § 179 tr.zák., 3 osoby pro trestný čin útoku na veřejného činitele podle § 155 tr.zák., 2 osoby pro trestný čin vydírání podle § 235 tr.zák., 2

osoby pro trestný čin loupeže podle § 234 tr.zák., a po jedné osobě pro trestné činy násilí proti skupině obyvatelů a jednotlivci podle § 197a tr.zák., porušování domovní svobody podle § 238 tr.zák., podvodu podle § 250 tr.zák., opilství podle § 201a tr.zák., zanedbání povinné výživy podle § 213 tr.zák., maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 tr.zák. a šíření poplašné zprávy podle § 199 tr.zák. vždy s rasovým motivem.

Nejvíce osob - celkem 118 - bylo pravomocně odsouzeno soudy Severomoravského kraje, po 25 osobách soudy Jihomoravského a Východočeského kraje. Celkem 17 odsouzeným byly uloženy nepodmíněné tresty odnětí svobody (8.7%), 127 odsouzeným trest odnětí svobody s podmíněným odkladem (65,4%), 38 odsouzeným tresty obecně prospěšných prací (19,5 %), 8 osobám peněžitý trest (4,1%) a u 4 odsouzených bylo od potrestání upuštěno (2%).

Rychlost a plynulost vyřizování věcí tohoto druhu kriminality je jak z pozice ministerstva, tak i ze strany předsedů soudů v rámci jejich dohledové pravomoci soustavně sledována a lze konstatovat, že k neodůvodněným průtahům prakticky nedochází. V hodnoceném období nebyla z tohoto druhu kriminality ministrem spravedlnosti podána stížnost pro porušení zákona.

♦ průběžně plněno

9.4. Usnesením vlády ze dne 28. července 1999 č. 789 bylo ministru spravedlnosti uloženo:

9.4.1.

a) aby zabezpečil součinnost probačních pracovníků na přípravě resocializačního programu uvedeného v bodě 4 tohoto usnesení, a aby po vypracování tohoto programu s ním seznámil soudce prostřednictvím předsedů a místopředsedů soudů jako orgánů státní správy a všechny probační pracovníky cestou metodického pokynu, termín neuveden – pořádková lhůta 30 dnů

Materiál „Koncepce zkušební resocializačního programu použitelného v trestním řízení s pachatelem méně závažných trestných činů s rasistickou motivací“ vypracovaný zmocněncem vlády pro lidská práva zohledňuje vlastní praxi a zkušenosti z Německa a Velké Británie z oblasti práce s pachatelem uvedeného typu trestné činnosti a navrhuje jak konkrétní metody práce, tak i možnou podobu resocializačního programu. Realizaci tohoto pilotního programu měli zajistit sociální pracovníci a terapeuti ve spolupráci s probačními pracovníky v zařízeních akreditovaných Ministerstvem spravedlnosti. Vzhledem k tomu, že taková zařízení dosud v ČR neexistují, zpracovaný model tohoto specifického programu nebyl dosud v praxi ověřen.

Ředitelství probační a mediační služby nicméně v jednotlivých regionech průběžně mapuje aktuální možnosti spolupráce s poskytovateli resocializačních programů pro tyto pachatele. Z provedené analýzy vyplývá, že pracovníci středisek probační a mediační služby v několika soudních krajích ČR jsou již v pracovním kontaktu s poskytovateli konkrétních resocializačních programů, kteří jsou připraveni pracovat i s pachatelem rasově motivovaných trestných činů, nicméně konkrétních zkušeností je zatím málo. Z pohledu řešené problematiky se jedná o tzv. nespecifické resocializační programy, které ve své podstatě nejsou zaměřeny pouze na pachatele těchto trestných činů a jsou koncipovány např. jako výcvik ve zvládnutí agresivity a emočního napětí, nácvik sociálních kompetencí apod. a jejich poskytovatelé jsou schopni a ochotni zařadit do nich pouze omezený počet pachatelů trestné činnosti tohoto typu.

Na základě dosud získaných zkušeností z případové práce v této oblasti a zejména díky možnosti kvalitního identifikování potřeb takto specifických pachatelů bude možné postupně zpracovávat i návrhy konkrétních programů. V ideálním případě by měl vzniknout návrh resocializačního programu jak individuální, tak skupinové formy práce s pachatelem rasově motivovaných trestných činů. V souvislosti s přípravou uvedených návrhů učinilo ředitelství PMS konkrétní kroky prostřednictvím nabídky k navázání užší formy spolupráce s příslušnými specialisty v oblasti práce s tímto typem pachatelů.

◆ *průběžně plněno*

9.4.2.

c) aby státní zastupitelství v případech osob obžalovaných z trestných činů motivovaných rasovou, národnostní, politickou nebo náboženskou nesnášenlivostí důkladně zkoumalo možnost podání podnětu ke stížnosti pro porušení zákona, pokud soud pravomocně nevyhoví obžalobě, a využívalo poznatků ze znaleckých posudků, případně zadávalo nové znalecké posudky a odborná vyjádření, v trestních věcech s těmi obviněnými, kteří mohou být na základě důkazů považováni za příslušníky hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod občanů, myšleno průběžně

Nejvyšší státní zastupitelství dlouhodobě a pečlivě sleduje a vyhodnocuje případy trestné činnosti motivované rasovou a národnostní nesnášenlivostí. Tuto povinnost ukládá všem státním zástupcům pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 3/1995 ze dne 15.5.1995, jímž se upravují podrobnosti postupu státního zastupitelství při postihu uvedeného druhu trestné činnosti.

Jelikož v uplynulém období nedošlo ke snížení nutnosti sledování a zejména důsledného potírání trestné činnosti motivované rasovou a národnostní nesnášenlivostí, bude citovaná vnitroresortní norma využívána ke sjednocení postupu státních zástupců i do budoucna. Poznatky získané při vyhodnocování účinnosti zmíněného pokynu obecné povahy jsou zařazovány do každoroční Zprávy o činnosti státního zastupitelství a jinak tomu nebude ani v nyní připravované Zprávě za rok 2002.

Úspěšnou metodou pro potírání rasově motivované trestné činnosti je spolupráce se sekci bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra. V případě potřeby se státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, specialista na uvedenou trestnou činnost, účastní jednání podle aktuálních požadavků a zadaných úkolů v této oblasti. Jedním z výsledků této spolupráce je i skutečnost, že Nejvyššímu státnímu zastupitelství jsou od roku 2001 předkládány specializované měsíční přehledy hlášení orgánů Policie ČR o výskytu případů s prvky extremismu, rasismu a xenofobie v jednotlivých krajích. Tyto přehledy jsou významným podkladovým materiálem pro získávání poznatků o tomto druhu trestné činnosti a slouží také k vyhodnocení, kterým případům je nutno věnovat výraznější pozornost v rámci výkonu dohledu nad nižšími stupni státního zastupitelství. Většina takových případů se sleduje až do právní moci rozhodnutí a velmi důsledně se zvažuje případné podání mimořádného opravného prostředku.

Při potírání kriminality tohoto druhu se rovněž osvědčila specializace státních zástupců na všech stupních soustavy státního zastupitelství, zabezpečující zpracovávání uvedené problematiky erudovanými odborníky.

Nejvyšší státní zastupitelství také využilo možnosti dané novelou trestního řádu, zejména oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a trestního řádu. V této souvislosti je možno poukázat na skutečnost, že příloha pokynu obecné povahy č. 8/2001 ze dne 13.12.2001, jímž se upravuje postup státních zástupců v trestním řízení při využívání oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a trestního řádu, obsahuje seznam trestných činů, v nichž Nejvyšší státní zastupitelství vždy přezkoumá všechna usnesení o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci na základě trestního spisu. Rasově motivovaná trestná činnost je v tomto seznamu uvedena, což znamená, že nemůže nastat situace, aby v konkrétní trestní věci tohoto druhu trestné činnosti došlo k zastavení trestního stíhání nebo postoupení věci jako přestupku v přípravném řízení, aniž by takové rozhodnutí bylo Nejvyšším státním zastupitelstvím obligatorně přezkoumáno na základě spisového materiálu.

Pozornost je ze strany státních zástupců věnována případům uvedeného druhu trestné činnosti rovněž v řízení před soudem. Je využíváno možnosti uplatnění řádných opravných prostředků a důsledně se zvažují rovněž mimořádné opravné prostředky, byť po zrušení ustanovení trestního řádu, která umožňovala podat v neprospěch odsouzených pachatelů stížnost pro porušení zákona, je jedinou možností dovolání, avšak s ohledem na právní úpravu tohoto institutu, je jeho použití problematictější.

Nejvyšší státní zastupitelství je rovněž připraveno využít nová oprávnění, daná nejvyššímu státnímu zástupci novelou zákona o státním zastupitelství, konkrétně ustanovení § 12 odst. 36 zák.č. 283/1993 Sb., ve znění zákona č. 14/2002 Sb. Podle citovaného ustanovení může nejvyšší státní zástupce nařídit provedení kontroly kterékoli skončené věci a přijmout opatření k nápravě případných pochybení. Toto oprávnění je výraznou zbraní zejména proti případům, kde nebylo zahájeno trestní stíhání, ač podmínky pro postup podle § 160 odst. 1 tr.ř. byly shledány. Ač dosud nemuselo být v případech rasově motivované trestné činnosti využito, lze uvedené oprávnění využít i u tohoto druhu trestné činnosti.

◆ **průběžně plněno**

9.5. Usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599 bylo ministru spravedlnosti uloženo:

9.5.1.

a) v součinnosti s ministrem vnitra a zLP vypracovat a vládě předložit analýzu právního stavu trestněprávní a přestupkové ochrany fyzických a právnických osob před rasisticky motivovanými útoky, včetně projevů rasové diskriminace všech forem, termín plnění: 31. 12. 2001

c) ministři spravedlnosti a vnitra v součinnosti se zLP a ve spolupráci s místopředsedou vlády a ministrem práce a sociálních věcí vypracovat a vládě předložit analýzu trestního práva a přestupkového práva, včetně metodických pokynů, a analýzu postupů při zajišťování odstranění rasové diskriminace a zajišťování integrace Romů a dalších menšin a etnických skupin do společnosti, včetně pravomocí jednotlivých institucí a vyhodnocení účinnosti práce těchto institucí, termín plnění: 31. 12. 2001

Vládě byl dne 4.1.2002 předložen komplexní materiál „Informace o analýze právního stavu trestněprávní a přestupkové ochrany fyzických a právnických osob před rasisticky motivovanými útoky, včetně projevů rasové diskriminace všech forem a o analýze postupů při zajišťování odstranění rasové diskriminace a zajišťování integrace Romů a dalších menšin a etnických skupin do společnosti, včetně pravomocí jednotlivých institucí a vyhodnocení účinnosti práce těchto institucí“.

◆ **splněno**

9.6. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru spravedlnosti doporučeno, aby:

9.6.1.

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, průběžně

Ministerstvo spravedlnosti nemá poznatky o tom, že by doporučení, aby zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, nebylo respektováno.

◆ **průběžně plněno**

Školení pracovníků resortu spravedlnosti o problematice rasismu a diskriminace

Dne 14.12.2001 se uskutečnil jednodenní seminář pro soudce, státní zástupce a pracovníky Probační a mediační služby, věnovaný romské problematice. Seminář byl organizován a zajišťován pracovníky Institutu pro další vzdělávání pracovníků justice a lektory byli zástupci Úřadu vlády ČR a Nejvyššího soudu. K účasti na semináři byli dopisem ministra spravedlnosti přizváni zástupci Romské občanské iniciativy, kteří však na tuto nabídku nereagovali. Ředitelství probační a mediační služby v rámci průběžného vzdělávání pracovníků středisek uskutečnilo v uplynulém období několik konkrétních vzdělávacích akcí zaměřených na práci s pachateli trestných činů spojených s rasismem.

V období od ledna do března 2002 proběhly v jednotlivých soudních krajích pracovní semináře pracovníků PMS a státních zástupců, jež byly zaměřeny na zintenzivnění součinnosti v rámci přípravného řízení trestního, a to i při řešení trestné činnosti spojené s rasismem. V období od dubna do září 2002 se uskutečnily tři odborné semináře pro úředníky PMS, zaměřené na zvýšení praktických dovedností v provádění mediace a to i u případů spojených s extremismem. Semináře byly organizovány společně s pracovníky Českého helsinského výboru a odbornými lektory z Centra pro vyjednávání a řešení konfliktů v Praze.

10. Ministerstvo pro místní rozvoj

10.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 bylo ministru pro místní rozvoj uloženo:

10.1.1.

b) podporovat projekty programů bydlení, na uskutečňování těchto projektů a na rozhodování o přidělení postavených bytů se mají podílet místní romské organizace a firmy, termín plnění: průběžně

Ministerstvo pro místní rozvoj trvá na svém původním návrhu zrušit tento úkol s tímto zdůvodněním: Program podpory výstavby nájemních bytů a technické infrastruktury, v rámci něhož bylo možno v dřívějších letech poskytovat finanční pomoc i na projekty bydlení pro romskou komunitu, nebyl v roce 2001 ani 2002 nově vyhlášen a tudíž nebyly přijímány nové žádosti. Uvedený Program bude utlumován s tím, že těžiště řešení problematiky bydlení osob se zvláštními potřebami v oblasti bydlení, mezi které část romské komunity patří, bude přeneseno na nový Program výstavby podporovaných bytů. Řešení prostřednictvím stávajícího Programu podpory výstavby nájemních bytů a technické infrastruktury nepovažují za vhodné i z toho důvodu, že Ministerstvo pro místní rozvoj nemá možnost ovlivňovat výběr budoucích nájemníků, který probíhá podle kritérií stanovených obcemi jako vlastníky nájemních bytů.

♦ *návrh zrušit tento úkol zpracovatel akceptuje*

10.2. Usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599 bylo ministru pro místní rozvoj uloženo:

10.2.1.

a) průběžně ve spolupráci s 1. místopředsedou vlády a ministrem práce a sociálních věcí zpracovat v souladu s Konceptí bytové politiky s využitím zahraničních zkušeností koncepci podpory levného bydlení pro rodiny ze znevýhodňujícího sociokulturního prostředí,

Ministerstvo pro místní rozvoj trvá na svém návrhu zrušit tento úkol jako splněný. Na zahájení Programu výstavby podporovaných bytů v roce 2003 je v kapitole MMR vyčleněno 150 mil. Kč.,

příčemž projekty, na jejichž realizaci budou obce žádat dotaci, budou mimo jiné hodnotit také zástupci MPSV, v jehož kompetenci je posouzení vhodnosti projektu z hlediska poskytování sociálních služeb.

- **částečně splněno, zrušení úkolu se však nejeví jako aktuální**

10.2.2.

c) průběžně podporovat v rámci Programu podpory výstavby nájemních bytů a technické infrastruktury projekty bydlení pro Romy v případě řešení potřeb bydlení romských rodin doporučit při výběrovém řízení jako jednu z podmínek, že firma zaměstná před zahájením výstavby romské nezaměstnané, a to přednostně budoucí uživatele bytů,

Ministerstvo pro místní rozvoj navrhuje tento úkol zrušit ze stejných důvodů jako u úkolu z usnesení č. 686/97. Tento návrh opakuje i přes znalost úspěšného využití této podmínky při výběrovém řízení v případě Vesničky soužití. Zpracovatel doporučuje úkol ponechat a nadále sledovat jeho plnění.

◆ **plněno průběžně**

10.2.3.

d) průběžně spolupracovat s 1. místopředsedou vlády a ministrem práce a sociálních věcí a s Meziresortní komisí pro záležitosti romské komunity při metodickém vedení romských poradců za účelem napomoci minimalizovat dopady znevýhodňujícího sociokulturního prostředí v otázkách bydlení,

Ministerstvo pro místní rozvoj navrhuje tento úkol vyřadit nebo přinejmenším přeformulovat. V roce 2002 proběhlo mnoho seminářů, konferencí a školení pro romské poradce a jiné pracovníky působící v této oblasti, které pořádaly různé profesionální školicí organizace. Těchto akcí se podle potřeby a jejich zaměření průběžně účastní i zástupci ministerstva.

◆ **úkol lze jako neaktuální zrušit**

10.2.4

e) průběžně zařazovat výzkum romské problematiky mezi významné výzkumy resortu,

V roce 2002 nebyl do plánu výzkumných prací zařazen žádný výzkum týkající se bydlení romské menšiny.

◆ **v roce 2002 neplněno**

10.3. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru pro místní rozvoj doporučeno, aby:

10.3.1.

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, průběžně

◆ *průběžně plněno*

10.4. Usnesením vlády č. 87 Ze dne 23. ledna 2002 ukládá ministru pro místní rozvoj

10.4.1

„přijmout vhodná opatření k zintenzivnění plnění úkolů týkajících se integrace romských komunit, uvedených v Koncepti, které ještě nebyly splněny, nebo jejichž plnění je průběžné, nebo aby učinil kroky, které realizaci těchto opatření podpoří.“

Většinu předchozích úkolů považuje ministerstvo za splněnou, při rozhodování o státním rozpočtu se podařilo prosadit vyčlenění 150 mil. Kč z kapitoly MMR na zahájení Programu výstavby podporovaných bytů

◆ *průběžně plněno, bude sledováno dále*

10.5. Usnesení vlády č. 143 Ze dne 11. února 2002 ukládá ministru pro místní rozvoj

10.5.1.

„rozpočtové prostředky uvolněné z kapitoly Všeobecná pokladní správa položky Vládní rozpočtová rezerva do rozpočtové kapitoly Ministerstva pro místní rozvoj ve výši 9 mil. Kč použít na dokončení výstavby Vesničky Soužití v Ostravě - Muglinově“.

Vesnička Soužití je dokončena a noví obyvatelé jsou již nastěhováni a rozbíhají se sociální programy spojené s tímto projektem. (podrobněji v příloze č. 1)

◆ *splněno*

10.6.

Informace o dalších souvisejících aktivitách Ministerstva pro místní rozvoj

Ministerstvo pro místní rozvoj v souladu s Konceptí romské integrace schválenou usnesením vlády č. 87 ze dne 23. ledna 2002 bod 4.7. Vyrovnávací postupy v bydlení reagovalo i na programové prohlášení vlády České republiky z června 2002, ve kterém se jednoznačně přihlásila k tomu, že „vytvoří podmínky k výstavbě nájemních bytů pro nízkopříjmové skupiny obyvatel formou nového programu, účinně zacíleného na sociálně nejpotřebnější skupiny občanů. Součástí trvale a efektivně podporované bytové nájemní výstavby budou též byty pro všechny osoby znevýhodněné v přístupu k bydlení nejen příjmově, ale i pro osoby s omezenou schopností pohybu a orientace, osoby se sníženou soběstačností nebo pro osoby vyžadující péči z důvodu svého Znevýhodněného sociálního postavení“.

Na základě těchto koncepčních podkladů ministerstvo připravilo také nové znění Programu na podporu výstavby nájemních bytů a technické infrastruktury pro rok 2003, který je zaměřen na nízkopříjmové obyvatelstvo. V podmínkách programu pro poskytnutí dotace je kromě příjmového kritéria pro výběr budoucích nájemníků také podmínka, která vylučuje možnost spolufinancování výstavby bytů budoucími nájemníky.

11. Ministerstvo zahraničních věcí

11. 1. Usnesením vlády ze dne 14. července 1999 č. 720 bylo ministru zahraničních věcí uloženo:

11.1.1.

6) V rámci jednání na mezinárodní úrovni zajišťovat dostatečnou informovanost zahraničních partnerů o opatřeních přijímaných vládou, MV a Policií ČR k postihu rasové, národnostně či jinak extremisticky motivované trestné činnosti a o snaze eliminovat veškeré projevy rasové diskriminace ve společnosti, průběžně

Romská problematika je pojmána MZV na základě schválené Koncepce MZV ve vztahu k romské problematice. Tento koncepční materiál vnímá romskou problematiku jako nedílnou součást problematiky práv národnostních a etnických menšin. Informovat zahraniční partnery o stavu politiky ČR ve vztahu k romské komunitě, podílet se na řešení této problematiky a zejména na procesu romské emancipace v celoevropském měřítku patří k hlavním cílům Koncepce.

Ministr zahraničních věcí, zastupitelské úřady ČR a zástupci MZV průběžně informovali v rámci bilaterálních vztahů, na multilaterálních fórech, zejména při jednáních OSN, OBSE a Rady Evropy o závažných opatřeních vlády týkajících se integrace romské menšiny.

V rozměru zabezpečeném OSN se romská problematika stává předmětem diskuse při projednávání periodických zpráv o plnění mezinárodních smluv o lidských právech. V podstatě všechny tyto smlouvy obsahují ustanovení o zákazu diskriminace. Tyto zprávy, které připravuje zmocněnec vlády pro lidská práva, jsou připomínkovány odborem lidských práv MZV.

Ve Třetí periodické zprávě o plnění závazků plynoucích z Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (usnesení vlády z 23. 1. 2002 č. 88) nebyla romská problematika výslovně zmíněna.

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě patří v romské problematice ke klíčovým. Problematika národnostních a etnických menšin, tedy i Romů a Sintů, tvoří integrální část aktivit „lidské dimenze“ OBSE. V rámci OBSE spolupracuje ČR s Vysokým komisařem pro národnostní menšiny a podílí se na aktivitách tzv. Kontaktního místa pro záležitosti Romů a Sinti. ČR podpořila v roce 2002 činnost Kontaktního místa finančním příspěvkem ve výši 10 tisíc USD.

Na výroční implementační schůzce lidské dimenze OBSE, která proběhla ve Varšavě ve dnech 9. - 19. září 2002, nebyla ČR v oblasti romské problematiky předmětem adresné kritiky ze strany zúčastněných států ani nevládních organizací. V projevu Rady Evropy na jednání k tématickému bloku Tolerance a nediskriminace zaznělo, že dochází k postupnému zlepšení situace Romů v evropském regionu. Kulturní unie Romů na jednání k tomuto bloku kladně hodnotila založení poradního orgánu vlády ČR - Rady pro záležitosti romské komunity, která se zabývá podporou projektů a programů sloužících k integraci Romů do společnosti. ČR při této příležitosti distribuovala vládou schválený materiál - Koncepci romské integrace.

Finská iniciativa v rámci Rady Evropy : Na 811. zasedání Výboru delegátů ministrů dne 10. 10. 2002 prezentovalo Finsko iniciativu prezidentky T. Halonenové na zřízení Evropského romského fóra. Fórum má být nezávislým poradním orgánem RE, sloužícím k zajištění plného užívání lidských práv evropskými Romy a k odstranění diskriminace. Fórum by mělo být financované z řádného rozpočtu RE.

ČR - v návaznosti na vystoupení představitele ČR na 110. zasedání Výboru ministrů ve Vilniusu 2. - 3. 5. 2002 - podpořila myšlenku zřízení tohoto orgánu při splnění základních podmínek, týkajících se demokratického nabytí mandátu vysílaných zástupců. V podobě, v níž byl projekt Fóra prezentován na 811. zasedání Výboru delegátů ministrů, neřešil zejména tyto otázky:

- výběr zástupců: romští delegáti by měli být podle návrhu „jmenováni na dobu určitou“, není však uvedeno na jak dlouho,
- počet zástupců: fórum v počtu 150 zástupců omezuje jeho operativnost a flexibilitu,
- financování: předpokládaná kalkulace 300 - 400 tis. EUR nepokrývá předpokládaný výčet aktivit v rámci RE tak, jak jsou uvedeny v návrhu fóra,
- mandát a postavení fóra v evropských strukturách: cíle a záměry fóra jsou příliš obecné a deklaratorní. Vyvolávají otázku, čím fórum přispěje k existujícím mechanismům, kdy v rámci RE již funguje kancelář Koordinátora pro Romy a expertní skupina MG-S-ROM.

Na 111. zasedání Výboru ministrů Rady Evropy, které proběhlo ve dnech 6. - 7. 11. 2002, nebylo zahrnuto téma Evropského romského fóra do vystoupení představitele ČR s tím, že ČR podporuje vytvoření romského poradního orgánu na evropské úrovni. Podmiňuje však zřízení fóra zajištěním demokratického výběru jeho zástupců a z něho vyplývající legitimacy souběžně s vyjasněním otázek, které jsou spojeny s jeho fungováním.

Ve vztahu k EU prosazuje ČR - v rámci orgánů vytvořených na základě Dohody o přidružení k realizaci zahraniční politiky ČR, tedy i ochrany lidských práv - koncept tzv. europeizace romské problematiky. Koncept má přispět k zintenzívnění spolupráce členských a kandidátských zemí za účelem nalezení optimálního řešení jednotlivých problematických oblastí, jako je např. rasová diskriminace, bydlení, vzdělávání a politická participace Romů.

Evropský parlament v Rezoluci o rozšíření EU, přijaté plénem EP 20. 11. 2002, přivítal v pasáži věnované ČR koncepci integrace Romů. Zároveň se zajímal o opatření, jaká hodlá ČR učinit k vyřešení problémů romské menšiny, zejména pokud jde o odstranění diskriminačních praktik ve státních a veřejných institucích (státní správa, policie, soudnictví, školství). EP požádal ČR o politický závazek v této oblasti, ve kterém by objasnil před ukončením přístupových jednání, jak ČR hodlá vyřešit tento problém do konce tohoto desetiletí.

◆ *průběžně plněno*

11.2. Usnesením vlády ze dne č. 994/00 bylo ministroví zahraničních věcí doporučeno, aby:

11.2.1.

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, průběžně

Koordinátor romské problematiky MZV, který byl jmenován 1. 7. 2001, se zabývá úkoly, vyplývajícími z Koncepce MZV ve vztahu k romské problematice. Vyjadřuje se ke zpracovávaným a připomínkovaným materiálům z hlediska romské problematiky, včetně jejich vnitropolitických a mezinárodních aspektů.

● *průběžně plněno*

11.3.

Shrnutí ostatních aktivit Ministerstva zahraničních věcí ve vztahu k romské problematice

Koordinátor romské problematiky MZV se zabývá těmito dalšími úkoly, vyplývajícími z Koncepce: koordinuje postupy, stanoviska a připomínky k jednotlivým materiálům a informacím s romskou tematikou, usměrňuje tok informací v rámci struktury MZV, vyjadřuje se ke konceptu europeizace romské problematiky, shromažďuje informace o situaci romské menšiny jak v ČR, tak v této

souvislosti o opatřeních přijatých v zahraničí, udržuje kontakty s ostatními orgány státní správy, včetně stálého zastoupení MZV v příslušných poradních orgánech vlády ČR, zajišťuje účast MZV na řadě vnitrostátních i zahraničních akcí s romskou tematikou a komunikuje s nevládními organizacemi. Spolupracuje s romským poradcem z řad romské menšiny, jehož působení bylo obnoveno na MZV ke konci roku 2001. Romský poradce prohlubuje kontakty s romskou populací a jejich představiteli včetně zprostředkování jejich stanovisek MZV. Napomáhá k získání bezprostřední a živé informace o problémech Romů. MZV finančně přispělo ke konání světového romského festivalu KHAMORO 2002, který se uskutečnil ve dnech 20. - 25. 5. 2002 v Praze.

Dne 30. 7. 2002 proběhlo setkání ministra Cyrila Svobody s prezidentem Mezinárodní romské unie Emilem Štukou o naplňování Memoranda o porozumění a spolupráci mezi MZV a IRU uzavřeného v dubnu 2001. Oboustranně přijatý závěr ze schůzky konstatoval nutnost přispět k implementaci Memoranda zintenzivněním dialogu mezi MZV a IRU. V návaznosti na tuto schůzku se uskutečnilo 28. 11. 2002 jednání mezi odborem lidských práv MZV a IRU o konkretizaci Memoranda. Jednotlivé návrhy k naplňování Memoranda, zpracované odborem lidských práv MZV a zaměřené převážně na vzájemné konzultace, výměnu informací a vzdělávání, byly postoupeny IRU 10. 12. 2002.

12. Ministerstvo zdravotnictví

12. 1. Usnesením vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279 bylo ministru zdravotnictví uloženo, aby:

12.1.1.

2_a) vytvářel podmínky zamezující rasové (případně i jiné) diskriminaci a v případě potřeby předložil vládě návrhy novel příslušných zákonů, průběžně

MZ uvádí, že v resortu zdravotnictví je uplatňován rovný přístup ke všem občanům a nedochází k diskriminaci rasové ani jiné.

◆ *průběžně sledováno*

12.1.2.

2_b) zapracoval do návrhu novel předkládaných podle bodu 2. a tohoto usnesení ustanovení, která poskytnou právní možnost k uskutečňování vyrovnávacích akcí za účelem odstranění možného znevýhodnění příslušníků romské komunity, a to za účelem odstranění takového znevýhodnění do 31. 12. 2020,

O plnění tohoto úkolu nepodal ministerstvo zdravotnictví zprávu. V resortu zdravotnictví je však uplatnění vyrovnávacího principu obtížně představitelné, takže se nabízí úkol zrušit.

◆ *plnění nelze vyhodnotit, úkol lze zrušit*

12.2.

Informace o výzkumu v resortu zdravotnictví

Zdravotním aspektům integrace Romů se věnovaly a věnují některé výzkumné práce, jak v rámci programových projektů MZ (IGA), tak v rámci podpory výzkumných záměrů. V České republice je zdravotním aspektům situace Romů věnována nemalá pozornost. Vyplývá to mj. i z rešerše v systému Medline provedené v loňském roce, kdy z cca 100 dostupných prací bylo 15 od našich autorů. Z výzkumných prací uvádíme:

A/ Programové projekty IGA

1) Projekt č. NO- 5516-3 „Determinanty zdraví romské populace v ČR „ řešitel MUDr. Libuše Nesvadbová z 3. LF UK Praha byl řešen v letech 1999-2001. Výsledky jsou důležitým informačním zdrojem k řešení problematiky, která patří mezi celostátní priority podpořené usnesením vlády.

2) Na IGA MZ byla podána v rámci Veřejné soutěže o udělení účelové podpory, IGA MZ na roky 2003-2005 (dále VES 2003) přihláška z IZPE : „Podpora zdraví na úrovni kraje - determinanty zdraví a nová zdravotní politika (investice do zdraví)“

Anotace 1: Existují společenské skupiny, které jsou vlivem sociálních a ekonomických determinant zdraví znevýhodněné a ohrožené v důsledku nerovnosti ve zdraví.

Anotace 2: Výzkum vlivu sociálních a ekonomických determinant na zdravotní stav obyvatel Jihočeského kraje v rámci probíhajících společenských změn a tvorby nových přístupů k podpoře zdraví v ČR (výzkum postojů vybraných aktérů politiky podpory zdraví).

Anotace 3: Zdravotní politika na regionální úrovni představuje nepostradatelnou součást národní zdravotní politiky.

3) V roce 2000 byl zahájen 3 letý projekt č. NJ 6120-3 „Sledování výživových zvyklostí a vyšetření nutričního stavu romských rodiček a novorozenců“ z 3. LF UK.

Anotace1: Vyšetření zdravotně-nutričního stavu romských těhotných a novorozenců v porovnání s většinovou populací. Sledována bude individuální nutriční spotřeba a výživové zvyklosti v těhotenství a vybrané biochemické ukazatele nutričního stavu.

Anotace 2: Součástí projektu je rovněž stanovení obsahu trans mastných kyselin v mateřském mléce a podkožním tuku rodiček a hladiny polychlorovaných bifenyly v mateřském mléce.

Projekt byl k 31.12.2002 ukončen Závěrečná zpráva bude řešitelkou předložena do 31.1.2003.

4) V současné době je řešen projekt IGA NJ6888-3 „Protektivní a imunomodulační vliv suplementace RNA, srovnání klinického testování a experimentálního modelu“ . Byl prokázán pozitivní vliv suplementace mlékem, obohaceným nukleotidy na sledované ukazatele salivární imunity. Účinek suplementace byl u skupiny romských dětí větší, než u kontaktního souboru.

B/ Výzkumné záměry (VZ)

Součástí řešení VZ „Vliv životního prostředí na zdraví a imunitu populace“ je také sledování vybraných skupin romské populace žijící v oblasti. V rámci řešení VZ byla týmem MUDr. J.Richtera publikována již řada dílčích výsledků. Z publikovaných prací uvádíme např.:

1) Richterová S. a kol. „Determinanty zdravotního stavu rómské populace“, Zdravotnictví v České republice IV, 2001, č. 1-2, s.71-74

2) Richterová S. a kol. „Výsledky intervenční studie suplementace romských dětí jódem“, Čes.-slov.Pediat.56, 2001, č. 10, s. 583-586

3) Richterová S. a kol. „Jódurie romských dětí“, Praktický lékař 81, 2001, č. 8, s. 446-447

4) Richterová S. a kol. „Antropometrická charakteristika romských dětí Ústí na d Labem“, Sborník XXIX. Ostravské dny dětí a dorostu, 2001

5) Richter J. a Richterová S. „Suplementace mléčných předsnídávek a romská populace“, Sborník XXIX. Ostravské dny dětí a dorostu, 2001

6) Richter J. a kol. „Ovlivnění parametrů salivární imunity u romských dětí“, Alergie 4, Suppl.3, 2002

- 7) Richter J. a kol. „Salivární imunita u romských dětí“, 19. Sjezd českých a slov. alergologů, Karlovy Vary, říjen 2002 (poster)

1613. Ministerstvo dopravy

13.1. Usnesením vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279 bylo ministru dopravy a spojů uloženo, aby:

13.1.1.

2. a) vytvářel podmínky zamezující rasové (případně i jiné) diskriminaci a v případě potřeby předložil vládě návrhy novel příslušných zákonů, průběžně

Ministerstvo dopravy nemá v stávajících ani v nově vznikajících právních předpisech podmínky pro znevýhodňování příslušníků romské komunity. Antidiskriminační návrhy nebyly podány, patrně však nejsou aktuální; nabízí se zrušení úkolu

◆ **plnění nelze hodnotit, úkol lze zrušit**

13.1.2.

2. b) zapracoval do návrhu novel předkládaných podle bodu II / 2. a tohoto usnesení ustanovení, která poskytnou právní možnost k uskutečňování vyrovnávacích akcí za účelem odstranění možného znevýhodnění příslušníků romské komunity, a to za účelem odstranění takového znevýhodnění do 31. 12. 2020,

O plnění tohoto úkolu ministerstvo nepodaló zprávu

◆ **plnění nelze posoudit**

1714. Zmocněnec pro lidská práva

14.1. Usnesením vlády ze dne 19. dubna 2000 č. 387 bylo zLP uloženo:

14.1.1.

sledovat a vyhodnotit společenské důsledky uskutečnění projektu pro soužití většiny s romskou menšinou a předložit toto vyhodnocení vládě - termín neurčen, nutné chápat v návaznosti na realizaci projektu

Uložený úkol se vztahuje k realizaci komunitního bydlení občanů romské národnosti v městě Brně. Podrobnější informace o realizaci a problémech projektu jsou obsaženy v příloze č. 2 předloženého materiálu.

◆ **průběžně plněno**

14.2. Usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599 bylo zLP uloženo:

14.2.2.

průběžně evidovat výzkumné úkoly resortů, i ostatních institucí v oblasti romské problematiky, včetně jejich anotací tak, aby nedocházelo k duplicitě zadávaných úkolů, ale naopak k využívání a přehledu již získaných výsledků,

Výzkumné úkoly evidují pracovníci Kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské komunity.

◆ *průběžně plněno*

14.3. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo zLP uloženo:

14.3.1.

a) zajišťovat ve spolupráci s ministrem školství, mládeže a tělovýchovy distribuci státem subvencovaných romských časopisů do veřejných knihoven, krajských pedagogických center a škol s větším počtem romských žáků a studentů tak, aby byly přístupné širokému okruhu zájemců o tuto tematiku, průběžně

◆ *průběžně plněno*

14.4. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo zLP doporučeno, aby:

14.4.1.

2. Meziřesortní komise pro záležitosti romské komunity vytvořila do 31 prosince 2000 ve spolupráci s Radou vlády České republiky pro lidská práva mediální pracovní skupinu, do níž budou přizváni vedle určených členů komise ze státní správy, romských členů komise a nezávislých expertů, i zástupci veřejnoprávních médií a představitel Syndikátu novinářů a která bude posuzovat na požádání občanů nebo právnických osob etickou úroveň mediálního či publicistického zpracování témat týkajících se Romů, příslušníků dalších menšin a cizinců, jakož i interetnických vztahů.

Pracovní skupina byla vytvořena při Radě pro lidská práva, zanikla však s ukončením funkčního období tohoto poradního orgánu. Nově jmenovaná Rada pro lidská práva takovou pracovní skupinu již neobnovila. Činnost takové skupiny se jeví jako problematická vzhledem k neexistenci jasného mandátu na „posuzování etické úrovně“ nezávislých sdělovacích prostředků.

◆ *navrhuje se zrušení úkolu*

14.5. Usnesením vlády ze dne 5. srpna 2002 č. 761 bylo zmocnění vlády pro lidská práva uloženo do 31. října 2002

14.5.1

a) v součinnosti s místopředsedou vlády, ministrem vnitra a ministrem práce a sociálních věcí vypracovat podrobnou analýzu důvodů vedoucích příslušníky romské komunity k emigraci z České republiky

Analýza důvodů vedoucích příslušníky romské komunity k emigraci z ČR vypracovaná v součinnosti s místopředsedou vlády a ministrem vnitra byla předložena vládě pro informaci č.j.: 7810/02-KRP dne 31. října 2002.

◆ *splněno*

14.5.2.

b) ve spolupráci s ministrem pro místní rozvoj zpracovat a předložit vládě analýzu možností zintenzivnění a zefektivnění práce v zájmu předcházení sociálního vyloučení v romských komunitách a odstraňování jeho důsledků prostřednictvím k tomu určené agentury

Analýza možností zintenzivnění a zefektivnění práce v zájmu předcházení sociálního vyloučení v romských komunitách a odstraňování jeho důsledků prostřednictvím k tomu určené agentury byla předložena vládě k projednání č.j.: 7793/02-KRP 31. října 2002. Vláda přijala dne 13. listopadu 2002 k materiálu usnesení č. 1113

◆ *splněno*

15. Z á v ě r

Jak plyne z předložené zprávy, je většina úkolů průběžně plněna. Zásadnější potíže s plněním úkolů se objevují tam, kde se příslušný resort s úkolem neztotožňuje, protože ho považuje za špatně formulovaný a/nebo nerealizovatelný. V předkládaném usnesení se proto navrhuje zrušení některých úkolů, které mohou být oprávněně vnímány jako nerealizovatelné nebo formální. Předkladatel bude také v příštím roce jednat s příslušnými resorty o nejasně či nevýstižně formulovaných úkolech s cílem nahradit je novými, jednoznačnějšími úkoly.

Druhá průběžná zpráva o rozvojovém programu komunitního bydlení občanů romské národnosti v městě Brně a zlepšení interetnických vztahů (Druhá zpráva o projektu komunitního bydlení v Brně)

Vláda svým usnesením ze dne 19. dubna 2000 č. 387, k rozvojovému programu komunitního bydlení občanů romské národnosti v městě Brně a zlepšení interetnických vztahů ve společnosti schválila jako rozvojový program projekt komunitního bydlení občanů romské národnosti v městě Brně (dále jen „projekt komunitního bydlení“). Tímto usnesením vláda dále uložila zmocněnci pro lidská práva a předsedovi Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity (nyní Rada vlády pro záležitosti romské komunity)¹, aby sledoval a vyhodnotil společenské důsledky uskutečnění projektu pro soužití většiny s romskou menšinou a předložit toto vyhodnocení vládě. První průběžnou zprávu o realizaci projektu předložil zmocněnec vládě jako součást *Informace o plnění usnesení vlády týkajících se integrace romských komunit v roce 2001*. Předkládaná zpráva na tuto zprávu navazuje. Soustřeďuje se na vývoj v období od první zprávy (tj. zhruba za období 1.2.2002 – 1.2.2003) a upozorňuje na vážné potíže, s nimiž se projekt od podání první zprávy potýká. Komplexní vyhodnocení společenských důsledků realizace projektu bude možné teprve s jistým časovým odstupem po realizaci jeho první fáze, tj. vlastní rekonstrukce objektů. (Jak bude vysvětleno dále, ani tato „stavební“ fáze nebyla do 1.2.2003 v objektu Bratislavská 41 dovršena). Zpráva vychází především z podkladů poskytnutých primátorem města Brna, Ministerstvem pro místní rozvoj, Romským střediskem DRoM, ze *Závěrečné zprávy o výsledku šetření ve věci Cejl 49*, které provedla zástupkyně Veřejného ochránce práv, a z poznatků pracovníků Kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské komunity, kteří realizaci projektu sledovali, včetně návštěv v terénu.

Projekt rozvojového bydlení představuje rekonstrukci dvou nájemních pavlačových domů s byty IV. kategorie, postavených na přelomu 19. a 20. století pro dělníky nedalekých textilních továren, a obývaných před zahájením rekonstrukce v drtivé většině Romy (více jak 90% domácností); domy se nacházejí na ulici Bratislavská 41 a Cejl 49 v Brně. Stav domů se dal charakterizovat pojmem „chudinské romské ghetto“; cca 75 % uživatelů bytů nemělo nájemní smlouvy a ve více jak 75 % měli uživatelé také dluhy na nájemném a službách. Podle původních záměrů mělo rekonstrukcí těchto domů vzniknout celkem 110 bytových jednotek zajišťujících romským rodinám – původním obyvatelům domu - důstojné bydlení v modernizovaných bytech. (Podrobněji viz První zpráva o projektu komunitního bydlení.) Vláda výše citovaným usnesením souhlasila s poskytnutím státní dotace městu Brnu ve výši 32,5 mil. Kč a s poskytnutím záruky k zajištění úvěru od Rozvojové banky Rady Evropy ve výši 32,5 mil. Kč. na realizaci tohoto projektu.

Jak informovala První zpráva o projektu komunitního bydlení, již na počátku realizace projektu se ukázaly nové závažné okolnosti. První bylo, že město muselo odstoupit od čerpání úvěru od Rozvojové banky Rady Evropy, protože v průběhu jednání se zástupci banky se ukázala nevýhodnost tohoto úvěru ve srovnání s původními předpoklady. Druhou okolností bylo zjištění, učiněné teprve po zahájení rekonstrukce, totiž že stav objektů je havarijní a že

¹ Od 7. srpna 2002 je předsedou Rady vlády pro záležitosti romské komunity místopředseda vlády pro výzkum, vývoj, lidská práva a lidské zdroje PhDr. Petr Mareš (Usnesení vlády č.768/02). V důsledku změny statutu Rady ze dne 19. prosince je zmocněnec vlády pro lidská práva prvním místopředsedou Rady (Usnesení vlády č.1371/01).

celkové náklady rekonstrukce obou domů se budou blížit asi 150 mil. Kč.² To znamenalo nejen pro městskou část Brno – střed jako investora akce, ale i pro město Brno nutnost zajistit financování akce převážně z vlastních zdrojů. V důsledku havarijního stavu domu Cejl 49 bylo nutné před zahájením stavby v říjnu 2002 celý dům vystěhovat a obyvatelům zajistit náhradní ubytování.

Současný stav rekonstrukce obou domů je tento:

Rekonstrukce domu Bratislavská 41

Rekonstrukce domu Bratislavská 41 je prováděna postupně bez vystěhování stávajících obyvatel domu. K 1.2.2003 bylo rekonstruováno ¾ bytů, rekonstrukce všech 59 bytových jednotek bude dokončena v květnu 2003. Podle údajů poskytnutých primátorem města Brna činí předpokládané celkové náklady 83 mil. Kč., poskytnutá státní dotace v objemu 12,5 mil. Kč činí tak cca 15% celkových nákladů. U domu Bratislavská 41 jsou postupně realizovány všechny principy projektu. Obyvatelé domu si po vzájemné dohodě mezi Městskou částí Brno-střed, Romského střediska DROM a sdružením Spolu CZ odpracovali dlužné částky za nájem a služby spojené s užíváním bytu (sazbou 80 Kč za hodinu odvedené práce). Počet odpracovaných hodin zaznamenával domovník. Z celkového počtu 59 uživatelů bytů jsou u 55 řádně plněny dohodnuté podmínky, řádně úhrady nájmu i splátkových kalendářů. Hlavní zásluhu na tomto pozitivním vývoji má Romské středisko DROM, které přímo v přízemí domu sídlí. Další „porekonstrukční“ fáze projektu je – vzhledem k neukončeným stavebním pracím - však zatím pouze provizorní. V této fázi by se měli nájemníci zapojit do správy domu, což bude klást na účastníky projektu nové a vyšší nároky.

Rekonstrukce domu Cejl 49

Na rozdíl od uspokojujivé realizace projektu komunitního bydlení v objektu Bratislavská 41 došlo u objektu Cejl 49 v roce 2002 k velmi vážným potížím, které vyústily v medializaci střetů mezi různými aktéry zapojenými do Projektu, v podezření ohledně použití státní dotace v rozporu s jejím účelem, které se stalo příčinou šetření, které ve věci provedla zástupkyně veřejného ochránce práv a, což je nejdůležitější, došlo *de facto* k ustoupení od realizace projektu komunitního bydlení.³

Rekonstrukce objektu Cejl 49 (51 bytových jednotek) byla dokončena v srpnu 2002. Z dotace poskytnuté státem z rozpočtové kapitoly Ministerstva pro místní rozvoj připadá z celkové dotace 32,5 mil. Kč na Cejl 49 částka 20 mil. Kč. Jak již bylo uvedeno, z důvodu havarijního stavu domu byli v tomto případě obyvatelé domu před zahájením rekonstrukce vystěhováni do náhradního ubytování. Z celkového počtu 45 domácností žijících v domě před rekonstrukcí dodrželo dohodu o úhradě dluhů a řádnou platbu nájmu v náhradním ubytování pouze 6 rodin, které se vrátily do rekonstruovaného objektu.⁴ Ostatní rodiny dohody nedodržely. Projekt, jehož právní zajištění bylo po mnoha stránkách (také z objektivních důvodů) problematické, však tuto situaci nijak nepředvídal ani neřešil.⁵ Rada městské části Brno střed v této situaci

² První zpráva uvádí - na podkladě informací od městské části Brno - střed částku 142 mil. Kč.

³ Závěrečná zpráva o výsledku šetření ve věci Cejl 49. Šetření zahájila dne 25. října 2002 z vlastní iniciativy zástupkyně veřejného ochránce práv, a to na základě informací podaných médii a sdělení jednoho ze zúčastněných subjektů.

⁴ Informace podaná primátorem města Brna, podle Závěrečné zprávy o výsledku šetření ve věci Cejl 49 provedeného zástupkyní veřejného ochránce, byly z těchto 6 rodin do projektu zapojeny 4, zbývající 2 rodiny do projektu zapojeny nebyly, protože neměly žádné dluhy.

⁵ Právní vztahy mezi jednotlivými subjekty realizujícími projekt nebyly vyjasněné a zakotvené. Původně bylo do projektu jako mediátor mezi obyvateli a dalšími aktéry zapojeno občanské sdružení Spolu CZ. Toto sdružení

rozhodla o pronájmu zbývajících bytů v objektu Cejl 49 na základě výběrového řízení; podle sdělení primátora města Brna „s důrazem na sociální potřebnost žadatelů, a to i pro neromské občany města Brna.“ Jak vyplývá z vyjádření ředitele romského střediska DROM, bylo výběrové řízení přijato jak zástupci radnice, tak zástupci romských organizací jako přijatelné náhradní řešení; romské středisko DROM proto připravilo výběrové řízení na obsazení zbývajících 51 bytů s podmínkami, které by navazovaly na původní koncepci pilotního projektu. Městská část však přehodnotila přístup k projektu a ačkoli formálně nebyly podmínky výběrového řízení zrušeny, byl proveden výběr bez ohledu na doporučující stanovisko romské organizace a - alespoň podle názoru kritiků postupu Městské části - i bez ohledu na zřejmé sociální faktory. Pro zainteresované nevládní organizace, tak pro zástupkyni Veřejného ochránce práv byla nejzjevnějším projevem pochybeného postupu skutečnost, že minimálně 9 bytů bylo přiděleno příslušníkům městské policie.⁶ Ve výběrových řízeních bylo přiděleno celkem 13 bytů romským rodinám.

Zatímco obsazení domu se stalo předmětem kontroverze, panuje mezi původními účastníky alespoň částečná shoda, pokud jde o příčiny neúspěchu původních záměrů. Je zřejmé, že situace se stala z hlediska možné realizace projektu komunitního bydlení krajně problematickou již ve chvíli, kdy došlo k rozhodnutí o nutnosti vystěhovat rodiny bydlící v objektu Cejl 49 do náhradního bydlení. (Většina rodin byla vystěhována koncem srpna 2000 do holobytů v objektu Bratislavská 40.) Tím totiž „komunita“ v původním smyslu zanikla. Byla tak velmi ztížena i možnost „zprostředkující“ nevládní organizace na tuto komunitu účinně působit a spolupracovat s ní. Částečně z objektivních důvodů na tento úkol Spolu CZ a ani později IQ Roma servis posléze resignovali. Nutnost vystěhovat rodiny pak patrně vedla k úvahám o tom, zda je nejlepším řešením „obnovit“ původní chudinské romské ghetto v tomto domě. Skutečnost, že většina rodin nedodržela stanovené podmínky pak, podle přesvědčení zástupců Města Brna, otevřela i možnost k realizaci jiných než původních záměrů. Šetření zástupkyně ochránce veřejných práv dále poukazuje na to, že dohodnuté podmínky mohly být pro většinu rodin objektivně nesplnitelné; uvádí však že skutečně objektivní a podložené zhodnocení možnosti (nemožnosti) naplnění podmínek není v její možnostech. (Stejně tak není ani v možnostech zpracovatele této zprávy.)

Závěry

V případě domu Bratislavská 41 jsou dle projektu cíle naplňovány. Prozatím vše nasvědčuje tomu, že jde o úspěšný experiment a že klíčem k úspěchu je trvalé zapojení romského střediska Drom do projektu. Pokud jde o objekt Cejl 49, má neúspěch pilotního projektu dva zásadní aspekty. *Prvním* je aspekt právní, tj. zda došlo ze strany města ke zneužití dotace. Ministerstvo pro místní rozvoj, které dotaci poskytlo, je přesvědčeno, že k porušení podmínek poskytnutí dotace nedošlo, protože Ministerstvo vymezuje účel určení prostředků pouze ve vztahu k samotné stavbě (rekonstrukce bytů), čemuž odpovídá i specifikace podmínek čerpání dotace. *Druhým* aspektem problému, pokud jde o Cejl 49, je celkový dopad této kauzy na vztah mezi romskou většinou a českou majoritou. Dopad této nezvládnuté části projektu na vztahy mezi komunitami je negativní; spory vyvolaly zostření vztahů zejména mezi aktéry sporu.

Projekt je nutno hodnotit jako částečně úspěšný.

však účast na projektu ukončilo k 31.8.2001, na jeho místo postoupilo sdružení IQ Roma servis, které však také zjevně za mnohem *Zpracovatel* obtížnějších podmínek nedovedlo sehrát obdobou zprostředkující roli jako středisko DROM.

⁶ Zástupkyně ochránce přímo uvádí, že „přidělení bytů těmto osobám považuje za popření principu projektu“ a má za to, že tyto osoby „nelze považovat za sociálně potřebné“ a uvádí rovněž, že „jejich umístění v takovém počtu nelze považovat za vhodnou cestu k úpravě vztahů mezi majoritní společností a romskou minoritou“.

Zpráva o realizaci projektu Vesnička soužití v Ostravě-Muglinově

Vláda svým usnesením ze dne 11. února 2002 č. 143 o změně závazných ukazatelů státního rozpočtu ČR na rok 2002 rozpočtové kapitoly Ministerstva pro místní rozvoj a rozpočtové kapitoly Všeobecná pokladní správa, schválila uvolnění rozpočtových prostředků v roce 2002 na dokončení výstavby Vesničky soužití v Ostravě-Muglinově a uložila vládnímu zmocněnci pro lidská práva informovat do 28. února 2003 vládu o realizaci tohoto projektu.

I. Geneze projektu

Po povodních z léta 1997 zůstalo v Ostravě na Liščině mnoho rodin v provizorním ubytování v tzv. „unimobuňkách“. Některé z těchto rodin mohly využít úspor a půjček a dokázaly vyřešit svou bytovou situaci svépomocí, jiné však takové možnosti neměly. Mezi těmito postiženými byla zhruba polovina romských, sociálně slabých rodin a polovina mladých, rovněž sociálně slabých rodin z majority. Tito občané měli jen malou šanci získat bez pomoci jen vlastním úsilím nové bydlení. Proto vzniklo občanské sdružení Soužití (později přejmenované na Vzájemné soužití), které spolu s obyvateli unimobuněk a představiteli Diecézní charity ostravsko-opavské začalo hledat řešení. Při jednáních získalo podporu Magistrátu města Ostravy, který později na výstavbu Vesničky soužití věnoval pozemek. V dubnu 1999 se Diecézní charita ostravsko-opavská obrátila na zmocněnce vlády ČR pro lidská práva se žádostí o pomoc k získání státní dotace projektu výstavby a provozu Vesničky soužití. Projekt od počátku zahrnoval nejen výstavbu nájemních domků, ale i doprovodný komunitní a sociální program. Proto zmocněnec vlády ČR pro lidská práva vstoupil do jednání se všemi zúčastněnými stranami a v září 1999 předložil vládě návrh usnesení o podpoře výstavby Vesničky soužití v Ostravě-Muglinově.

II. Využití státní dotace a průběh výstavby

Usnesením vlády ČR ze dne 22.9.1999 č. 978 o podpoře výstavby Vesničky soužití v Ostravě-Muglinově byly z rozpočtu Ministerstva pro místní rozvoj Diecézní charitě ostravsko-opavské poskytnuty prostředky ve výši 16,5 mil. Kč jako účelová dotace.

Na zakázku Diecézní charity ostravsko-opavské byla vypracována projektová dokumentace stavby (09/99 - 03/00) a bylo vyhlášeno výběrové řízení na dodavatele (04/00 - 09/00). Stavba byla zahájena z prostředků nizozemské nadace Co-operating Netherlands Foundations (CORDAID) v listopadu 2000. Státní dotace ve výši 16,5 mil. Kč byla poskytnuta v únoru 2001. V srpnu 2001 byly stavební práce pozastaveny pro nedostatek finančních prostředků. To již byly dokončeny hrubé stavby rodinných domky a komunitního centra včetně zastřešení i inženýrské sítě (vodovod, plynovod, kanalizace, rozvody elektrické energie, veřejné osvětlení) a částečně komunikace. Hodnota provedených stavebních prací činila cca 40 mil. Kč. Na zimní období byla stavba zakonzervována.

Usnesením vlády ČR ze dne 11. února 2002 č. 143 o změně závazných ukazatelů státního rozpočtu ČR na rok 2002 rozpočtové kapitoly Všeobecná pokladní správa, vláda uvolnila z položky Vládní rozpočtová rezerva, do rozpočtové kapitoly Ministerstva pro místní rozvoj na dokončení výstavby Vesničky soužití v Ostravě-Muglinově 9 mil. Kč, což umožnilo od března 2002 pokračovat ve výstavbě tak, že v červenci byla stavba dokončena a 15. srpna 2002 zkolaudována. Obyvatelé se do Vesničky soužití nastěhovali 31. srpna 2002.

Státní dotace v celkové výši 28,5 mil. Kč (16,5 mil. Kč - 1. dotace + 9 mil. Kč - 2. dotace + 3 mil. Kč - dotace uvolněná z resortu MPSV) byly použity na výstavbu 30 bytovek v 15 rodinných dvojdomcích a komunitního centra pro realizaci dlouhodobého sociálního programu a správu

Vesničky soužití. Celková hodnota těchto staveb činí 47,5 mil. Kč, veškeré investiční náklady stavby Vesničky soužití dosáhly výše cca 59 mil. Kč.

Na realizaci výstavby Vesničky soužití v Ostravě-Muglinově se svými příspěvky podílely následující instituce:

Instituce	Výše příspěvku v tis. Kč
Ministerstvo pro místní rozvoj	25 500,0
Co-operating Netherlands Foundations (CORDAID)	9 328,6
Deutscher Caritasverband e.V.	6 200,0
Statutární město Ostrava	4 828,9
Ministerstvo práce a sociálních věcí	3 000,0
Nadace Divoké husy	2 348,2
Caritas Schweiz	2 000,0
Diecézní charita Brno	1 700,0
Diecézní charita ostravsko-opavská	1 500,0
Evropská unie (PHARE – Dživas Jekhetane)	1 500,0
Renovabis	735,0
Ministerstvo vnitra	300,0
Petr Vykrut	100,0
Commenda ČR	50,0
Nadace VIZE 97 Dagmar a Václava Havlových	38,6
ORFA a.s.	15,0
Celkem	59 144,3

III. Účast obyvatel na výstavbě

Aktivní účast obyvatel na výstavbě Vesničky soužití byla jednou z podmínek pro jejich zapojení do projektu. Každá rodina se zavázala k odpracování minimálně 200 brigádnických hodin v průběhu výstavby. Většina rodin tuto podmínku splnila před dokončením stavby, dvě rodiny zařazené dodatečně ze seznamu náhradníků se zapojily do úklidových prací v Komunitním centru a areálu Vesničky po nastěhování obyvatel. Obyvatelé se rovněž zapojili do hlídání staveniště v době přerušení stavebních prací. Pět obyvatel (kvalifikovaných stavebních dělníků) pracovalo v zaměstnaneckém poměru u zhotovitele stavby. Větší počet obyvatel se nepodařilo u stavební firmy zaměstnat pro nedostatek kvalifikovaných mezi obyvateli.

V průběhu výstavby se obyvatelé s měsíční periodicitou scházeli na pravidelných schůzkách, kde diskutovali s realizátory projektu o aktuálních problémech. Měli možnost aktivně zasahovat do výstavby a vyjadřovat se k dílčím stavebním úpravám. Tyto schůzky byly přednostně zaměřeny na udržení motivace obyvatel.

V současné době ve Vesničce soužití žije 30 rodin, celkem 116 obyvatel, z toho je 63 dospělých a 53 dětí – z toho 25 předškolního věku. Každá rodina obývá dvoupodlažní bytovku s podlahovou plochou 71,2 m². Na úhradu nájemného a pronájmu vybavení bytu (sporák, bojler, kotel, kuchyňská linka) a za odvoz odpadu a čištění komínů zaplatí rodina 2339,50 Kč měsíčně. Dále platí úhradu energií, vodné stočné a samostatně si zajišťuje vytápění.

IV. Řešené problémy

Většina problémů, které bylo v průběhu přípravných prací a výstavby nutno řešit byla technického a případně finančního rázu. Na základě podrobného atmogeochemického průzkumu lokality určené pro výstavbu Vesničky se zjistilo, že je to území významně zatížené zátěží ze starých důlních děl. Bylo nutné vyřešit ochranu staveb proti účinkům vystupujícího důlního plynu metanu. Akreditovanou laboratoří byl zpracován návrh protimetanových opatření a proveden jejich audit. Investiční náklady stavby byly v důsledku provedení těchto opatření navýšeny o cca 3 mil. Kč. K dalším vícenákladům ve výši 0,7 mil. Kč došlo u sadových úprav, které bylo vzhledem k nepříznivým terénním podmínkám nutno realizovat ve větším rozsahu než předpokládal plánovaný rozpočet. Vícenáklady v celkové výši cca 4 mil. Kč dosud nejsou pokryty. O příspěvek na jejich uhrazení žádá Diecézní charita ostravsko-opavská Ministerstvo životního prostředí a Statutární město Ostrava.

Po celou dobu přípravy a výstavby bylo nutné pracovat s komunitou budoucích obyvatel Vesničky. Tato práce musela být posílena zejména při půlročním přerušení výstavby, aby byla udržena jejich motivace a podpora projektu. Těžiště práce spočívalo v systematické komunitní práci realizované především pracovníky občanského sdružení Vzájemné soužití. Vedle pravidelných setkání čekatelů na bydlení bylo poskytnuto individuální poradenství v rozsahu cca 200 hodin a v některých případech i materiální pomoc.

V průběhu realizace projektu nedocházelo k problémům vyplývajícím ze soužití zástupců romské komunity a majoritní společnosti mezi budoucími obyvateli Vesničky. Bylo však potřeba čelit určitým tlakům ze strany širší veřejnosti, jak romské tak neromské. Objevily se především projevy nedůvěry v úspěšnou realizaci a smysluplnost projektu a snahu o prosazování individuálních či úzce skupinových zájmů.

V. Zahájení činnosti Vesničky

Vesnička byla slavnostně otevřena 17. září 2002 za účasti představitelů státu, samosprávy a donátorů projektu. Na průběhu a zajištění slavnostního programu se aktivně podíleli obyvatelé Vesničky. Slavnosti se zúčastnili i Romové ze sousedství Vesničky.

V září 2002 byl zahájen vlastní sociální program zaměřený na zvyšování motivace obyvatel Vesničky k samostatnému řešení vlastní životní situace a prevenci negativních jevů, jako jsou různé formy závislosti a kriminalita. Byla utvořena Správní rada Vesničky, v níž zasedají zástupci Diecézní charity ostravsko-opavské, občanského sdružení Vzájemné soužití a obyvatel Vesničky. Tento orgán řídí realizaci sociálního programu. Technicko-administrativní záležitosti zabezpečuje správce Vesničky, podporovaný pracovníky ředitelství Diecézní charity ostravsko-opavské. Na nově vytvořená pracovní místa pro údržbu a úklid Vesničky byli angažováni nezaměstnaní obyvatelé.

Komunitní centrum bylo vybaveno nezbytným nábytkem a kancelářskou technikou.

VI. Současný stav

V současné době je v komunitním centru provozována sociální poradna a dětské centrum s nabídkou volnočasových aktivit. Společné prostory komunitního centra jsou využívány pro setkávání obyvatel Vesničky a jejich individuální aktivity (oslavy, zábavy apod.). V říjnu 2002 zde proběhlo rovněž výjezdní zasedání Rady vlády pro záležitosti romské komunity.

Ubytovací kapacity komunitního centra jsou využívány především k ubytování hostů ze spolupracujících organizací a návštěv obyvatel. Na omezenou dobu zde byla nouzově ubytována romská rodina bez přístřeší.

VII. Výhled do budoucna

Od února 2003 je posílena činnost sociální poradny angažováním dvou pracovníků na plný úvazek. Volnočasové aktivity pro děti a mládež bude zajišťovat samostatný animátor. Činnost zahájí dřevomodelářská a keramická dílna, sportovní kroužky a internetová učebna.

V areálu komunitního centra bude v březnu 2003 zahájen prodej potravin a základních potřeb. Prodej bude realizovat manželský pár z obyvatel Vesničky, který získal dotaci Úřadu práce a bankovní úvěr z programu „Start“. Návrh, aby ve Vesničce byla zřízená i restaurace, byl velkou většinou obyvatel odmítnut.

V průběhu jara a léta 2003 bude pořízeno sportovní vybavení komunitního centra a dokončeno venkovní hřiště.

K naplnění cílů projektu budou postupně uskutečňovány tyto aktivity:

- aktivity přispívající k rozvoji multikulturního soužití, tolerance a dobrého sousedství (vzájemná setkání, výstavy, koncerty, sportovní akce, zájmové kroužky, výlety, dětské tábory, vzdělávací akce, besedy, setkání obyvatel)
- aktivity vedoucí k utváření pocitu odpovědnosti za chod Vesničky (pravidelná setkání obyvatel, účast ve Správní radě, vydávání zpravodaje „Listy Vesničky – Prajta andal o gavoro“)
- program podpory rodiny (ranná péče, poradenství, vzdělávací aktivity pro rodiče, sociální práce s rodinami, mateřský klub, podpora rodiny při zvládání školní docházky dětí)
- program zaměstnanosti (zaměstnávání dlouhodobě nezaměstnaných, pomoc při hledání zaměstnání, vzdělávací a rekvalifikační služby, pomoc při zahájení podnikatelské činnosti)
- preventivní program pro děti a mládež (zájmové kroužky, participace dětí na vytváření programu v Komunitním centru, speciální poradenství, kontaktní práce v terénu)
- rozšíření myšlenek projektu (stáže studentů a profesionálů, odborné semináře, organizování dalšího vzdělávání v sociální práci, výzkum zaměřený na efektivní metody sociální práce, publikace výsledků projektu)

Závěr

Vesnička soužití je vystavěna a je již půl roku obydlená. Obavy, že zde bude docházet ke konfliktům mezi romskými a ostatními obyvateli, k znehodnocování investice, nebo že z Vesničky vznikne časem segregované osídlení ze kterého se jedno etnikum vystěhuje, se nevyplnily. Naopak obyvatelé Vesničky mají zájem na jejím rozvoji, rezignovaný postoj k životu změnili za aktivní a mají dnes zájem o osobní růst i o perspektivy svých dětí. Pokud nedojde k negativnímu zvratu, bude možno považovat Vesničku soužití za modelovou, hodnou napodobení. Již dnes je jisté, že k úspěchu je třeba s klienty takového projektu dlouhodobě pracovat metodami komunitní práce, povzbuzovat jejich aktivitu a umožnit jim spoluúčast na všech rozhodováních, která se jich týkají. Finanční a technická pomoc je klíčová, ale bez doprovodného sociálního a komunitního programu nepřináší očekávaný užitek. Rada vlády pro záležitosti romské komunity bude Vesničku soužití nadále sledovat.

Koncepce romské integrace

1. Základní východiska

1.1. Vláda přistupuje k řešení romských záležitostí ze tří pohledů – z perspektivy lidských práv, z perspektivy národnostní a z širší perspektivy sociokulturní. Tyto přístupy nejsou v rozporu, nýbrž se vzájemně doplňují. Redukce romské problematiky na kterýkoli z nich by byla nežádoucím zkrácením. Vyváženému pojetí, které bere v úvahu všechna tři hlediska, odpovídá i struktura poradních orgánů vlády.

1.2. První z těchto perspektiv vyplývá z nutnosti zajistit, aby všichni občané České republiky, tedy i Romové, mohli v plné míře a bez jakékoli diskriminace užívat všech individuálních práv zaručených jim Ústavou, Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech, jimiž je Česká republika vázána. Z hlediska lidských práv se romskou problematikou zabývá Rada vlády ČR pro lidská práva¹ jako poradní orgán vlády, který sleduje vnitrostátní dodržování přijatých a ratifikovaných smluv o lidských právech, připravuje (v součinnosti s Ministerstvem zahraničních věcí České republiky) zprávy o plnění závazků plynoucích z těchto smluv a navrhuje vládě či jednotlivým jejím členům koncepční kroky směřující k posílení ochrany lidských práv. Z jednotlivých výborů Rady pro lidská práva se problémům lidských práv Romů věnuje zejména Výbor pro odstranění všech forem rasové diskriminace, který připravuje antidiskriminační opatření na úrovni právní úpravy i aplikace. V menší míře se romských záležitostí týká i práce dalších výborů Rady pro lidská práva, například Výboru pro práva sociální, hospodářská a kulturní.

1.3. Druhá perspektiva, národnostní, se opírá o specifická práva příslušníků národnostních menšin, jak jsou definována v Hlavě III. Listiny základních práv a svobod, Rámcové úmluvě o ochraně národnostních menšin, a to včetně práv kolektivních. Tato specifická práva jsou konkrétně upravena zákonem č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů (dále jen „menšinový zákon“, novelizován zákonem č. 320/2002 Sb.) Národnostní menšina je v § 2 odst. 1 tohoto zákona vymezena znaky subjektivními („projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem...“) i objektivními („společenství občanů České republiky..., kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi“). Rovněž jednotlivá práva garantovaná zákonem i výše uvedenou Rámcovou úmluvou úzce souvisejí s kulturou, jazykem a subjektivně pociťovanou kolektivní identitou (právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny, právo na užívání tohoto jazyka v úředním styku a před soudy, na rozšiřování a přijímání informace v tomto jazyce, právo na uchování a rozvoj vlastní kultury, aj.). Česká republika uznává Romy jako národnostní menšinu, která má své zástupce v Radě vlády pro národnostní menšiny,² poradním orgánem vlády pro záležitosti národnostních menšin, a může tak vyvíjet „úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury“, jak uvádí ustanovení § 2 odst. 1 uvedeného zákona. V tomto směru se na Romy vztahují stejná práva jako na kteroukoli jinou národnostní menšinu žijící v České republice.

¹ Dále jen Rada pro lidská práva (zřízena usnesením vlády ze dne 9. prosince 1998 č. 809)

² Rada byla zřízena v souladu s § 6 odst. 3 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů.

1.4. Třetí perspektiva, sociokulturní, vychází z širšího pojetí „romské komunity“ obsaženého v důvodové zprávě k usnesení vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 ke Zprávě o situaci romské komunity v České republice a k současné situaci v romské komunitě. O tuto perspektivu se opírá činnost třetího z poradních orgánů vlády, Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity³. Pojem „romská komunita“ se s pojmem „romská národnostní menšina“ překrývá jen částečně. Zatímco definičním znakem příslušníka romské národnostní menšiny je aktivní vůle být za příslušníka menšiny považován a společně s ostatními rozvíjet jazyk a kulturu, příslušníkem romské komunity je *de facto* každý, koho majorita jako příslušníka této sociálně a etnicky definované skupiny identifikuje. Mnozí z těchto příslušníků romských komunit se ve sčítáních lidu nehlásí k romské národnosti a neprojevují aktivní vůli rozvíjet vlastní jazyk a kulturu. Vědomí své odlišnosti čerpají spíše ze svého postavení ve společnosti, tj. z toho, že jsou majoritní společností odmítáni a marginalizováni. Vzhledem ke své tíživé sociální situaci se mnozí Romové otázkou své příslušnosti k národnostní menšině ani nezabývají; přitom však právě tato kategorie sociálně marginalizovaných Romů musí být adresátem státní politiky, jež bude řešit záležitosti spíše sociální (v oblasti zaměstnanosti, sociální péče a bydlení) než úzce národnostní (rozvoj kultury, jazyka, národnostního školství). V souladu s výše uvedenou definicí je i skutečnost, že se příslušníky romské komunity za určitých okolností stávají též osoby neromského původu, které se do romského prostředí začlenily a trvale v něm žijí. Přesnější než pojem „romská komunita“ se přitom jeví použití termínu v množném čísle, „romské komunity“. Předmětem politiky vlády jsou totiž i jednotlivé komunity definované jak lokálně, tak rozdílným původem (např. komunita olašských Romů).

1.5. Jak uvádí *Analýza možností zintenzivnění a zefektivnění práce v zájmu předcházení sociálního vyloučení v romských komunitách a odstraňování jeho důsledků prostřednictvím k tomu určené agentury* (dále jen "Analýza sociálního vyloučení")⁴, je sice dlouhodobá a hluboká chudoba považována za základní a nejfrekventovanější příčinu sociálního vyloučení, avšak proces sociálního vylučování nelze na tento aspekt redukovat. Svou odezvu v tomto procesu může najít i "symbolická exkluze", tj. přesvědčení většiny o tom, kdo do společnosti nepatří, kdo by z ní měl být vyloučen. Podstatnou roli v procesu vylučování tak sehrávají rovněž předsudky vůči některým odlišným jedincům skupinám obyvatelstva, zejména skupinám, které se liší od většinové společnosti svou barvou pleti, původem či kulturou".

1.6. V České republice se v praxi sociální vyloučení překrývá s postavením značné části romských komunit, kdy pak etnický charakter chudoby vytváří kromě závažného sociálního problému rovněž i problém *politický*. Tento problém se každoročně v minulých letech projevoval při růstu žádostí příslušníků romských komunit o přiznání postavení uprchlíka ve Velké Británii a další státech, jak zřetelně prokázala *Analýza důvodů vedoucích příslušníky romské komunity k emigraci z ČR*⁵ (dále jen "Analýza romské emigrace"). Současně roste – podle dostupných údajů – též počet příslušníků romských komunit ze Slovenské republiky, kteří migrují do ČR a usazují se většinou právě v lokalitách ohrožených sociálním vyloučením; tato skutečnost se projevila mj. při evakuacích příslušníků romských komunit v průběhu povodní v srpnu 2002. Roste i počet slovenských občanů žádajících o přiznání postavení uprchlíka v ČR.

³ Statut Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity schválen usnesením vlády č. 1371 ze dne 19. prosince 2001 (dříve Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity).

⁴ Usnesení vlády ČR ze dne 13. listopadu 2002 č. 1113 k Analýze možností zintenzivnění a zefektivnění práce v zájmu předcházení sociálního vyloučení v romských komunitách a odstraňování jeho důsledků prostřednictvím k tomu určené agentury (str. 3).

⁵ Informace o analýze důvodů vedoucích příslušníky romské komunity k emigraci z České republiky, podaná vládě k informaci dne 13. listopadu (Čj. : 7810/02 - KRP)

1.7. Přes základní rozdělení přístupu k romským záležitostem na lidskoprávní, národnostní a sociokulturní je pochopitelné, že v řadě oblastí se nejméně dvě z těchto perspektiv prolínají. Např. v otázkách školství či zaměstnanosti se řešení sociálních problémů spojuje s obecnou ochranou lidských práv, zejména s ochranou před diskriminací. Samo pojetí integrace příslušníků romských komunit jako politiky vlády pak spojuje dva imperativy, překonání sociálního vylučování a snahu o zachování romské kulturní identity. Integraci příslušníků romských komunit do české společnosti a zabránění jejich dalšímu sociálnímu vylučování považuje vláda za naléhavý úkol, který se musí odrazit ve vládní politice.

1.8. Podmínkou začlenění Romů do české společnosti není ztráta romské identity, kultury a jazyka. Integraci je zde myšleno ***plnohodnotné začlenění Romů do společnosti při zachování většiny kulturních specifík a odlišností, které je charakterizují a které si přejí zachovávat***, pokud tyto odlišnosti nejsou v rozporu se zákony České republiky. Do multikulturní společnosti se lze plnohodnotně integrovat při zachování vlastního kulturního dědictví. Proto je základním postojem vlády při její politice vůči příslušníkům romských komunit respekt k romství, jeho tradicím a kultuře.

1.9. Listina základních práv a svobod zakazuje všechny způsoby nátlaku směřující k odnárodňování, ke ztrátě vlastní kultury a jazyka, a to včetně způsobů nepřímých. Integraci je proto nutno odlišit od asimilace, tedy odnárodňování a plného kulturního přizpůsobení Romů majoritní společnosti. Každý jednotlivec se sice může pro asimilaci rozhodnout, ale taková volba musí být svobodná; nikomu v ní nelze bránit, avšak nesmí k ní být ani nucen. I když také asimilační cesta může vést k plnohodnotnému občanství, je vláda přesvědčena, že by bylo kulturní ztrátou pro celou společnost, kdyby se asimilace stala pro všechny Romy řešením. Případná kolektivní asimilace Romů by vždy musela vyvolávat podezření, že je způsobena neochotou či neschopností majoritní společnosti přijmout Romy při zachování jejich kulturní identity.

1.10. Koncepce romské integrace je plně slučitelná s procesem emancipace, tj. nalézání a upevňování vlastní kulturní identity, který se mezi Romy již rozvíjí. Je přesvědčena, že čím více se budou Romové cítit Romy, tím budou svobodnějšími a odpovědnějšími občany. Svými opatřeními bude vláda sledovat, aby emancipačnímu úsilí Romů nebyly ve společnosti kladeny překážky a aby bylo naopak podporováno (podobně jako úsilí jiných emancipujících se skupin). Emancipace jako taková je ovšem výsledkem svobodného rozhodnutí Romů samotných, nikoli výsledkem politiky vlády.

1.11. Vláda uznává také evropský rozměr romské emancipace. Respektuje i politický názor, že ti Romové, kteří se považují za příslušníky evropského (či světového) romského národa, mají právo být takto přijímáni. Sdílení tohoto politického názoru se ovšem nekryje s definicí romských komunit a patrně ani s tím, kteří Romové se hlásí k romské národnosti a/nebo projevují vůli být považováni za příslušníky romské národnostní menšiny.

1.12. Ve snaze dosáhnout bezproblémového soužití mezi majoritní společností a romskými komunitami přijímá vláda takovou koncepci, jež směřuje k nápravě křivd spojených se staletými diskriminací a škod způsobených před rokem 1989 politikou vynucované asimilace. Současně je vláda připravena čerpat ze všech pozitivních zkušeností, které byly v minulosti získány, a využít je při naplňování vládního programu. Hlavním cílem je dosažení bezkonfliktního soužití příslušníků romských komunit s ostatní společností. Jako dílčí cíle je vytýčeno šest priorit:

- a) odstranění vnějších překážek, které brání začlenění příslušníků romských komunit do společnosti, tedy především odstranění všech forem diskriminace jednotlivců i celých

skupin vymezených rasou, barvou pleti, národností, jazykem, příslušností k národu či etnické skupině (viz kap. 3.)

- b) pomoc při odstraňování vnitřních překážek, které brání začlenění příslušníků romských komunit do společnosti, tedy především odstranění handicapu ve vzdělání a kvalifikaci (viz kap. 4.);
- c) sociální povznesení příslušníků romských komunit, tedy především snížení nezaměstnanosti, zlepšení bytové situace a následně zdravotní situace (viz kap. 4.), předcházení sociálnímu vyloučení v romských komunitách a odstraňování jeho důsledků (viz kap. 8.);
- d) zajištění rozvoje romské kultury a romského jazyka (viz kap. 5.);
- e) vytvoření tolerantního prostředí bez předsudků, v němž příslušnost ke skupině vymezené rasou, barvou pleti, národností, jazykem či příslušností k národu není důvodem k odlišnému posuzování jednotlivce (viz kap. 6.);
- f) zajištění bezpečnosti příslušníků romských komunit (viz kap. 7.).

1.13. *Koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti* (dále jen „Koncepce“), v níž jsou tyto priority obsaženy, přijala vláda svým usnesením č. 599 ze dne 14. června 2000 a její první aktualizaci usnesením ze dne 23. ledna 2002 č. 87. Druhá předkládaná aktualizace k 28. únoru 2003 odráží vývoj situace od doby schválení první aktualizace Koncepce, tj. především dopady dokončené reformy veřejné správy, zkušenosti s rozvojem jednotlivých programů a závěry *Analýzy sociálního vyloučení*, kterou vláda vzala na vědomí usnesením ze dne 13. listopadu 2002 č. 1113. Nemění se však ani základní orientace na integraci příslušníků romských komunit při zachování jejich kulturní identity, ani výše zmíněné priority.

1.14. Integrace příslušníků romských komunit se od roku 2002 stává součástí právního řádu České republiky. Tato změna se odehrála v souvislosti s reformou veřejné správy a dotýká se činnosti samospráv, tj. zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění zákona č. 273/2001 Sb., zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění zákona č. 273/2001 Sb., a zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů. Jde o novelizaci menšinového zákona (č. 273/2001 Sb.) zákonem č. 320/2002 Sb., v následujícím znění:

§ 7 Krajský úřad řídí a koordinuje ve svém správním obvodu plnění úkolů na úseku státní politiky napomáhající integraci příslušníků romské komunity do společnosti.

§ 8 Obecní úřad obce s rozšířenou působností ve svém správním obvodu plní úkoly napomáhající výkonu práv příslušníků romské komunity a integraci příslušníků romské komunity do společnosti.

2. Institucionální zajištění romské integrace

2.1. Na integraci příslušníků romských komunit se významně podílejí dva výše uvedené poradní orgány vlády – Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity a Rada vlády ČR pro národnostní menšiny. Na jednotlivých ministerstvech dále působí speciální odborné orgány, zejména pracovní komise ministra práce a sociálních věcí. Součástí institucionálního zajištění

na lokální úrovni jsou romští poradci a asistenti, jakož i koordinátoři romských poradců na nově vzniklých krajských úřadech. V širším slova smyslu patří k institucionálnímu zajištění i další romští profesionálové zaměstnávaní státem či samosprávou, tj. vychovatelé-asistenti učitele a romští terénní pracovníci, jejichž úloha je popsána v kapitole 4 tohoto materiálu (Vyrovnávací postupy). *Analýza sociálního vyloučení* prokázala nedostatečnost dosavadního institucionálního zajištění; za hlavní nedostatek označila faktickou absenci nástrojů k ovlivňování přístupu samospráv k romským komunitám.

2.2. Rada vlády pro záležitosti romské komunity

2.2.1. Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity (do 19. prosince 2001 Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity – dále jen „Meziresortní komise“), jakožto poradní, iniciativní a koordinační orgán vlády pro otázky spojené s postavením Romů v české společnosti, byla zřízena usnesením vlády ze dne 17. září 1997 č. 581. Předsedou Meziresortní komise vláda jmenovala člena vlády, ministra bez portfeje. Členy byli dále ustanoveni: výkonný místopředseda, náměstci dvanácti ministrů a šest představitelů romských komunit. Kancelář Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity byla zřízena na Úřadu vlády České republiky a skládala se z výkonného místopředsedy a dalších dvou pracovníků.

2.2.2. V letech 2000-2001 se Meziresortní komise věnovala především tvorbě a administraci dotačních programů položky Podpora projektů romské integrace kapitoly Všeobecná pokladní správa státního rozpočtu na rok 2000, resp. 2001. Z těchto dotačních programů vynikly dva, program terénní sociální práce a program podpory romských žáků středních škol. Oba tyto programy byly do roku 2002 administrovány přímo kanceláří Meziresortní komise, resp. Rady; od roku 2003 přechází administrace programu podpory romských žáků středních škol na Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

2.2.3. Usnesení vlády ze dne 3. ledna 2001 č. 14 k Rozboru poradních a pracovních orgánů vlády a návrhu na jejich systémové řešení vedlo ke změně statutu Meziresortní komise a její přeměně na stálý poradní orgán, Radu vlády ČR pro záležitosti romské komunity. Předsedou Rady se stal člen vlády, prvním místopředsedou zmocněnec vlády pro lidská práva a druhým místopředsedou jeden z romských členů této rady. Počet členů za státní správu (především náměstků ministrů) se zvyšuje na čtrnáct, stejně jako počet odborných zástupců romských komunit. Zástupci romských komunit jsou jmenováni podle krajského principu, takže reprezentují třináct krajů České republiky a hlavní město Prahu.

2.2.4. Vzhledem k tomu, že se neprosadil záměr zřídit ani „úřad pro etnickou rovnost“, původně navrhovaný jako součást Koncepce 2000, a dosud ani pověření či vytvoření nového nástroje pro aktivní ovlivňování samospráv, původně navrhované jako součást *Analýzy sociálního vyloučení*, zůstává Rada pro nejbližší období hlavní formou institucionálního zajištění pro záležitosti romských komunit a jejich integraci. Rada však jako poradní orgán vlády není a patrně ani nemůže být optimálně vybavena (působností, prostředky ani personálně) k tomu, aby byla partnerem samosprávám, jež mají být nabídkou služeb a zdrojů pozitivně motivovány k realizaci integračních řešení. Jako vhodnější řešení se proto jeví přenesení realizace integračních programů na těleso působící v oblastech náležitých do působnosti různých resortů, celorepublikově, ale na lokální úrovni.

2.3. Rada vlády pro národnostní menšiny

2.3.1. Rada vlády pro národnostní menšiny, jež navazuje na předchozí Radu pro národnosti, byla zřízena v souladu s § 6 odst. 3 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků

národnostních menšin a o změně některých zákonů (menšinový zákon). Statut Rady vlády pro národnostní menšiny, schválený usnesením vlády ze dne 10. října 2001 č. 1034, o zřízení Rady vlády pro národnostní menšiny, mj. stanoví, že členy této Rady jsou vedle zástupců orgánů veřejné moci zástupci jedenácti národnostních menšin. Podobně jako slovenská a polská menšina mají i Romové v Radě vlády pro národnostní menšiny tři zástupce.

2.3.2. Jedním z klíčových výsledků činnosti Rady vlády pro národnostní menšiny je vznik *Nařízení vlády č. 98/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace příslušníků romské komunity*. Zmocnění k vydání tohoto nařízení vyplývá z menšinového zákona. Nařízení systémově zajišťuje dotační politiku státu se zaměřením na vytváření podmínek pro naplňování práv národnostních menšin. Týká se podpory uchování, rozvoje a prezentace kultur národnostních menšin, rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin (mj. vydávání národnostního tisku), vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy a zvláště podpory integrace romských komunit. Konkrétně ve vztahu k Romům jde nejen o zajištění standardních dotačních programů národnostních menšin, ale i o podporu programu vyrovnávání podmínek romských komunit v oblasti vzdělávací a sociální s důrazem na zamezení společenského vylučování romských komunit a zajištění spoluúčasti Romů při zavádění integračních programů, vytváření důvěry, porozumění a tolerance ve společnosti, poznání historie a tradic romské kultury, zlepšení komunikace mezi majoritní společností a romskými komunitami.

2.4. Odborné orgány jednotlivých ministerstev

2.4.1. Komise ministra práce a sociálních věcí k realizaci opatření na podporu zaměstnanosti obtížně umístitelných skupin na trhu práce se zřetelem na příslušníky romské komunity (dále jen „Komise ministra práce a sociálních věcí“) vznikla příkazem ministra práce a sociálních věcí č. 4/1998. Komise zabezpečuje jako poradní orgán ministra především plnění úkolů plynoucích z usnesení vlády ze dne 23. června 1999 č. 640, Národního plánu zaměstnanosti, a dalších usnesení vlády k této problematice.

2.4.2. Potřeby kulturních aktivit národnostních menšin realizuje v působnosti Ministerstva kultury Poradní sbor pro otázky národnostní kultury. Členy poradního sboru jsou zástupci národnostních menšin, včetně zástupce romské menšiny. Tento poradní sbor plní mj. funkci výběrové dotační komise na projekty národnostních menšin.

2.4.3. V oblasti vzdělávání dětí a mládeže příslušníků národnostních menšin působí Poradní skupina pro otázky národnostního školství, která je poradním orgánem ministra školství, mládeže a tělovýchovy. Hlavním cílem poradní skupiny je zajišťovat koordinaci postupů v oblasti vzdělávání národnostních menšin na základních a středních školách.

2.5. Romští poradci a asistenti při okresních úřadech, krajsí koordinátoři

2.5.1. Romští poradci a asistenti byli ustaveni na okresních úřadech podle usnesení vlády ze dne 29. října 1997 č. 686, ke Zprávě o situaci romské komunity v České republice a k současné situaci v romské komunitě. K 1. lednu 1999 bylo romskými poradci obsazeno všech 81 okresů České republiky, přičemž asi polovinu těchto poradců tvořili příslušníci romské komunity. Romští poradci vykonávali svou funkci dílem v kanceláři přednosta, dílem na sociálních odborech okresních úřadů, i když původním záměrem bylo, aby působili výlučně v kancelářích přednostů.

2.5.2. Ukončením činnosti okresních úřadů k 31. prosinci 2002 byla většina jejich romských poradců a asistentů delimitována na obce pověřené státní správou v přenesené působnosti.

Lze však konstatovat, že souvislá síť komplexní sítě pokrývající celé území státu byla do značné míry rozdrobena. Relativně nejlepší situace je tam, kde byl romský poradce z okresního úřadu delimitován na jednu z pověřených obcí; ani pak však jeho působnost nepokrývá ostatní obce na území dosavadního okresu. Jen v ojedinělých případech přitom obce uzavřely veřejnoprávní smlouvu, aby se o práci romského poradce rozdělily. V naprosté většině případů byla naopak agenda romského poradce na pověřené obci spojena s jinými, často nesouvisejícími, anebo byl naplňováním romské integrace pověřen dosavadní pracovník obce s několika jinými agendami. Podle dostupných informací se zdá, že mnohé pověřené obce tuto agendu svěřily vybraným pracovníkům jen formálně, nebo dokonce ani neurčily pracovníka, který ji bude mít na starosti. Jako jediné řešení se proto jeví uplatnění postupu podle § 66b zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož v případě neplnění povinnosti v přenesené působnosti Ministerstvo vnitra určí obec, která bude tento úkol vykonávat.

2.5.3. Usnesením vlády ze dne 25. července 2001 č. 781, o zřízení funkce koordinátora romských poradců při vyšších územních samosprávných celcích, uložila vláda ministru financí zajistit v rozpočtové kapitole státního rozpočtu Všeobecná pokladní správa pro rok 2002 rezervu na neinvestiční dotace pro kraje v souvislosti se zahájením činnosti koordinátorů. Ze strany vlády tak byly zajištěny finanční prostředky pro to, aby koordinátoři mohli svou funkci v roce 2002 vykonávat. Určená položka (ve výši 4 680 tis. Kč.) však byla vyčerpána jen zčásti, přičemž v roce 2003 se již financování této činnosti ocitá plně v rozpočtech krajů. Proces jmenování krajských koordinátorů romských poradců byl dovršen; ve všech krajích byli koordinátoři skutečně určeni, avšak v řadě případů až od začátku roku 2003, přičemž nezřídka byl funkcí pověřen stávající zaměstnanec krajského úřadu s kumulovanou agendou.

2.6. Výbory pro národnostní menšiny

Výbory pro národnostní menšiny byly dosud ustaveny na úrovni obcí zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, na úrovni krajů zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů, a hlavního města Prahy zákonem č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů.

3. Antidiskriminační opatření

3.1. Vláda považuje úsilí o odstranění rasové diskriminace ve všech oblastech života za nezbytnou součást snahy o vybudování právního řádu demokratické společnosti, založeného na důsledném dodržování lidských práv. Toto úsilí se pochopitelně netýká jen diskriminace Romů, ale vůbec diskriminace příslušníků národnostních menšin, migrantů, azylantů a dalších cizích státních příslušníků pod jurisdikcí České republiky. Pojem „rasový“ přitom v souladu s Úmluvou o odstranění všech forem rasové diskriminace označuje jakoukoli diskriminaci na základě barvy pleti, etnického původu či národnosti. Diskriminace vůči Romům je tedy nepochybně rasovou diskriminací, což je potvrzeno i judikátem Nejvyššího soudu České republiky.

3.2. Romové jsou jen jednou ze skupin, jež mohou být vystaveny rasové diskriminaci, a samy rasové důvody jsou jen jedním z důvodů možné diskriminace (vedle diskriminace z důvodu pohlaví, zdravotního postižení, vyznání, věku či sexuální orientace). Vláda nicméně považuje za nesporné, že právě Romové jsou velmi častým terčem diskriminačního jednání. Stále přetrvává diskriminace Romů v přístupu k zaměstnání, k bydlení, ve službách i v dalších oblastech života. Je přitom zřejmé, že jen malá část této diskriminace je účinně postihována. Vláda si uvědomuje, že tento stav je předmětem kritiky jak ze strany příslušníků romských

komunit, tak ze strany jednotlivých mechanismů mezinárodních smluv o lidských právech, tj. především Výboru pro odstranění rasové diskriminace (dále jen „CERD“) a Výboru pro lidská práva⁶. Za významnou považuje vláda i kritiku ze strany Evropské komise proti rasismu a intoleranci (dále jen „ECRI“) a Poradního výboru pro Rámcovou úmluvu o ochraně národnostních menšin, které patří mezi orgány Rady Evropy. V souvislosti s přípravou na vstup do Evropské unie je závažné, že se o trvající diskriminaci Romů a potřebě přijmout nové nástroje proti této diskriminaci zmiňují nejen výše uvedené výbory při Organizaci spojených národů a Radě Evropy, ale také Evropská komise ve své pravidelné hodnotící zprávě.

3.3. Ačkoli se s problémem rasové diskriminace potýkají i země, které vytvořily poměrně účinné nástroje k jejímu potírání, je zřejmé, že v České republice takové nástroje dosud v dostatečné míře vytvořeny nebyly. Nezbytnou podmínkou vzniku takových nástrojů je přitom uznání toho, že problém existuje a je považován za závažný. Česká republika přistupuje k této záležitosti otevřeně a konstruktivně. Ve svých zprávách o plnění závazků plynoucích z Úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace (2000), Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (2000) a Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin (1999) konstatuje existenci problému rasové diskriminace, zaměřené zejména proti Romům. Uznává přitom, že i když lze diskriminaci považovat za problém společnosti jako celku, musí být vytvoření účinných nástrojů k ochraně před tímto jevem předmětem aktivní politiky státu.

3.4. K účinné ochraně před diskriminací nestačí rovnost plynoucí z Ústavy České republiky, zákaz diskriminace obsažený v Listině základních práv a svobod, ani skutečnost, že Česká republika přijala Úmluvu o odstranění všech forem rasové diskriminace jako úmluvu o lidských právech ve smyslu článku 10 Ústavy České republiky, tj. jako úmluvu bezprostředně vykonatelnou, která má přednost před zákonem. Praxe ukazuje, že reálná ochrana před diskriminací je velmi malá, jsou-li antidiskriminační klauzule roztroušeny jen v některých zákonech, a to převážně bez konkrétních definic a sankcí. Je proto potřeba **komplexní právní úpravy** hmotněprávní (včetně definic různých forem diskriminace) i procesněprávní, která poskytne stěžovatelům reálnou možnost ochrany, včetně možnosti získat zadostiučinění.

3.5. Právě k takové komplexní právní úpravě směřují doporučení CERD z roku 2000, vyslovená na základě druhé periodické zprávy České republiky o plnění závazků plynoucích z Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace. Na základě těchto doporučení přijala vláda usnesení ze dne 26. února 2001 č. 198, které uložilo místopředsedovi vlády a zmocněnci vlády pro lidská práva podat zprávu o možnostech přijmout opatření proti diskriminaci a k zajištění přiměřeného zajištění jejím obětem. Realizace takové úpravy může jít buď cestou vzájemně provázané novelizace řady právních předpisů upravujících jednotlivé oblasti, anebo cestou přijetí jednoho souhrnného zákona. Členské a kandidátské země Evropské unie se v poslední době stále častěji přiklánějí k druhé možnosti.

3.6. Nutnost přijetí komplexních nástrojů ochrany proti diskriminaci je spojena též se začleněním směrnice Evropské unie ze dne 29. června 2000 (2000/43/ES), provádějící zásadu rovného zacházení s osobami bez ohledu na rasový nebo etnický původ. Přijetí opatření plynoucích z této směrnice je pro Českou republiku jako kandidáta členství v Evropské unii povinné. Harmonogram implementace se odvozuje od termínu vstupu do Evropské unie, takže za nejzazší termín lze považovat konec roku 2003. Směrnice zahrnuje definice přímé a nepřímé diskriminace, obtěžování, a návodu k diskriminaci. Její působnost zahrnuje oblast

⁶ Jde o mechanismy Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace a Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.

přístupu k zaměstnání, samostatné výdělečné činnosti, přístup k odbornému poradenství, odbornému vzdělávání, rekvalifikaci, pracovní podmínky včetně propouštění a odměňování, členství a účast v organizacích pracovníků nebo zaměstnavatelů, v profesních samosprávných organizacích včetně výhod poskytovaných těmito organizacemi, oblast sociální ochrany včetně sociálního zabezpečení a zdravotní péče, sociální výhody, vzdělání a přístup ke zboží a službám včetně bydlení. Směrnice dále zavádí pojem pronásledování, jímž je míněno nepříznivé zacházení nebo následky, které jsou reakcí na žalobu nebo zahájení řízení s cílem domoci se dodržování zásady rovného zacházení. Zavádí též tzv. přechod důkazního břemene⁷.

3.7. Z nutnosti začlenění směrnice 2000/43/ES plynou i důsledky týkající se institucionálního zajištění ochrany před diskriminací. Podle čl. 13 této směrnice totiž členské státy ustanoví nezávislý „orgán nebo orgány pro prosazování rovného zacházení se všemi osobami bez diskriminace z důvodu rasového nebo etnického původu“. Tento orgán (orgány) může být součástí již existujících institucí pověřených ochranou lidských práv. Členské státy však musí zajistit, aby pravomoci těchto orgánů zahrnovaly poskytování nezávislé pomoci obětem diskriminace při podávání jejich žalob proti diskriminaci, od základního poradenství přes mediaci až po zastupování obětí před soudem či jiným orgánem. Kromě toho by měl příslušný orgán provádět i výzkumy v oblasti diskriminace a zveřejňovat nezávislé zprávy. Vláda připravila implementaci této směrnice ve spolupráci s experty z Evropské unie⁸. Věcný záměr právní úpravy komplexní ochrany před diskriminací, začleňující směrnici do právního řádu ČR, bude předložen k 31. březnu 2003; paragrafované znění do 31. srpna 2003. Jde o nejzazší možný termín vzhledem k nutnosti implementace této směrnice jako součásti *acquis communautaire*.

3.8. K posílení možnosti ochrany Romů i jiných skupin před rasovou diskriminací přispěje také nová právní úprava **bezplatné právní pomoci**, kterou připravuje ministerstvo spravedlnosti. Ještě před její realizací se mohou při asistenci obětem diskriminace ve větší míře než dosud uplatnit občanské poradny, které si zaslouží státní podporu. Připravuje se mj. propojení činnosti některých poraden s již rozvíjeným programem terénní sociální práce.

⁷ Tento požadavek směrnice 2000/43/ES již byl realizován v návrhu novelizací §133a občanského soudního řádu.

⁸ Projekt PHARE 2000, v němž byla hlavním partnerem České republiky Velká Británie, byl realizován v časovém rozmezí duben 2001 – červen 2002.

4. Vyrovnávací postupy

4.1. Kromě trvalého úsilí o odstranění rasové diskriminace, tj. o zajištění rovného zacházení, je nutno rozvíjet i vyrovnávací postupy⁹ zaměřené na osoby, které jsou ve znevýhodněné situaci z různých sociálních a historicky podmíněných důvodů, přičemž toto vymezení není omezeno jen na příslušnost k romské komunitě. Ani důsledná ochrana proti diskriminaci, jejíž dosažení je samo o sobě dlouhodobým procesem, totiž nestačí k odstranění dlouhodobého, po generace utvářeného znevýhodnění. Zastavit společenský propad romských komunit lze pouze vyrovnávacími postupy, jež budou sledovat jako hlavní cíl integraci romských komunit a získání ekonomické soběstačnosti jejich členů. Z cíle vyrovnávacích postupů vyplývají i vhodné prostředky, jimiž jsou především **aktivity vedoucí ke zvýšení vzdělanostní úrovně a profesní kvalifikace**.

4.2. Při vyrovnávacích postupech **nejde vládou cestou kvót**, které by určovaly počty Romů v určitých zaměstnáních nebo mezi přijatými uchazeči o studium, ale cestou cílené asistence, která umožní těmto osobám překonat znevýhodnění a vyrovnat se s požadavky na ně kladenými. Vláda přistupuje k vyrovnávacím postupům s perspektivou dosáhnout cílů s nimi spojovaných do roku 2020.

4.3. Vyrovnávací postupy směřující k překonání historicky vzniklého znevýhodnění některých skupin jsou výslovně povoleny jak Mezinárodní úmluvou o odstranění všech forem rasové diskriminace a Rámcovou úmluvou o ochraně národnostních menšin, tak i směrnicí Evropské unie 2000/43/ES, která je přímo doporučuje. Z dikce těchto předpisů vyplývá, že taková opatření nelze považovat za diskriminaci, a to ani za tzv. diskriminaci pozitivní. Vláda proto označuje taková opatření důsledně jako vyrovnávací postupy, ne jako pozitivní diskriminaci. Pro praktické využití vyrovnávacích postupů by bylo užitečné mít k dispozici alespoň **orientační odhady počtů příslušníků romských komunit v různých lokalitách či institucích**. Zjišťování takových údajů však bývá často odmítáno nesprávnými odkazy na čl. 3 odst. 2 a čl. 10 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a na zák. č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů., jež směřují rovinnu individuální (svoboda rozhodování o národnosti, ochrana osobních údajů) s rovinnou hromadných, neindividualizovaných dat zjišťovaných pro statistické účely¹⁰. Vyřešení tohoto problému, který je spíše metodologický než právní, by mohlo odstranit jeden z faktorů, jež dosud limitují uplatnění vyrovnávacích postupů v celé řadě oblastí.

4.4. Vyrovnávací postupy ve vzdělávání

4.4.1. V oblasti vzdělávání Romů je cílem vyrovnávacích postupů zásadní změna dosavadní situace, kdy značný počet romských dětí dosahuje jen nejnižšího možného stupně vzdělání. Stav, kdy je mnoho romských dětí nadále zařazováno do zvláštních škol, považuje vláda za neudržitelný. K nápravě přitom nestačí pouze zrušení zvláštních škol připravovaným školským zákonem. Taková legislativní změna je sice žádoucí, ale sama o sobě nezaručuje, že se vyhlídky těchto dětí na dosažení přiměřeného vzdělání zásadně změní. K překonání sociokulturního handicapu potřebují tyto děti cílenou asistenci. Jednou z forem této cílené

⁹ Synonymem jsou „vyrovnávací akce“, „pozitivní akce“ či „afirmativní akce“ (z anglického „affirmative action“).

¹⁰ Ačkoli je s použitím těchto nesprávných argumentů často paušálně odmítána jakákoli statistická evidence počtu či zastoupení Romů v určitých sektorech populace, jež by nebyla porušením Listiny, jsou paradoxně v jiných oblastech státní správy (např. zdravotnické registry) nadále vedeny či navrhovány individualizované seznamy s uvedením romské etnicity u konkrétních jedinců bez jejich souhlasu, což samozřejmě porušením Listiny je.

asistence je vytváření přípravných tříd pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí (dále jen „přípravné třídy“). Další možností je využívání vychovatelů–asistentů učitele¹¹ (dříve označovaných jako „romští pedagogičtí asistenti“), kteří jsou sami v převážné většině příslušníky romské komunity. Vychovatel – asistent učitele v souladu s pokyny pedagoga pomáhá žákům s aklimatizací a usnadňuje komunikaci pedagoga s žáky, jejich rodiči a případně celou romskou komunitou.

4.4.2. Přípravné třídy i vychovatelé–asistenti učitele by měli působit všude tam, kde špatné výsledky romských dětí na potřebu této asistence ukazují. Ačkoli počet přípravných tříd i vychovatelů průběžně roste¹², je objektivní potřeba zjevně daleko větší. Dosud na mnoha místech či dokonce v celých okresech nebyly zřízeny přípravné třídy ani vytvořeny funkce vychovatelů z důvodu neinformovanosti či nezájmu vedení či zřizovatelů škol. Funkce vychovatele–asistenta učitele by navíc měla být zřizována nejen v nultých či prvních ročnících, ale i ve vyšších třídách základních škol. Jako vhodné se jeví i její rozšíření do dalších stupňů škol, zejména do odborných učilišť, ale též do institucí ústavní a ochranné výchovy.

4.4.3. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v naprosté většině již není zřizovatelem škol a nemůže tedy jako v minulosti uplatňovat přímé metody jejich řízení. Není však přípustné, aby stát ponechal zavádění vyrovnávacích postupů ve vzdělávání pouze na zřizovatelích, neboť mu zůstává odpovědnost za plnění závazků plynoucích z mezinárodních smluv o lidských právech¹³. Ministerstvo může využít řadu nepřímých motivačních nástrojů. Významnou roli v dalším rozšiřování počtu škol, které využijí možnosti ustanovení funkce vychovatele–asistenta učitele a zřízení přípravného ročníku, hraje zprostředkování motivujících informací. Ministerstvo může též napomoci šíření praktických zkušeností s využitím těchto postupů prostřednictvím vzdělávací nabídky Pedagogických center a Institutu pedagogicko-psychologického poradenství. Vláda proto usnesením ze dne 7. listopadu 2001 č. 1145 uložila ministru školství, mládeže a tělovýchovy *průběžně zintenzivňovat podporu a propagaci zřizování přípravných tříd a funkce vychovatel–asistent učitele s cílem rozšířit tyto formy vyrovnávacích postupů systematicky tam, kde se u romských žáků projevují vzdělávací problémy a přípravné třídy a funkce vychovatel–asistent učitele dosud zřízeny nebyly*. Systémově se však jeví jako nezbytné, aby mělo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy k dispozici dostatek přímých (finančních) motivačních nástrojů, totiž oddělených prostředků vyčleněných právě na přípravné ročníky a vychovatele–asistenty učitelů, které by mohlo zřizovatelům škol nabízet.

4.4.4. Potřeba vyrovnávacích postupů v oblasti vzdělávání je ovšem vyvolána nejen sociokulturním handicapem romských dětí (nedostatky ve strukturaci pojmů, ve vyučovacím jazyce a v pojetí kázně jako důsledek odlišné rodinné výchovy), ale i nepružností vzdělávacího systému, který není připraven na projevy kulturní odlišnosti. Vláda proto sice považuje v současné situaci za nezbytné zvýšit nabídku přípravných tříd, ale z dlouhodobé perspektivy je nutné směřovat i k větší připravenosti škol samotných. Cílem je taková

¹¹ První „romské pedagogické asistenty“ zavedly nevládní organizace Nová škola a Společenství Romů na Moravě. Od 1. září 1997 do 30. června 2000 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zavádění vychovatelů–asistentů učitele, jakož i vytváření přípravných tříd, experimentálně ověřovalo. Po vyhodnocení experimentu jako úspěšného jsou tyto třídy a funkce zřizovány na základě Metodického pokynu MŠMT č.j. 25484/200-22.

¹² K 31. prosinci 2001 jich je asi 230, o rok později již přes 250.

¹³ Neuspokojivý stav romského vzdělání se týká mj. závazků plynoucích z Úmluvy o právech dítěte, Mezinárodního paktu o právech sociálních, hospodářských a kulturních, jakož i Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace, a bývá pravidelně předmětem kritiky příslušných výborů.

transformace základní školy, aby byla schopna si poradit se všemi dětmi, ať již přijdou do školy jakkoli připravené či nepřipravené, zatímco školy podobné dnešním zvláštním školám by zůstaly vyhrazeny jen dětem s mentálním postižením v pravém slova smyslu. Cestou k tomuto cíli je individualizace přístupu k dětem v základní škole, k níž by měl přispět nižší počet žáků ve třídách a zejména speciální příprava učitelů.

4.4.5. Součástí speciální přípravy učitelů by kromě obecné multikulturní výchovy (viz 6.2.) mělo být i povinné minimum znalostí o romské komunitě, romském jazyce a kultuře a o zvláštnostech komunikace s romskými rodiči. To se týká jak začínajících učitelů, kteří by velkou část těchto informací měli získat již při studiu na pedagogické fakultě, tak učitelů, kteří učí po delší dobu, ale kteří se s romskými dětmi setkávali dosud jen sporadicky. Pokud možno ještě před nástupem dítěte do školy by měli být romským poradcem nebo vychovatelem-asistentem učitele seznámeni se situací rodiny, z níž dítě pochází. Učitele, kteří mají ve třídě více romských dětí nebo „dětí ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí se specifickými vzdělávacími a výchovnými potřebami“, lze i ekonomicky motivovat.

4.4.6. K vyrovnávacím postupům v romském vzdělávání nepatří vytváření odděleného romského školství, jakým je národnostní školství polské; Romové rovněž zřizování takového národnostního školství vesměs nepožadují. Je však nutno vzít v úvahu již existující školy s převahou žáků z odlišného sociokulturního prostředí (nepřesně označované jako tzv. komunitní školy), do nichž spádově, ale i z důvodu odporu majoritní společnosti chodí převážně romské děti¹⁴. Cílem státní politiky jistě není uměle zvyšovat počet takových škol, což by mohlo být považováno za podporu segregačních tendencí. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy však musí usilovat alespoň o to, aby za situace, kdy už vzdělávací segregace fakticky nastala, mohly tyto školy poskytnout romským dětem plnohodnotné vzdělání a přispět k jejich integraci do společnosti. Proto vláda uložila ministru školství, mládeže a tělovýchovy¹⁵ úkol vedoucí ke zpracování projektu škol s celodenním programem, na jehož nevyukové části je účast dobrovolná. Školy tohoto typu by měly mít možnost využít např. trvalé výjimky z počtu žáků ve třídách a školních družinách, vyššího finančního ohodnocení učitelů, prostředků k realizaci celodenního bezplatného programu pro své žáky, poskytování bezplatných svačín apod. Na těchto školách je rovněž možno alespoň v přípravných a prvních třídách používat romštinu jako pomocný vyučovací jazyk a její znalost u učitelů vzít v úvahu při jejich osobním finančním hodnocení.

4.4.7. Zásadních změn je nutno dosáhnout také v předškolní výchově v mateřských školách, kterou dosud navštěvuje velmi nízký počet romských dětí. V důsledku toho vysoké procento dětí nastupuje školní docházku nepřipraveno, což má velmi negativní vliv na jejich další úspěšnost. Dílčím řešením by byla taková legislativní opatření, jež by umožnila dětem ze sociálně slabých a sociokulturně znevýhodněných rodin navštěvovat mateřskou školu již od tří let, aniž by jim tím vznikaly přímé nebo nepřímé náklady. Jednou z možností je např. novelizace zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, tak, aby docházka dítěte do mateřské školy mezi třetím a čtvrtým rokem neměla u sociálně slabých rodin za následek zánik nároku na rodičovský příspěvek¹⁶. Zásadnějším řešením systémového charakteru by bylo zavedení povinné docházky do mateřských škol v posledním roce před nástupem do školy, jak je tomu v mnoha srovnatelných zemích (např. v Maďarsku).

¹⁴ Takové školy jsou např. v Chanově (Most), v Předlicích (Ústí nad Labem), v Ostravě-Přívoze a v dalších místech.

¹⁵ Bod II. 1 b) usnesení vlády ze dne 7. listopadu 2001 č. 1145.

¹⁶ Vláda v bodě II. 2 b) usnesení ze dne 7. listopadu 2001 č. 1145 uložila ministru práce a sociálních věcí zvážit zpracování návrhu novely uvedeného zákona. Žádný návrh však do konce roku 2002 předložen nebyl.

K prioritám další koncepční práce musí patřit vytvoření **programu včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí**.

4.4.8. Pokud jde o transformaci zvláštních škol na školy základní, navrhuje se vytvoření tříd s vyučovacím programem základní školy přímo ve zvláštních školách a postupné přerazování schopnějších dětí do tohoto programu. Tento postup umožní využít schopností speciálních pedagogů zvláštních škol (především individuální přístup k žákům), přičemž děti z jedné rodiny zůstanou v jedné škole, i když jedno bude vyučováno v programu zvláštní školy a druhé v programu základní školy. Je rovněž možné, aby dítě absolvovalo část předmětů podle programu základní školy (popř. národní školy) a část podle programu zvláštní školy. Pokud mají školy jednoho zřizovatele, je možno sloučit školu základní se školou zvláštní a transformaci provést uvnitř takto nově vzniklé školy. Pokud je nemají, je žádoucí usilovat o jejich sjednocení příslušným předpisem.

4.4.9. Pro romské žáky, kteří dnes navštěvují zvláštní školy, lze připravit na základě doporučení pedagogicko-psychologických poraden individuální programy, včetně doučování. Dále je pro ně nutno v rostoucí míře zřizovat vyrovnávací třídy, jejichž cílem je, aby mohli pokračovat ve vzdělávání v některém programu základní, obecné nebo národní školy.

4.4.9. Součástí překonávání vzdělanostního handicapu je i vzdělávání dospělých, kteří v důsledku sociokulturního znevýhodnění v minulosti absolvovali pouze zvláštní školu a cesta k dalšímu vzdělání se jim tím uzavřela. Pro tyto dospělé již byly vytvořeny kurzy k doplnění základního vzdělání, které však potřebují nejen aktivnější propagaci; žádoucí je také větší orientace těchto kurzů na dovednosti prakticky uplatnitelné na trhu práce.

4.4.10. Další prioritou je i potřeba umožnit romským studentům, včetně sociálně slabých, v rostoucím počtu dosažení středoškolského a vysokoškolského vzdělání. Program podpory romských žáků středních škol má jednoznačně vyrovnávací (afirmativní) charakter. Jeho cílem je prostřednictvím finanční podpory umožnit romským žákům středních škol pokračovat či zahájit studium, kterého by se jinak ze sociálních důvodů museli vzdát¹⁷.

4.5. Vyrovnávací postupy v zaměstnávání

4.5.1. V oblasti zaměstnávání jsou příkladem vyrovnávacích postupů kvalifikační a rekvalifikační kurzy. Jde zejména o získání nezbytných znalostí a dovedností, které vyrovnávají handicap v přístupu k zaměstnání ve státní správě nebo k služebnímu poměru v ozbrojených a bezpečnostních silách státu. Jsou to dovednosti, které jsou v majoritní populaci obecně rozšířené, ale u Romů však nejsou obvyklé¹⁸. Do této oblasti patří i rekvalifikační kurzy pro romské asistenty a poradce se zaměřením na práci ve státních nebo samosprávných orgánech. Konkrétním příkladem kurzů určených specificky Romům, respektive příslušníkům národnostních menšin, jsou také kurzy připravující Romy pro práci v Policii ČR, které se realizují již od roku 1999. Obdobné kurzy se chystají i pro práci Romů ve Vězeňské službě. V budoucnu by měly být využity i možnosti přípravy pro práci v armádě, kde vytváří systém vojenského internátního školství vytváří vhodné podmínky pro studium a

¹⁷ Celkem bylo v roce 2000 podpořeno asi 900 žádostí, v roce 2001 již 1531 a v roce 2002 bylo uspokojeno přibližně 2500 žádostí na jednotlivé školní roky.

¹⁸ Například znalost plavání, která je podmínkou přijetí k policii a jiným bezpečnostním službám, ale mezi Romy není rozšířená.

zvyšování kvalifikace mužů ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí. Vhodný je i rozvoj kurzů pro ženy v dovednostech uplatnitelných při vedení domácnosti.

4.5.2. Komise ministra práce a sociálních věcí při úsilí o řešení problému vysoké nezaměstnanosti Romů vychází z etnicky neutrální definice „osoby obtížně umístitelné na trhu práce“. Příjemci této pomoci jsou sice v mnoha případech Romové, nelze je však ve statistikách odlišit od jiných kategorií obtížně umístitelných osob. Mají-li vyrovnávací akce pomoci konkrétně romské menšině, bude patrně nutno je co nejpřesněji zacílit. Služby zaměstnanosti proto upřesňují definici zvláště obtížně umístitelných na trhu práce tak, aby zohledňovala i odlišné sociokulturní prostředí. ***Rozvoj adresných programů směřujících k překonání nezaměstnanosti příslušníků romských komunit by se měl stát jednou z priorit další strategie romské integrace.***

4.5.3. Dalším využitelným vyrovnávacím postupem je zvýhodňování subjektů zaměstnávajících Romy (resp. „osoby obtížně umístitelné na trhu práce“). Nepodařilo se však dosud dosáhnout meziresortní shody o náležitosti takového zvýhodňování, natož pak o jeho formě. V úvahu přichází několik možností:

- daňové zvýhodnění, tedy možnost odepsat z daňového základu fixní částku za zaměstnání každé takové osoby,
- přímé zvýhodnění poskytnutím fixní částky na každého zaměstnaného z výše vymezené skupiny koncem každého kalendářního roku,
- zvýhodnění firem při zadávání veřejných zakázek, zaměstnají-li přesně stanovené procento Romů, obdobně firmám, jež zaměstnávají osoby se změněnou pracovní schopností.

4.5.4. Složitým odborným i politickým problémem je také stanovení poměru životního minima a minimální mzdy. Cestou k romské zaměstnanosti je však postupné zvyšování ceny práce, tedy i minimální mzdy, a nikoliv snižování sociálních dávek. (I tento postup je ovšem limitován tím, že při zvyšování minimální mzdy se mohou zejména nekvalifikovaní zaměstnanci stát pro zaměstnavatele příliš nákladnými.) Cílem musí být, aby se každému živiteli, bez ohledu na počet dětí v rodině a bez ohledu na kvalifikaci, vyplatilo pracovat.

4.6. Vyrovnávací postupy v sociální a zdravotní péči

4.6.1. Prosazovaná změna sociální politiky spočívá v přechodu od sociálních dávek k sociální pomoci s důrazem na práci s klienty přímo v romské komunitě. Vytvoření a realizaci programu Terénní sociální práce ve vyloučených romských komunitách za účasti nově vyškolených romských terénních pracovníků (streetworkerů), kteří působí v nejohroženějších romských komunitách, lze považovat za vyrovnávací postup v širším smyslu. Cílem práce terénního sociálního pracovníka je analyzovat sociální situaci romské rodiny a vhodnými prostředky s využitím metod sociální práce přispět k odstranění nežádoucích faktorů bránících jejich integraci do společnosti. Program by měl významně přispět i k žádoucí reorientaci sociální práce od paternalistické koncepce, která používala sociální pracovníky jako prodlouženou ruku státu, k modernímu pojetí založenému na porozumění situaci klientů. V roce 2000 byli terénní pracovníci vytvořeni u okresních úřadů; v letech 2001-2002 byli nově zaváděni převážně při samosprávách.¹⁹ Rostoucí počet terénních pracovníků zaměřených na romské komunity působí i v nestátním neziskovém sektoru.

¹⁹ V roce 2000 šlo o 16 lokalit, v roce 2001 o 35 lokalit a v roce 2002 působili terénní pracovníci již v plných 50 lokalitách po celém území ČR.

4.6.2. Specifickou skupinou adresátů sociální péče jsou mladí lidé propouštění po dovršení zletilosti z ústavní výchovy a pěstounské péče, mezi nimiž je mnoho Romů. Jestliže se po propuštění z ústavní péče či náhradní rodinné výchovy nemají kam vrátit, hrozí jim bezdomovectví, vznik závislosti na návykových látkách nebo prostituce; ve vysokém procentu se stávají oběťmi nebo pachateli trestné činnosti. Jedním z řešení jsou domy na půl cesty, které umožňují postupnou integraci těchto mladých lidí do normálního života. Tyto projekty, dosud vytvářené ve spolupráci obcí, Ministerstva pro místní rozvoj a Ministerstva práce a sociálních věcí, **je nutno rozšířit, aby nabídka domů na půl cesty odpovídala skutečné potřebě a počtu propouštěných.**

4.6.3. Specifický přístup k příslušníkům romských komunit je vhodný i v oblasti zdravotní péče. Zdravotní osvěta mezi příslušníky romských komunit vyžaduje nejen znalost zdravotních rizik a preventivních postupů, ale i znalost romských zvyků a schopnost komunikace s Romy. Proto je vhodné **učinit kroky k vytvoření zdravotního asistenta pro romské komunity** alespoň na úrovni krajů; pilotně je tato činnost ověřována v Moravskoslezském kraji (od roku 2002).

4.7. Vyrovnávací postupy v bydlení

4.7.1. V oblasti romského bydlení se problémy hrozivě stupňují (vystěhovávání Romů jako dlužníků nájemného, růst rezidenční segregace) a stát přitom má jen omezené možnosti situaci ovlivnit, neboť tato problematika je především v péči samospráv. Dílčí formou vyrovnávacího postupu se musí stát realizace programu podporovaného bydlení, který připravilo Ministerstvo pro místní rozvoj. Součástí podporovaného bydlení je i poskytování sociálních služeb. Tento program sice nemůže být univerzálním řešením problému bydlení sociálně slabých romských komunit, ale jeho pilotní provedení v těch lokalitách, kde už rezidenční segregace vznikla a hrozí nekontrolovaný růst ghett, je vysoce žádoucí.

4.7.2. V širším měřítku je nutno usilovat o takovou koncepci místního rozvoje, která bude mít ekonomické nástroje k výstavbě bytů pro sociálně slabší vrstvy obyvatel, ne tedy jen pro ty, kdo jsou schopni se spolu se státem a samosprávou na financování výstavby podílet. Případný podíl příslušníků romských komunit ve formě aktivní účasti na výstavbě je však nesporně žádoucí, neboť upevňuje vztah nájemníků k vybudovaným bytům²⁰.

5. Podpora rozvoje romského jazyka a kultury

5.1. Romskému jazyku a romské kultuře musí být věnována odpovídající odborná pozornost. Předním úkolem při rozvoji romské kultury je výzkum a podpora aktivního rozvoje kultury a jazyka. Pod vlivem postupující jazykové a kulturní asimilace zejména v mladé generaci Romů hrozí reálné nebezpečí zániku kulturních tradic, lidové slovesnosti i jazyka samotného. Pro udržení a aktivní rozvoj romské kultury a jazyka se doporučuje **pokračovat ve vypisování grantů na projekty sběru lidové slovesnosti**. Trvá zájem o pořádání regionálních i celostátních akcí na podporu a propagaci romského jazyka a kultury, ať již hudebních, literárních či divadelních.

5.2. Předním odborným pracovištěm v oblasti romské kultury a jazyka je seminář romistiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Je jediným pracovištěm v České republice, které připravuje odborníky-romisty v komplexním magisterském programu. Jejich počet je

²⁰ Viz též část III. předloženého materiálu.

vzhledem k aktuální i výhledové potřebě plně vzdělaných odborníků zcela nedostačující. Zatím byl obor otevřen pouze třikrát, v letech 1991, 1996 a 2002; v roce 2003 se bude poprvé otevírat také v bakalářském programu. Romistika na Filozofické fakultě UK je pouze seminářem Indologického ústavu a potýká se s naprosto nedostatečnými finančními a prostorovými podmínkami pro výuku i odbornou činnost; náklady jsou hrazeny z různých grantů²¹. Již řadu let je požadováno systémovější řešení, např. formou pravidelné finanční podpory ze strany Ministerstva, školství, mládeže a tělovýchovy. Významnou vzdělávací a ediční činností přispívá k poznání romské historie a kultury také program romského vzdělávání Univerzity Palackého v Olomouci.

5.3. V souladu s *Nářízením vlády č. 98/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace příslušníků romské komunity* je od roku 2002 Ministerstvo kultury poskytovatelem státních dotací na činnost redakcí romských národnostních periodik. Dále podporuje kulturní aktivity příslušníků národnostních menšin, a zejména program Integrace příslušníků romské komunity. Vedle podpory významných romských festivalů (Romská píseň apod.) podporuje i vydávání odborného časopisu *Romano Džaniben*, který není zahrnut mezi podporovanými tituly národnostního tisku.

5.7. Nedílnou součástí rozvoje romské kultury a jazyka je i ***výzkumná činnost etnografická (tradice, folklór) a lingvistická (včetně dialektologických studií)***. Pro kvalifikované vytváření politiky romské integrace je ovšem nanejvýš potřebný také výzkum v širším smyslu, tj. ***kulturně-antropologický a sociologický výzkum dynamiky vnitřního vývoje romských komunit i jejich interakcí s majoritní společností***. Mezi priority takového výzkumu patří vztahy a zkušenosti Romů s postoji majority²², rozvoj sociální exkluze, zejména v bydlení²³, demografický vývoj a sociální mobilita.

5.8. Významnou součástí rozvoje romského jazyka a kultury musí být i vytváření podmínek pro bezplatnou výuku romštiny jako nepovinného jazyka na školách.

²¹ V letech 2000-2002 též z položky Podpora projektů romské integrace kapitoly Všeobecná pokladní správa státního rozpočtu, jejíž využití doporučovala Rada vlády (Meziresortní komise) pro záležitosti romské komunity.

²² Tyto aspekty jsou předmětem výzkumu realizovaného pod dohledem Rady vlády pro záležitosti romské komunity (dříve Meziresortní komise) s podporou Evropské unie. Jde o jednu ze složek komplexního programu Phare 1999 (viz 6.2.2.).

²³ Viz též Socioklub: Zpráva o výsledcích výzkumu k problematice holobytů ve vztahu k romské minoritě, 2001 (příloha č. 2. části IV. předloženého materiálu); Baršová, A.: Problémy bydlení etnických menšin a trendy k rezidenční segregaci v České republice (2001).

6. Působení na majoritní společnost

6.1. Součástí Koncepce je kromě antidiskriminačních opatření, vyrovnávacích postupů a podpory rozvoje romské kultury a jazyka též působení na majoritní veřejnost. Dlouhodobým cílem je vytvoření tolerantního prostředí bez předsudků, v němž příslušnost ke skupině vymezené rasou, barvou pleti, národností, jazykem či příslušností k národu není důvodem k odlišnému posuzování jednotlivce

6.2. Multikulturní vzdělávání a výchova

6.2.1. Multikulturním vzděláváním se rozumí především seznámení s jinými kulturami a získání informací o nich; multikulturní výchovou pak výchova směřující ke změně postojů od tradičního etnocentrismu k tolerantnímu vnímání kulturních odlišností. V podmínkách České republiky jde zejména o poznání a přijetí multietnického dědictví českých zemí, seznámení s dnešními etnickými menšinami a přípravu na kulturní rozmanitost, která bude provázet vstup do Evropské unie.

6.2.2. Multikulturní vzdělávání a výchova jsou významnou součástí projektu PHARE 1999 *Zlepšování vztahu mezi českou a romskou komunitou*, realizovaného o.p.s. Člověk v tísní (podle zadání a pod dohledem Meziresortní komise) od ledna 2001. Na tento projekt naváže v roce 2002 obdobný program PHARE 2000, jehož zadavatelem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, jakož i projekt Varianty – interkulturní vzdělávání, realizovaný v rámci programu Evropské unie EQUAL. Cílem je **vytvoření nových multikulturních výukových programů pro všechny typy škol, od základních po vysoké**. V souvislosti se změnou výukových programů se multikulturní vzdělávání a výchova musí stát také pravidelnou součástí profesní přípravy učitelů, včetně učitelů mateřských škol.

6.3. Působení na veřejnost prostřednictvím sdělovacích prostředků

6.3.1. Při úsilí o podporu tolerance, odstraňování předsudků a vytváření multikulturního prostředí je vhodné využívat i působení na širší veřejnost. V období od prosince 1999 do června 2000 se uskutečnila první státem sponzorovaná plošná kampaň proti rasismu (Projekt tolerance), který vzbudila značný – a převážně pozitivní - ohlas. V roce 2001 se nepodařilo následnou kampaň uskutečnit; realizovala se však protirasistická kampaň jako součást projektu PHARE 1999 (viz 6.2.2.), kampaň Ligy etnických menšin a dalších nestátních subjektů.

6.3.2. Vývoj, do něhož se v rostoucí míře zapojují odborníci na reklamu ze soukromého sektoru, směřuje k **vytváření diferencovaných komunikačních strategií adresovaných jednotlivým věkovým a sociálním skupinám respondentů**. V roce 2002 byly realizovány čtyři takto diferencované projekty kampaně proti rasismu – Projekt tolerance: *Společná jízda*, zaměřená na žáky středních škol; protirasistický koncert nazvaný *Music beats for local Nazi*, zesměšňující nacistické skinheady; projekt dodávání publikací o menšinách a interkulturním soužití do knihoven; a konečně propagace romské terénní sociální práce, jejímž adresátem byly především samosprávy. Ohlasy kampaně ve sdělovacích prostředcích byly vysoce pozitivní a prokázaly, že se již podařilo vytvořit trvalý zájem novinářů-specialistů o tuto problematiku.

6.3.3. Na rok 2003 byly vyčleněny prostředky v menší výši než dosud (4 mil. Kč), což umožní pokračovat pouze v některých z aktivit, jež se v dosavadním průběhu kampaní proti rasismu (Projektů tolerance) osvědčily. Kampaň se bude stále více zaměřovat nejen na výchovu proti rasismu jako takovému, ale i proti kulturně podmíněné intoleranci, která je

většinou společností často vnímána – na rozdíl od rasismu – jako zcela legitimní nebo dokonce samozřejmá.

7. Zajištění bezpečnosti Romů

7.1. Romové, kteří žádají o azyl v zahraničí, velmi často uvádějí jako důvod své žádosti ohrožení ze strany rasisticky motivovaných útočníků a nedostatečnou ochranu ze strany státu. Trvalou prioritou proto musí být i úsilí o zajištění bezpečnosti Romů. Zásadní význam má nadále úsilí o omezení bagatelizace rasisticky motivovaných trestných činů a zlepšení jejich rozeznávání. I když lze konstatovat dílčí zlepšení, existuje řada svědectví o tom, že bagatelizace těchto trestných činů je dosud častá, podobně jako stereotypní vnímání Romů coby potenciálních pachatelů trestných činů, nikoli jako obětí. Podceňování informací poskytovaných Romy jako svědky či oznamovatelů trestných činů pramení z toho, že mnozí policisté – podobně jako nemalá část širší veřejnosti – vnímají Romy jako kriminální subkulturu, jejíž příslušníci jsou *a priori* nevěrohodní. Překonání těchto stereotypů a profesionálních deformací jistě nebude snadné; nelze však na ně rezignovat.

7.2. Klíčovou součástí úsilí o omezení bagatelizace trestných činů je školení příslušných pracovníků, zejména policistů. Osoby připravující se na práci policisty dnes již školeny jsou, ale možnosti proškolení již sloužících policistů jsou omezeny tím, že na taková školení nebyly nikdy přiděleny dodatečné prostředky ze státního rozpočtu. Pokračování v takto orientovaných školeních a metodických zaměstnáních musí proto být spojeno s přidělením **dostatečných finančních prostředků** na jeho realizaci. Je nutno rovněž usilovat o další zvyšování otevřenosti výchovy policistů zapojením nepolicejních odborníků, zástupců akademické obce i občanské společnosti do jejich vzdělávání. Tento bod se týká nejen výchovy proti rasismu a k toleranci, ale i lidských práv obecně.

7.3. Další možnost, jak stimulovat účinnější postupy proti těmto trestným činům, představuje využití zkusobního projektu resocializace pachatelů méně závažných rasisticky motivovaných trestných činů, vypracovaného zmocněncem vlády pro lidská práva v součinnosti s ministry spravedlnosti a práce a sociálních věcí v roce 1999. Ani v trestním řízení s pachateli rasisticky motivovaných trestných činů totiž není vhodné počítat pouze s represí, ale je namístě usilovat i o **sekundární a terciární prevenci**. Probační a mediační služba již činí první kroky k realizaci tohoto programu.

7.4. Občanská sdružení hlásající rasovou nenávist lze podle ustanovení § 12 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, rozpustit. Tento postup byl v roce 2000 uplatněn proti neonacistickému seskupení Národní aliance. Ministerstvo vnitra rovněž opakovaně odmítlo registraci politických stran založených neonacistickými aktivisty. Rovněž postup Policie ČR proti kolektivním vystoupením neonacistů se znatelně zlepšil a roste i kvalita pravidelné *Zprávy o problematice extremismu na území České republiky*. Z iniciativy ministra vnitra byla navíc v roce 2000 vytvořena Meziresortní komise pro boj proti extremismu.

7.5. Novým, velmi pozitivním krokem Ministerstva vnitra je záměr vytvářet funkcí asistentů policie z romské minority, obsažený ve Strategii Policie ČR pro práci s menšinami (2003). Tito asistenti by měli posílit schopnost vzájemné komunikace mezi Policií ČR a romskou komunitou a přispět ke zvýšení důvěry Romů v Policii ČR jak v situacích, kdy jsou příslušníci romské komunity terčem útoků neonacistů, tak při řešení závažné trestné činnosti uvnitř komunity (lichva spojená s vydíráním).

8. Předcházení sociálního vyloučení v romských komunitách a odstraňování jeho následků

8.1. Stav, kdy značná část příslušníků romské komunity v ČR neparticipuje plně na ekonomickém a sociálním životě společnosti a kdy jejich přístup k příjmu a ostatním zdrojům jim neumožňuje dosáhnout životní standart, který je považován v české společnosti za přijatelný, plně odpovídá obecně přijímaným definicím sociálního vyloučení.²⁴ Snížit nebezpečí chudoby a sociálního vyloučení a posílit sociální soudržnost Evropské unie je jedním ze strategických cílů stanovených na summitech v Lisabonu (březen 2000), v Nice (prosinec 2000) a Stockholmu (červen 2001). Evropský sociální program stanoví společné cíle, podle kterých jsou sestavovány Národní akční plány boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení. Česká republika stojí před úkolem vypracování takového plánu a je nezbytné, aby se jeho součástí stalo předcházení sociálního vyloučení v romských komunitách a odstraňování jeho následků.

8.2. *Analýza sociálního vyloučení* (viz výše) uvádí, že sociální pomoc státu je sice převážně funkční ve směru k většinové společnosti, opomíjí však specifické postavení příslušníků romských komunit, které záchranná sociální síť nezachycuje. Romská komunita je ve větší míře než většinová společnost v ČR vystavena všem rizikovým faktorů, uváděným v Evropském sociálním programu: dlouhodobé nezaměstnanosti, dlouhodobě nízkým nebo nepřiměřeným příjmům, nízkému vzdělání a kvalifikaci, předčasnému opuštění školy, zdravotnímu postižení, špatnému zdravotnímu stavu, neuspokojivému bydlení, nerovnosti podle pohlaví, diskriminaci, rasismu, rozpadu rodiny, životu ve velmi znevýhodněných oblastech, a závislosti na drogách a alkoholismu.

8.3. Jedním z osmi základních úkolů, které si Evropská unie klade v souvislosti s dostupností hlavních služeb poskytovaných státem²⁵, je **integrování poskytování služeb**, předpokládající integraci všech poskytovatelů služeb, veřejných i soukromých, a to na národní, regionální i místní úrovni. Členské země EU se na summitu v Nice (prosinec 2000) zavázaly přijímat opatření vedoucí k dosažení čtyř cílů:

- usnadnit účast v zaměstnání a přístup ke zdrojům, právům, zboží a službám všem lidem;
- prevence rizika sociálního vyloučení;
- pomoc nejvíce ohroženým skupinám obyvatelstva;
- mobilizace všech stran účastnících se boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení.

8.4. Integrované poskytování služeb v oblasti sociálního vyloučení romských komunit je svou povahou činnost značně specifická, neboť musí brát v potaz sociokulturní odlišnosti dané odlišným historickým vývojem od většinové společnosti. "Malá úspěšnost dosavadních opatření směřujících k odstranění a prevenci sociálního vyloučení, resp. k integraci romských komunit, je způsobena především tím, že jednotliví realizátoři opatření - tj. zejména ministerstva - řeší jen dílčí problémy. Ministerstva realizují Koncepti romské integrace nanejvýš jen v úzké výseči vymezené kompetenčním zákonem. Problémy související se sociálním vyloučením jsou však komplexní, složité a vnitřně provázané. Většina příslušníků romských komunit se potýká se začarovaným kruhem ztíženého přístupu ke kvalitnímu

²⁴ Viz kap. 2. *Analýzy sociálního vyloučení*: vymezení termínu sociální vyloučení/vylučování.

²⁵ Viz publikace Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí: *Národní akční plány boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení členských zemí Evropské unie* (pracovní verze) z června 2002, kap. 1.1.3. Základní úkoly.

bydlení, vzdělání a možnostem výdělečné činnosti".²⁶

8.5. Prohlubující se sociální vyloučení příslušníků romských komunit a souběžná fragmentace sítě romských poradců vyvolávají naléhavou potřebu vzniku nástroje k realizaci politiky státu ve spolupráci se samosprávou. Jako reálný model se jeví pověření existujícího nebo vytvoření nového nestátního či polostátního subjektu – nejlépe v právní formě obecně prospěšné společnosti, popř. státní příspěvkové organizace – zprostředkovávajícího přímou sociální intervenci v lokalitách výskytu sociálního vyloučení etnického charakteru, zamezování takového vylučování a odstraňování jeho následků. Pověřené nebo nově vytvořené těleso vypracuje nabídku služeb pro samosprávy a romské komunity v jejich působnosti. Tato nabídka bude směřovat do oblasti bydlení, kde bude provázána s přihlášenkou se obce do Programu výstavby podporovaných bytů Ministerstva pro místní rozvoj, poskytováním terénních sociálních služeb a pomocí v přístupu ke vzdělávání a výdělečné činnosti. Pověřený subjekt může čerpat finanční prostředky z položky Předcházení sociálního vyloučení v romských komunitách a odstraňování jeho důsledků kapitoly Všeobecná pokladní správa státního rozpočtu, a to podle rámcového rozdělení doporučeného Radou vlády ČR pro záležitosti romské komunity.

8.6. Položka Předcházení sociálního vyloučení v romských komunitách byla poprvé vyčleněna ve státním rozpočtu na r. 2003 a to na základě usnesení vlády ČR ze dne 5. srpna 2002 č. 761 k Návrhu akčního plánu k omezení žádostí příslušníků romské komunity z ČR o azyl v zemích EU a Norsku²⁷. Vzhledem k tomu, že o vytvoření či pověření příslušného subjektu jako nástroje pro aktivní politiku vlády vůči samosprávám dosud nebylo rozhodnuto, bylo pro rok 2003 navrženo využití této položky ve formě dotací samosprávám, které mohou takto realizovat konkrétní projekty při řešení problémů sociálního vyloučení v romských komunitách ve své působnosti. Do 30. září 2003 pak Rada pro záležitosti romského programu připraví vyhlášení dotačního programu pro příslušnou položku na rozpočtový rok 2004.

8.7. Z dlouhodobého hlediska skýtá vytvoření či pověření tělesa k předcházení sociálního vyloučení v romských komunitách kromě spolupráce se samosprávami i možnost zajištění absorpční schopnosti ČR po vstupu do EU, tj. čerpání z Evropských sociálních fondů a strukturálních programů. Takovouto úlohu nemůže zastat poradní orgán vlády pro integraci, jakým je Rada vlády pro záležitosti romské komunity. Výhodou navrhovaného řešení je skutečnost, že by nedošlo k nárůstu státního aparátu. Jen dílčí nevýhodou je to, že vzhledem za současného právního stavu lze jen obtížně zajistit průběžné (víceleté) financování vládou pověřené obecně prospěšné společnosti. Vytvoření efektivního nástroje pro realizaci politiky romské integrace ve vztahu k samosprávám, ať již v jakékoli podobě, se však jeví jako nezbytná podmínka toho, aby již zahájené integrační snahy mohly vůbec pokračovat.

9. Závěry

9.1. Tato Koncepce je otevřena k celospolečenské diskusi. Musí být průběžně aktualizována především podle zkušeností s uskutečňováním jednotlivých programů a postupem územněsprávní reformy. Předseda Rady vlády pro záležitosti romské komunity bude vládě nadále navrhopvat aktualizaci Koncepce. Vláda pak o aktualizaci rozhodne.

²⁶ *Analýza sociálního vyloučení*, str. XX.

²⁷ Na rok 2003 byla vyčleněna částka 30 mil. Kč. K návrhu rámcového rozdělení této položky ustavil místopředseda vlády a předseda Rady vlády pro záležitosti romské komunity pracovní skupinu tvořenou členy Rady a dalšími odborníky.

9.2. Z aktualizace Koncepce k 28. únoru 2003 vyplývá potřeba pokračování a dalšího rozvoje již existujících a úspěšných programů, především programu Podpora romských žáků středních škol a programu Terénní sociální práce ve vyloučených romských komunitách. Pokračovat nepochybně bude i zahájený proces tvorby multikulturních výukových programů pro všechny typy škol. Trvalou potřebou zůstává systematictější a plošnější vytváření přípravných ročníků a funkcí vychovatelů-asistentů učitele na školách s romskými žáky. Nesporný význam má i další podpora rozvíjejícího se výzkumu romské problematiky.

9.3. Mezi připravovanými opatřeními má klíčový význam vytvoření nové antidiskriminační legislativy v souladu s doporučeními CERD a zejména se směrnicí Evropské unie 2000/43/ES. Tato směrnice klade nároky i na institucionální zajištění. Věcný záměr antidiskriminačního zákona bude předložen do 31. března 2003, paragrafované znění do 31. srpna 2003.

9.4. Ve fázi realizace se ocitají další programy, které byly v minulém období koncepčně ujasněny. Program podporovaného bydlení Ministerstva pro místní rozvoj byl již vypracován a v roce 2003 obdržel potřebné prostředky k realizaci. Zahájena byla též realizace programu resocializace pachatelů méně závažných rasisticky motivovaných trestných činů. V oblasti rozvoje romské kultury je klíčovým krokem připravená transformace Muzea romské kultury na státní příspěvkovou organizaci, jež zajistí jeho dlouhodobé působení a rozvoj.

9.5. Další programy s celostátní působností jsou realizovány příslušnými resorty (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy; Ministerstvo práce a sociálních věcí; Ministerstvo kultury) v souladu s *Nářízením vlády č. 98/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace příslušníků romské komunity*.

9.6. Jako klíčový úkol pro následující období se jeví vytvoření nástroje státní politiky pro spolupráci se samosprávami, jehož cílem by bylo řešit jednotlivé aspekty sociálního vyloučení – od sociální péče v úzkém slova smyslu přes problémy s bydlením, přístupem k výdělečné činnosti a vzděláváním – flexibilně a souběžně, tj. přes hranice resortních působností. Tento úkol nabývá na naléhavosti v souvislosti s reformou veřejné správy a fragmentací ucelené sítě romských poradců.

Podnět Výboru pro Radu romské integrace k aktualizaci Koncepce romské integrace

Členové Výboru: Ing. Karel Holomek (předseda), Jana Hejkrliková, Robert Bledý, Ing. Jozef Holec, Jan Šipoš, Mgr. Miroslav Zajda, Ing. Petr Víšek, Marta Válková, Emílie Kurejová

Výbor pro integraci, vytvořený Radou vlády pro záležitosti romské komunity, v tomto podnětu shrnuje své návrhy k dalšímu rozvoji Koncepci romské integrace. Výbor si vyhrazuje právo, aby jeho podnět byl nedílnou součástí hodnocení a návrhů zmocněnce vlády pro lidská práva při aktualizaci koncepce romské integrace, a to zejména tehdy, jestliže by neměla být přijata všechna konstatování a návrhy v této zprávě obsažené. Současně Výbor souhlasí s tím, aby kromě jeho podnětu byly předloženy i jiné návrhy k aktualizaci Koncepce.

Výbor konstatuje, že Koncepce romské integrace je dosud v praxi realizována nedostatečně. Podle názoru Výboru by vláda měla věnovat problematice romské integrace mnohem větší pozornost, a to jako průřezovému tématu, zasahujícímu do působnosti mnoha resortů.

Především pak resorty podle názoru Výboru téměř vůbec nevyvíjejí vlastní iniciativu a svým odborným vkladem málo přispívají k tvorbě návrhů na konkrétní řešení a jsou především pasivními příjemci úkolů, které jsou navrhovány Radou pro záležitosti romské komunity. V některých případech se ministerstva ukládání jakýchkoli konkrétních úkolů souvisejících s romskou integrací spíše brání, a pokud jsou takové úkoly přesto uloženy, plní je víceméně formálně.

Výbor dále konstatuje, že není systémově řešeno prosazování Koncepce romské integrace na úrovni samospráv. S politováním konstatuje, že v průběhu reformy veřejné správy vláda rezignovala na hledání systémového řešení v podobě nástroje k pozitivní motivaci samospráv na prointegračních opatřeních. Na úrovni samospráv přitom často přetrvávají negativní postoje vůči spolupráci s nevládními neziskovými organizacemi nebo i obecné protiromské předsudky, které ztěžují prosazování jakékoli integrační politiky.

Konečně považuje Výbor za nezbytné zdůraznit, že podmínkou reálného a úspěšného naplňování koncepce je politická vůle. Je zřejmé, že politická vůle prosazovat tuto Koncepci je v současné době nedostatečná, což patrně souvisí s náladami majoritní veřejnosti, která není romské integraci příliš nakloněna. Výbor apeluje na vládu, aby našla větší politickou vůli k prosazování této koncepce.

Návrhy Výboru se týkají čtyř oblastí, které pokládá za nejvýznamnější:

- a) Chudoba a sociální vyloučení romské komunity se všemi negativními důsledky
- b) Zajištění romské integrace jako výkon státní správy – institucionální zabezpečení
- c) Identita Romů a její rozvoj prostřednictvím vzdělávání.
- d) Lidská práva a jejich odraz v činnosti úřadů veřejné správy, policie a soudů.

A. Chudoba a sociální vyloučení

Sociální vyloučení Romů je způsobeno především odmítáním příslušníků této komunity majoritou. Nezaměstnanost příslušníků romských komunit, způsobená i jejich nekvalifikovaností, vede k závislosti na sociálních dávkách a k výraznému snížení jejich finančních možností. Důsledkem je nemajetnost a snižování kvality bydlení, pokračující s tím, jak začíná fungovat trh s byty. U rodin, které nedovedou hospodařit, případně se dostanou do nepříznivé situace (mimořádné náklady na pohřeb, na léčení apod.), vzniká zadluženost, jejímž důsledkem je vystěhovávání do segregovaných částí obcí (domy, ulice, čtvrti), ve kterých bydlí už jen lidé obdobně vyloučení ze společnosti. Z těchto (etnických) enkláv, jak se zvětšují a postupně proměňují v „ghetta“, mizejí obchody a služby, vzdaluje se zdravotní péče, možnost hodnotného trávení volného času i školy. Lidé v těchto enklávách ztrácejí dlouhodobou motivaci ke zlepšení své situace, rezignují na hledání zaměstnání, důsledně posílají děti do škol, úklid okolí domu a posléze i doma. Svě krátkodobé pozitivy nacházejí v gamblerství, v alkoholu a v užívání drog. Prostředky si opatřují nelegální, případně i trestnou činností, nebo se stávají obětmi kuplířů a lichvářů. Společným znakem obyvatel těchto ghet je beznaděj, rezignace a nepřátelství k celé společnosti. **(tento odstavec je popisný. Možná by měl jít do jiné části předkládaného materiálu)**

Řešení musí být komplexní. Lidem v těchto ghettech je třeba nejdříve vrátit ztracenou důstojnost (metodami komunitní práce a terénní sociální práce, případně pastorage). Zlepšování sociálního postavení musí být postaveno na aktivní účasti těch, jejichž postavení se má zlepšit. Profesionální představitelé majoritní společnosti (učitelé, úředníci, policisté, duchovní) nemohou obyvatelům ghet pomoci paternalistickým dirigováním, ale pouze profesionálním přístupem a lidským pochopením. Z toho důvodu je důležité, aby terénní sociální práci a komunitní práci v těchto ghettech zajišťovali jedinci pocházející z podobného prostředí, tedy v romských ghettech především Romové.

K zabránění vzniku sociálního vyloučení je třeba aktivní sociální práce; je nutno monitorovat situaci v rodinách ohrožených sociální exkluzí a provádět zásahy tehdy, když problémy vznikají a jsou ještě malé. V první fázi sociálního propadu stačí jednorázová odborná rada či drobná intervence ve prospěch klienta. Při ztrátě zaměstnání lze povzbuzením aktivity nezaměstnaného či jeho doprovázením často dosáhnout získání nové práce. Při vzniku dluhů na nájemném je možno stanovit náhradního příjemce části sociálních dávek, na jiné dluhy je možno sjednat realistický splátkový kalendář. Na nedocházku dětí do školy je třeba rodiče a někdy prarodiče či kmotry upozornit co nejdříve, začnou-li mladí experimentovat s drogami je třeba zajistit odbornou pomoc hned od začátku. Pro zabránění sociálnímu vyloučení je třeba osoby tímto vyloučením ohrožené neformálně sledovat a pomoc zajistit co nejdříve poté, kdy dojde k některému z jevů, které k sociálnímu vyloučení vedou. Sledování a zprostředkování pomoci může nejlépe zajistit terénní sociální pracovník, který pochází z podobného prostředí a v romských komunitách především Rom.

Vyhodnocování situace v jednotlivých lokalitách, volbu nejlepších prostředků k její sanaci, metodické vedení, školení a supervizi nad činností komunitních a terénních sociálních pracovníků musí provádět odborníci. Vlastní práci v ohrožených komunitách a případně v již sociálně vyloučených ghettech by měli provádět vyškolení jedinci, kteří pocházejí z podobného prostředí a znají tedy důvěrně chování a motivy jednotlivců žijících v takovém prostředí. Nezbytná je (profesionální) spolupráce všech činitelů na místní úrovni – volených zastupitelů, úředníků veřejné správy, romských poradců starostů měst pověřených výkonem státní správy, policistů, učitelů a výchovných pracovníků – asistentů učitele, zdravotních sester a lékařů. K zajištění podpory ze strany ostatního místního obyvatelstva je třeba i těmto občanům poskytnout adekvátní informace o tom, co se v sociálně vyloučené lokalitě děje a jaký cíl je aktivitami sledován.

Výbor navrhuje tato opatření:

1. Vybrat existující nebo založit (spoluzaložit) novou obecně prospěšnou společnost, která bude pověřena celorepublikovým monitorováním sociálně vyloučených romských komunit a romských komunit ohrožených sociálním vyloučením.

2. Prostřednictvím této o. p. s. vytipovat a proškolit zájemce pocházející z vyloučených komunit pro práci terénních sociálních pracovníků a komunitních pracovníků, případně romských poradců starostů měst pověřených výkonem státní správy a vychovatelů – asistentů učitele (romských pedagogických asistentů).

3. Školením veřejných činitelů na místní úrovni cíleně směřovat ke zlepšení společenské atmosféry v bezprostředním sociálním okolí vyloučené komunity.

4. V komunitě zahájit práci terénních sociálních pracovníků a komunitních pracovníků pod metodickým vedením a supervizí odborníků z o. p. s.

5. Nastartovat sociální vzestup zpočátku neinvestičními zásahy – svépomocný úklid domů a okolí, drobné opravy zvyšující kvalitu bydlení, podpora drobného podnikání přímo v lokalitě apod. S postupujícím sociálním vzestupem vyššími investicemi by mělo být dosaženo proměny ghetta v otevřenější etnickou enklávu umožňující jejím obyvatelům sociální mobilitu **jak horizontální, tak i vertikální.**

Financování činnosti takové o. p. s. musí být vícezdrojové. V počátku z větší části ze státního rozpočtu z kapitoly MPSV a zdrojů Evropské unie (strukturální fondy), postupně lze očekávat účast krajů, obcí a jednotlivých právnických i fyzických subjektů.

B. Integrace příslušníků romských komunit a veřejná správa

Integraci příslušníků romských komunit do společnosti brání především stereotypy a předsudky na straně majority (včetně volených zastupitelů a činitelů veřejné správy) i na straně romské komunity (včetně jejích aktivistů a mluvčích). Zákon o právech národnostních menšin legislativně situaci zcela neřeší, antidiskriminační zákon chybí (věcný záměr zákona bude předložen vládě v březnu t. r.) a vyrovnávací postupy dosud nemají v zákoně oporu (s výjimkou čl. 4 Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem diskriminace, č. 95/1974 Sb., který vyrovnávací postupy připouští, ale neukládá)

To jsou i některé důvody rozpadu funkční sítě romských poradců okresních úřadů na konci roku 2002. Jejich přechod na obce pověřené výkonem státní správy se podařil jen v některých místech, zpravidla v nové funkci budou zajišťovat své služby v menším regionu (velká část území republiky zůstala nepokryta), a jejich funkce byla kumulována s jinými činnostmi (protidrogová prevence, postpenitenciární péče, opatrovnická péče apod.). Nově vytvoření krajští koordinátoři romských poradců tudíž v některých krajích prakticky nemají koho koordinovat, což se projevilo mj. i tím, že v těchto krajích je tato funkce rovněž kumulována s dalšími činnostmi (národnostní menšiny, drogy apod.). Při výběru koordinátorů se některé kraje nepoučily ze zkušeností okresů a funkci obsadily pracovníkem, který není ani příslušníkem romské komunity, ani s ní nemá žádné praktické zkušenosti.

Z fungující sítě romských profesionálů, která byla oceňována i v zahraničí, zůstali terénní sociální pracovníci, jejichž činnost je však dosud zajišťována nestandardně dotací z kapitoly Všeobecná pokladní správa, a asistenti učitele – vychovatelé (romští pedagogičtí asistenti) ve školách, jejichž působení je změnou zřizovatelů škol rovněž ohroženo. Činnost všech těchto zbylých pracovníků usilujících o integraci příslušníků romských komunit do

společnosti není legislativně zajištěna. Majoritní společnost, včetně jejich volených zastupitelů a činitelů veřejné správy, ji často nechápe nebo podceňuje.

Mnozí tito pracovníci sami ve své práci narážejí na bariéru předsudků. Většina zastupitelů a činitelů veřejné správy zaměňuje integraci s asimilací, k příslušníkům romských komunit má xenofobní, hostilní a paternalistický přístup, v romských občanských sdruženích a jejich představitelích nevidí partnery pro integraci společnosti. Velká část nedorozumění je způsobena tím, že na obou stranách chybí opravdová vůle ke komunikaci a komunikační dovednosti. Koncepce integrace Romů do společnosti, přijatá vládou ČR, nemá na nižších úrovních veřejné správy své protějšky. Na místní úrovni chybí koncepce soužití, zaměstnanosti, boje se sociálním vyloučením, bytové politiky atd.

Výbor navrhuje tato opatření:

1. Na celostátní úrovni pokračovat v kampani proti rasismu – Projekt tolerance. Tuto kampaň zintenzivnit a zaměřit především na mládež, volené zastupitelé na všech úrovních a činitele veřejné správy. **Kromě rasismu v úzkém (biologickém) slova smyslu ji zaměřit také na kulturně podmíněnou intoleranci, která je v českém prostředí považována vesměs za legitimní, ba samozřejmou.**
2. Do školení pracovníků veřejné správy a policistů zařazovat témata antidiskriminačního přístupu jako součásti profesionality, témata bourající stereotypy a předsudky a témata integrace společnosti jako předpoklad vstupu do EU a výcvik komunikačních dovedností včetně komunikace s nositeli odlišných kultur. zahraniční experti.
3. Do školení učitelů a ostatních pedagogických pracovníků začleňovat témata multikulturality, výchovy k toleranci a proti xenofobii a rasismu.
4. Pro další činnost veřejné správy je zapotřebí zadat zpracování expertíz, které by daly jednoznačné odpovědi na otázky, jak identifikovat Romy **pro potřeby statistických analýz**, jaké je procento romské nezaměstnanosti, kolik je skutečně romských dětí ve zvláštních školách a v dětských domovech.
5. **Další studie by měla vyhodnotit, jaké jsou v různých zemích praktické zkušenosti s různými typy vyrovnávacích postupů, protože v dosavadních diskusích o těchto postupech dominují apriorní (ideologicky podmíněné) postoje na úkor seriózních analýz.**

C. Identita Romů

Sebeuvědomování Romů hraje klíčovou roli v procesu integrace Romů do společnosti. Představuje budování postavení občana-Roma na dvou prvcích:

- rovnoprávné a angažované postavení občana ČR se všemi právy a povinnostmi a
- svobodné a bezproblémové uplatnění osobnosti, jako příslušníka romského národa, žijícího v podmínkách ČR.

Nedostatečné vědomí romské identity souvisí s ostatními handicapy romského společenství a s problémy soužití. I řešení tohoto problému musí být součástí programu směřujícího k romské integraci.

1. Vzdělávací proces jako klíčový prvek sebeuvědomování Romů:

Proces reformy české školy z monokulturní instituce v multikulturní lze pokládat za zahájený. Mnoho pozitivních kroků již bylo učiněno; na další se dosud čeká. Česká škola musí být domovem pro všechny děti – i děti nejrůznějších národností, natož děti, které jsou potomky národa historicky žijícího v tomto prostoru – romské děti. Nejdůležitějším znakem každého národa je jeho řeč. Až na výjimky školy v ČR tento závazek neakceptují a nerealizují aspoň

v nepovinné výuce romštiny pro děti, jejichž mateřštinou romština je, a pro děti, které se programově obracejí ke své identitě.

Vzdělávací programy pro základní školy však především vůbec nezahrnují do svých programů zvláštnosti výchovy romských dětí a z toho vyplývající další potřebné kroky (viz vzdělávací programy pro ZŠ zpracované v únoru 2002). Zvláštní pozornost je nutno věnovat

- (1) přehodnocení stávajících dějepisných učebnic s ohledem na postavení Romů v české a slovenské společnosti a vůbec v Evropě, popř. zavedení vhodné učebnice dějepisu o Romech,
- (2) rozšíření výuky o holocaustu Židů a Romů,
- (3) rozšíření činnosti vychovatelů – asistentů učitele (romských pedagogických asistentů)

2. Další formy institucionální podpory rozvoje romské kultury

Je nesporně pozitivní, že stát podporuje instituty národní identity Romů. Jsou jimi Muzeum romské kultury, menšinový tisk včetně romského, různé festivaly, vydávání literatury, vysílání v rozhlasu a televizi apod. V této souvislosti je však nutno zmínit požadavek zajištění trvalé udržitelnosti Muzea romské kultury. Tímto řešením by mohla být transformace na příspěvkovou organizaci státu zřízenou zákonem či vyhláškou.

3. Podpora romského nestátního sektoru

Nedostatkem současného stavu je skutečnost, že státní a samosprávné instituce postrádají na straně Romů jednoznačného partnera či partnery, disponující(ho) co nejširším mandátem členů romské komunity, dostatečnou důvěryhodností a legitimitou reprezentovat názory Romů na otázky integrace. Proto Výbor doporučuje vládě, aby se v rámci programu integrace Romů opírala o romské občanské subjekty a umožnila jim suverénní aktivitu bez paternalistického postoje samospráv či krajských úřadů, neboť nevládní romské subjekty do značné míry nahrazují romskou reprezentaci, byť jen s omezeným mandátem.

4. Podpora mezinárodního rozměru romské identity

Propojení na mezinárodní romskou reprezentaci v tomto ohledu je rovněž mimořádně žádoucí. Je to úkol Ministerstva zahraničních věcí, aby v tomto směru hledalo vhodného partnera, který efektivně dokáže propojit práci ČR a mezinárodního fora v programu vnitřní integrace Romů do společnosti s programem evropské integrace a soužití Romů v evropských společenstvích. Původní zaměření na spolupráci s Mezinárodní romskou unií (IRU), zahájené již před dvěma léty, je třeba přehodnotit s ohledem na perspektivy takového spojení a případně dalších možností, které by skýtaly naději na reálný pokrok.

Výbor navrhuje tato opatření:

1. Rozvíjet multikulturní kurikula pro všechny typy škol
2. Rozšířit vzdělávání o holocaustu (židovském i romském) na všech typech škol
3. Umožnit výuku romského jazyka alespoň jako nepovinného jazyka (bezplatná výuka) ve školách, kde o to budou mít rodiče zájem.
4. Transformace Muzea romské kultury na státní příspěvkovou organizaci

D. Lidská práva

Po 13 letech budování demokracie v ČR je možno konstatovat, že stát má vůli vytvářet podmínky pro potírání diskriminace s rasovým podtextem. Jestliže v tomto směru není dosahováno výsledků, s nimiž by bylo možno vyslovit spokojenost, pak problém spočívá především v netolerantním duchu celé společnosti, který se projevuje nedostatky v působení samospráv a jejich úředníků, případně volených zástupců, Policie ČR, soudů a České obchodní inspekce.

Policie ČR často pracuje pod vlivem předsudků, které se promítají do vyšetřování a shromažďování důkazů u násilných trestných činů s rasovým (rasistickým) motivem. Důkazy jsou často zamlžovány a liknavým a neprofesionálním způsobem je vůbec znemožněno, aby se dostaly k soudu, anebo není prokázána „rasová motivace“. V některých případech se policisté sami dopustili trestných činů vůči příslušníkům romských komunit. Je nutno orientovat policisty daleko více na prevenci, účinně bránit náboru osob s xenofobními či agresivními sklony k policii.

Česká obchodní inspekce (ČOI) a její činnost v rámci boje proti diskriminaci zákazníků tmavé pleti dosud je velmi neefektivní. Nelze prokázat ani zvýšení účinnosti romských inspektorů v ČOI, jichž je nepatrný počet (dvě inspektorky, ani jeden muž, ani jeden příslušník jiných viditelných menšin). Za sekundární diskriminaci zákazníka lze považovat i mechanismus prokazování diskriminace. Projevuje se v něm apriorní nedůvěra ke stěžovatelům a naopak apriorní důvěra k těm, vůči nimž stížnosti na diskriminaci směřují. Rovněž Policie ČR často odmítá stížnosti zákazníků zaznamenávat, resp. tak činí pouze tehdy, jestliže poškození vyvíjejí opakované a důrazné úsilí.

Pokud jde o **legislativu**, je významným nedostatkem, že teprve nyní vláda přistupuje k procesu přijetí antidiskriminačního zákona. Za pokrok lze považovat novelizaci zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, v § 133a odst. 1 a 2, týkající se důkazního břemene, které tentokrát leží na žalovaném účastníkovi. Jako nedostatečné se jeví i znění zákona č. 273/2001 Sb., o právech národnostních menšin, který je kritizován Asociací národnostních menšin v ČR, v níž mají účast i zástupci Romů, protože prakticky neumožňuje vytvoření autonomních seskupení národnostních menšin v rámci obcí.

Pokud jde o **výkon veřejné správy**, je největším problémem při realizaci lidských práv zaručených Listinou základních práv a svobod samo sociální vyloučení příslušníků romských komunit, zmiňované v předchozích kapitolách.

Výbor navrhuje tato opatření:

1. V legislativní oblasti připravit novelizaci zákona č. 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin.
2. Dokončit a prosadit antidiskriminační zákon.
3. Připravit věcný záměr zákona o vyrovnávacích akcích.
4. Vyřešení vztahu mezi státní správou a samosprávami ve vztahu k romské integraci.
5. Školení pro orgány činné v trestním řízení – policisty, státní zástupce i soudce - se zaměřením na skrytou i zjevnou diskriminaci a tr. činy s rasovým podtextem.
6. Změnit metodiku práce ČOI při prověřování stížností na diskriminaci vůči viditelným menšinám.
7. Jmenování koordinátora realizace vlastního programu integrace.